

**RADA
EVROPSKÉ UNIE**

**Brusel 6. října 2009 (04.11)
(OR. en)**

**12277/1/09
REV 1**

JUSTCIV 179

REVIDOVANÁ POZNÁMKA

Odesílatel:	Generální sekretariát Rady
Příjemce:	Výbor pro otázky občanského práva (obecné otázky)
Předmět:	Důvodová zpráva k Úmluvě o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech podepsané v Luganu dne 30. října 2007

Delegace naleznou v příloze konečnou verzi důvodové zprávy k Úmluvě o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech podepsané v Luganu dne 30. října 2007¹.

¹ Znění důvodové zprávy uvedené v této revidované poznámce v podstatě zcela odpovídá znění uvedenému v předchozí poznámce. Jediným rozdílem mezi nimi je oprava některých redakčních chyb.

**Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních
věcech
podepsaná v Luganu dne 30. října 2007**

Důvodová zpráva
profesora Fausta Pocara
vedoucího katedry mezinárodního práva na milánské univerzitě

KAPITOLA I

OBEČNÉ ÚVAHY

1. Předběžné poznámky a historie přezkoumání

1. Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech podepsaná smluvními stranami v Luganu dne 30. října 2007 (dále jen „Luganská úmluva“ či „úmluva“) je uzavřena mezi Evropským společenstvím, Dánským královstvím², Islandskou republikou, Norským královstvím a Švýcarskou konfederací. Nahrazuje Luganskou úmluvu o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ze dne 16. září 1988 (dále jen „Luganská úmluva z roku 1988“ nebo „úmluva z roku 1988“), která byla uzavřena mezi členskými státy Evropského společenství a některými členskými státy Evropského sdružení volného obchodu (ESVO)³. Luganská úmluva z roku 1988 byla „souběžnou úmluvou“ k Bruselské úmluvě ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „Bruselská úmluva“), která byla uzavřena mezi šesti původními členskými státy Evropského společenství za použití článku 220 (nyní 293) Smlouvy o ES a byla několikrát poté pozměněna, aby bylo rozšířeno její použití na nové státy, které přistoupily ke Společenství⁴. Po roce 1988 přistoupilo několik států, které byly stranami Luganské úmluvy, k Evropskému společenství a stalo se stranami Bruselské úmluvy, takže nyní byly účastníky Luganské úmluvy v jiném postavení⁵. V roce 1997, kdy začaly práce na revizi Luganské úmluvy, bylo smluvními stranami patnáct států, které byly v té době členy Evropského společenství, a Island, Norsko a Švýcarsko.

² Dánsko podepsalo tuto úmluvu v Bruselu dne 5. prosince 2007.

³ Úř. věst. L 319, 25.11.1988.

⁴ Pokud není uvedeno jinak, jsou uvedeny odkazy na Bruselskou úmluvu zveřejněnou v Úř. věst. C 27, 26.1.1998, uvádějící úmluvu ve znění pozměněném úmluvou ze dne 9. října 1978 o přistoupení Dánského království, Irska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irska („úmluva o přistoupení z roku 1978“), úmluvou ze dne 25. října 1982 o přistoupení Řecké republiky („úmluva o přistoupení z roku 1982“), úmluvou ze dne 26. května 1989 o přistoupení Španělského království a Portugalské republiky („úmluva o přistoupení z roku 1989“) a úmluvou ze dne 29. listopadu 1996 o přistoupení Rakouské republiky, Finské republiky a Švédského království („úmluva o přistoupení z roku 1996“).

⁵ Finsko, Švédsko a Rakousko, které se staly členskými státy Společenství dne 1. ledna 1995, avšak byly stranami Luganské úmluvy ode dne 1. dubna 1993.

2. V roce 1997 zahájila Rada Evropské unie souběžné přezkoumání Bruselské úmluvy a Luganské úmluvy z roku 1988 s cílem plně harmonizovat obě úmluvy a provést v nich změny, které vyřeší některé problémy, jež vyvstaly v průběhu výkladu těchto úmluv Soudním dvorem. Mělo se za to, že obě úmluvy by měly být revidovány zároveň, aby mohly mimo jiné držet krok s vývojem v mezinárodním prostředí a technologii, zejména s ohledem na elektronický obchod; aby byl urychlen výkon rozhodnutí, což je potřeba, která byla později zdůrazněna článkem 65 Amsterodamské smlouvy ze dne 2. října 1997⁶, jež ještě nebyla v platnosti, když práce začaly; aby byla zjednodušena hlediska příslušnosti a koordinace příslušností; aby byly vyjasněny body, které byly nepřesné, nebo jejichž použití se ukázalo jako problematické; a rovněž, aby některá ustanovení úmluv byla přizpůsobena judikatuře Soudního dvora, přestože se následně takové přizpůsobení ne vždy ukázalo jako nezbytné.

⁶ Amsterodamská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské Unii, smlouvy o založení Evropských společenství a některé související akty, Úř. věst. C 340, 10.11.1997.

3. Na zasedání ve dnech 4. a 5. prosince 1997 zřídila Rada Evropské unie pracovní skupinu *ad hoc* odborníků, složenou ze zástupců členských států a zástupců států ESVO, které byly stranami Luganské úmluvy (Švýcarsko, Norsko a Island); cílem pracovní skupiny bylo posoudit změny Bruselské a Luganské úmluvy navržené členskými státy a Evropskou komisí, při zohlednění judikatury Soudního dvora a některých rozhodnutí vnitrostátních soudů uvedených v protokolu 2 Luganské úmluvy z roku 1988, za účelem vypracování návrhu úmluvy, který by zlepšil stávající znění a harmonizoval je. Statut pracovní skupiny uvedl priority, kterými je třeba se zabývat, zejména přezkoumání praktických aspektů obou úmluv, modernizaci řady ustanovení, opravu některých technických aspektů, dosažení souladu s Římskou úmluvou ze dne 19. června 1980 a také některé aspekty specifické pro Luganskou úmluvu, které byly v Bruselské úmluvě upraveny odlišně; jakmile budou přezkoumány články, které jsou prioritou, lze zvážít další návrhy na přezkoumání.

Pracovní skupina *ad hoc*, jejíž statut se zakládal na článku 220 Smlouvy o ES, prováděla svou práci na základě návrhů předložených Komisí a pracovních dokumentů, které jí předložily Rada a delegace států, při plném zohlednění judikatury Soudního dvora a stanovisek vyjádřených v právní literatuře a akademickými sdruženími⁷. Pracovní skupina uspořádala v Bruselu devět zasedání; těmto zasedáním předsedal finský delegát Gustaf Möller, švédská delegátka Monique Jametti Greinerová byla zástupkyní předsedajícího a italský delegát Fausto Pocar byl zpravodaj. Evropská komise byla plně zapojena do postupů pracovní skupiny⁸. Na posledním zasedání, které se konalo ve dnech 19. až 23. dubna 1999, dosáhla pracovní skupina obecné dohody o revidovaném znění obou úmluv, Bruselské i Luganské⁹.

⁷ Zvláště by měla být zmíněna Evropská skupina pro mezinárodní právo soukromé (EGPIL/GEDIP), která dne 7. dubna 1997 předložila tajemníkovi stálého výboru pro Luganskou úmluvu a generálnímu tajemníkovi Rady Evropské unie dokument obsahující řady návrhů na přezkoumání Bruselské a Luganské úmluvy; tento dokument byl rozdán delegacím jako pracovní dokument Rady dne 15. dubna 1997 (dále jen „návrhy Evropské skupiny pro mezinárodní právo soukromé“).

⁸ Polsko se účastnilo zasedání pracovní skupiny jako pozorovatel poté, co všechny smluvní strany Luganské úmluvy vyjádřily souhlas s jeho přistoupením k úmluvě. Dalšími pozorovateli na pracovní skupině byly Soudní dvůr, ESVO a Haagská konference o mezinárodním právu soukromém.

⁹ Dokument Rady 7700/99 ze dne 30. 4. 1999.

4. Dne 1. května 1999 nicméně vstoupila Amsterodamská smlouva v platnost; to poskytlo Evropskému společenství nové pravomoci ohledně soudní spolupráce v občanskoprávních věcech a zapříčinilo, že se návrh předložený pracovní skupinou *ad hoc* nestal novou verzí Bruselské úmluvy a zároveň nové Luganské úmluvy. Návrh byl „zmrazen“ Radou dne 12. května 1999 do té doby, než Komise předloží podle článku 61 Smlouvy o ES návrh aktu Společenství, který by Bruselskou úmluvu nahradil v právním rámci Společenství. Na zasedání ve dnech 27. a 28. května 1999 Rada v zásadě schválila dohodu, které bylo dosaženo v pracovní skupině *ad hoc*.

5. Dne 14. července 1999 předložila Komise Radě návrh nařízení Společenství, který se široce zakládal na znění vypracovaném pracovní skupinou *ad hoc*, a to s úpravami, které byly nezbytné vzhledem k nové právní formě, kterou měl tento nástroj mít, a s novými ustanoveními ohledně spotřebitelů¹⁰. Tento návrh byl posouzen výborem Rady pro občanské právo. Dne 22. prosince 2000 Rada schválila návrh nařízení (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „nařízení Brusel I“)¹¹. Uvedené nařízení, které bylo později pozměněno, aby zahrnovalo nové státy, jež se připojily k Evropskému společenství, vstoupilo v platnost dne 1. března 2002 a nahradilo Bruselskou úmluvu ve vztazích mezi členskými státy Společenství s výjimkou Dánska, které se v souladu s článkem 69 Smlouvy o ES neúčastní aktů přijatých na základě hlavy IV. Dne 19. října 2005 v Bruselu podepsalo Společenství dohodu s Dánskem, která upravuje použití ustanovení nařízení Brusel I a jejich pozdějších změn ve vztazích mezi Společenstvím a Dánskem¹².

¹⁰ KOM(1999) 348 v konečném znění, 14.7.1999.

¹¹ Úř. věst. L 12, 16.1.2001.

¹² Úř. věst. L 299, 16.11.2005.

6. Nové pravomoci svěřené Evropskému společenství Amsterodamskou smlouvou vyvolaly otázku, zda by měla být nová Luganská úmluva sjednána a uzavřena pouze Společenstvím, nebo Společenstvím spolu s členskými státy. Dne 25. března 2002 předložila Komise doporučení k rozhodnutí Rady, kterým se Komise zmocňuje k zahájení jednání mezi Společenstvím a Dánskem na straně jedné a Islandem, Norskem, Švýcarskem a Polskem (které ještě nepřistoupilo ke Společenství) na straně druhé za účelem přijetí úmluvy o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, která nahradí Luganskou úmluvu ze dne 16. září 1988¹³. Na zasedání ve dnech 14. a 15. října 2002 zmocnila Rada Komisi k zahájení jednání za účelem přijetí nové Luganské úmluvy, avšak ponechala otevřenou otázku, zda uzavření nové úmluvy spadá do výlučné pravomoci Společenství nebo do sdílené pravomoci Společenství a členských států. K rozhodnutí Rady byly připojeny směrnice pro jednání a společné prohlášení Rady, Komise a členských států v tom smyslu, že rozhodnutí Rady nemá žádné právní dopady na otázku příslušných pravomocí Společenství a členských států. V této otázce se Rada dohodla vyžádat si posudek Soudního dvora v souladu s čl. 300 odst. 6 Smlouvy o ES.

7. Dne 7. března 2003 Rada předložila žádost o posudek Soudnímu dvoru, popisující jako účel zamýšlené dohody co největší sladění podstatných ustanovení nové dohody s ustanoveními nařízení Brusel I, a vznesla tuto otázku: „Spadá uzavření nové Luganské úmluvy o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, tak jak je popsána v bodech 8 až 12 tohoto spisu, plně do výlučné pravomoci Společenství, nebo spadá do sdílené pravomoci Společenství a členských států?“ Dne 7. února 2006 vydalo plénum Soudu následující posudek: „Uzavření nové Luganské úmluvy o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, tak jak je popsána v bodech 8 až 12 žádosti o posudek, uvedených v bodě 26 tohoto posudku, spadá plně do výlučné pravomoci Evropského společenství.“¹⁴

¹³ SEK(2002) 298 v konečném znění, 22.3.2002.

¹⁴ Soudní dvůr, posudek 1/03, výroková část.

8. Po vydání posudku Soudu se za účelem finalizace nové Luganské úmluvy konala v Luganu ve dnech 10. až 12. října 2006 diplomatická konference, které se účastnili zástupci Evropského společenství, Dánska, Islandu, Norska a Švýcarska, přičemž různé orgány Společenství a členské státy byly přítomny jako pozorovatelé. Zasedání předsedala švýcarská delegátka Monique Jametti Greinerová a zpravodajem byl Fausto Pocar; byla zvážena všechna ustanovení, která se odchylují od znění, na kterém se pracovní skupina *ad hoc* dohodla v roce 1999 - o mnoha z nich již proběhla neformální jednání ve stálém výboru zřízeném podle článku 3 protokolu 2 k Luganské úmluvě z roku 1988 - a bylo formálně přijato znění nové úmluvy. Nebylo však možné dosáhnout dohody o všech bodech jednání a bylo třeba určitých dalších jednání, po nichž bylo znění nové úmluvy parafováno v Bruselu dne 28. března 2007 a podepsáno smluvními stranami v Luganu dne 30. října 2007.

2. Charakter a účel této důvodové zprávy

9. Rada ve směrnících pro jednání, které schválila na svém zasedání ve dnech 14. a 15. října 2002 a v nichž zmocnila Komisi k zahájení jednání za účelem přijetí nové Luganské úmluvy, uvedla, že důvodová zpráva by měla vycházet z revidované úmluvy, jak tomu bylo v případě Luganské úmluvy z roku 1988. Tato důvodová zpráva proto vychází ze zprávy, která byla připojena k Luganské úmluvě z roku 1988 (tzv. Jenard-Möllerova zpráva)¹⁵. Výhodou takové důvodové zprávy je, že na rozdíl od systému, k němuž náleží nařízení Brusel I, neexistuje v systému úmluvy žádný Soudní dvůr, který by vyřešil nejasnosti ve výkladu, jež mohou vyvstat ve věcech projednávaných u vnitrostátních soudů, takže je žádoucí, aby soudům byl poskytnut referenční dokument, který by vyjasnil úmysl úmluvy a usnadnil jednotné uplatňování, a to nejen s ohledem na možnost, že by v budoucnu mohly k úmluvě přistoupit další země.

¹⁵ Zpráva o Luganské úmluvě ze dne 16. září 1988, Úř. věst. C 189, 28.7.1990.

10. Pokud jde o obsah, směrnice Rady pro jednání uvedly, že zpráva má pokrýt všechny záležitosti, které jsou upraveny v úmluvě a protokolech k ní připojených. V průběhu jednání delegace uvedly, že důvodová zpráva by se měla vyjádřit ke všem ustanovením úmluvy a měla by podat zprávu o tom, jak jednání skutečně pokročila, a dále se vyjádřit k narůstající judikatuře Soudního dvora ve vztahu k souběžným ustanovením Bruselské úmluvy a nařízení Brusel I. Jak bylo vysvětleno, nová Luganská úmluva je součástí dlouhodobého a složitého procesu vývoje, který probíhá po několik desetiletí a jenž započal Bruselskou úmluvou uzavřenou v roce 1968 mezi šesti původními členskými státy Evropského společenství a pokračoval v řadě následujících aktů, z nichž jedním je Luganská úmluva z roku 1988. Znění úmluvy tento vývoj odráží a mnoho jejích ustanovení reprodukuje ustanovení, která se již objevila v předchozích nástrojích, a to někdy beze změn či s pouze formálními změnami.

Každý z těchto nástrojů, s výjimkou nařízení Brusel I, je doprovázen důvodovou zprávou, která se zabývá jednotlivými ustanoveními. Pokud není ustanovení nové nebo pokud jsou provedené změny jen formální či jazykové povahy, bude postačovat pouze odkaz na dřívější důvodové zprávy. Tato zpráva proto často odkazuje, aniž by opakovala, co tam bylo uvedeno, na zprávy k Bruselské úmluvě z roku 1968 („Jenardova zpráva“)¹⁶, úmluvě o přistoupení z roku 1978 („Schlosserova zpráva“)¹⁷, úmluvě o přistoupení z roku 1982 („Evrigenis-Kerameusova zpráva“)¹⁸, úmluvě o přistoupení z roku 1989 („Almeida Cruz-Desantes Real-Jenardova zpráva“)¹⁹ a na již uvedenou Jenard-Möllerovu zprávu, která byla přiložena k Luganské úmluvě z roku 1988. K nařízení Brusel I neexistuje žádná zpráva tohoto druhu, ale výslovné vysvětlení jeho ustanovení lze někdy nalézt v úvodních bodech odůvodnění, na které bude proto v případě potřeby odkazováno.

¹⁶ Zpráva k úmluvě ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Úř. věst. C 59, 5.3.1979.

¹⁷ Zpráva k úmluvě ze dne 9. října 1978 o přistoupení Dánska, Irska a Spojeného království, Úř. věst. C 59, 5.3.1979.

¹⁸ Zpráva k úmluvě ze dne 25. října 1982 o přistoupení Řecka, Úř. věst. C 298, 24.11.1986.

¹⁹ Zpráva k úmluvě ze dne 26. května 1989 o přistoupení Portugalska a Španělska, Úř. věst. C 189, 28.7.1990.

11. Tato důvodová zpráva se musí zabývat všemi ustanoveními Luganské úmluvy s ohledem na soudní precedenty nejen v souvislosti s předcházející úmluvou, ale i s nařízením Brusel I, jehož obsah je v podstatě totožný; je však třeba mít na mysli, že tato zpráva se týká pouze Luganské úmluvy a žádným způsobem neodráží postoj států Společenství ohledně nařízení Brusel I. Neexistence důvodové zprávy k nařízení Brusel I neznamená, že má tato zpráva domnělou mezeru vyplnit. Jinak řečeno, cílem této zprávy není nabídnout vyjasnění nařízení, ani uvést vodítka k jeho výkladu či k použití pravidel, která stanoví: jediným účelem této zprávy je vysvětlit pravidla revidované Luganské úmluvy.

KAPITOLA II

STRUKTURA A OBLAST PŮSOBNOSTI ÚMLUVY

1. *Struktura*

12. Preambule uvádí, že cílem úmluvy je posílit na území smluvních stran právní ochranu osob, které jsou tam usazeny, a za tímto účelem stanovit mezinárodní příslušnost soudů, usnadnit uznávání soudních rozhodnutí, veřejných listin a soudních smírů a zavést zrychlený postup pro zajištění jejich výkonu. Za tímto účelem úmluva, zohledňujíc vývoj mezinárodních pravidel a pravidel Společenství, který byl popsán výše, stanoví rozšíření zásad nařízení Brusel I na smluvní strany a z podstatné části reprodukuje jeho ustanovení. Na paralelu s nařízením Brusel I je odkazováno opět v úvodu protokolu 2 k úmluvě, který zdůrazňuje podstatnou vazbu, jež existuje mezi těmito dvěma akty bez ohledu na skutečnost, že zůstávají navzájem odlišné. Struktura úmluvy je tedy založena na zásadách nařízení, které se staly základem Bruselské úmluvy.

Tato úmluva je tedy dvojí úmluvou, která v rámci své oblasti působnosti upravuje přímou příslušnost soudů ve státech, které jsou úmluvou vázány, koordinaci mezi soudy v případě sporu o příslušnost, podmínky pro uznání soudních rozhodnutí a zjednodušený postup pro jejich výkon. V každém z uvedených bodů se znění nové úmluvy odchyluje od znění úmluvy z roku 1988, a to buď proto, že bylo sladěno s nařízením Brusel I, nebo proto, že byla zavedeno zvláštní ustanovení z důvodu zohlednění následného vývoje v judikatuře Soudního dvora, nebo z důvodu úpravy vztahu mezi úmluvou a nařízením.

13. Mezi zásadami, na kterých je úmluva založena, je třeba věnovat pozornost zásadě, že pravidla stanovená v oblasti příslušnosti jsou komplexní, což znamená, že systém úmluvy zahrnuje i pravidla, která upravují příslušnost odkazem na vnitrostátní právní předpisy států vázaných úmluvou, k čemuž s některými výjimkami dochází v případech, kdy má žalovaný bydliště v zemi, která není stranou úmluvy. V již citovaném posudku 1/03 vyjádřil Soudní dvůr názor, že ustanovení určující příslušnost vnitrostátních soudů v článku 4 nařízení Brusel I bylo výkonem pravomoci Společenství spíše než uznáním, že členské státy měly pravomoci, které omezovaly oblast působnosti pravidel příslušnosti uvedených v nařízení. Pravidla příslušnosti v úmluvě jsou komplexní a skutečnost, že žalovaný má bydliště uvnitř či mimo území státu, který je vázán úmluvou, není kritériem vymezujícím oblast působnosti úmluvy, pokud jde o příslušnost (viz rovněž bod 37 níže).

2. Věcná oblast působnosti (čl. 1 odst. 1 a 2)

14. Věcná oblast působnosti úmluvy nebyla žádným způsobem změněna v porovnání s Luganskou úmluvou z roku 1988 a nové znění je totožné se zněním Bruselské úmluvy a nařízení Brusel I. Jak předchozí znění, tak i nová úmluva se ve své oblasti působnosti zabývá řízením a soudními rozhodnutími ohledně mezinárodních právních vztahů, včetně vztahů, které zahrnují nikoli dva smluvní státy, ale jeden smluvní stát a jeden nesmluvní stát²⁰; použije se automaticky, ať už se jí strany dovolávají či nikoli; a použije se pouze na občanské a obchodní věci, bez ohledu na povahu soudu. Úmluva se nevztahuje na daňové, celní či správní věci, avšak může se použít na spory mezi veřejnými správními orgány a jednotlivci, pokud tyto orgány nejednaly v rámci výkonu svých veřejných pravomocí²¹. Věcná oblast působnosti úmluvy je rovněž vymezena prostřednictvím seznamu věcí, které jsou z ní vyloučeny, který zůstal nezměněn a který je obsáhleji rozebrán ve zprávách o dřívějších úmluvách (Jenardova zpráva, strany 10-13; Schlosserova zpráva, body 30-65; Evrigenis-Kerameusova zpráva, body 24-37).

²⁰ Soudní dvůr, věc C-281/02 *Owusu* [2005], Sb. rozh. I 1383, body 25 a 26.

²¹ Soudní dvůr, věc C-266/01 *Préservatrice Foncière TIARD* [2003], Sb. rozh. I-4867, bod 36.

15. Pracovní skupina *ad hoc* projednala, zda by měla být věcná oblast působnosti úmluvy rozšířena prostřednictvím snížení počtu věcí vyloučených z jejího rozsahu. Komise navrhla, že úmluva by měla zahrnovat majetková práva plynoucí z manželských vztahů za účelem, mimo jiné, jejich propojení s vyživovacími povinnostmi, které jsou již v úmluvě zahrnuty²². Avšak vzhledem ke značným rozdílům ve vnitrostátních právních předpisech a k tomu, že je žádoucí nepřekročit rámec přezkoumání stávajícího znění, bylo rozhodnuto odložit možné zahrnutí majetkových práv plynoucích z manželských vztahů do úmluvy. Pracovní skupina rovněž přezkoumala návrh, aby úmluva zahrnovala věci sociálního zabezpečení: sociální zabezpečení bylo původně vyloučeno z důvodu rozdílnosti vnitrostátních systémů, která způsobuje, že se někdy jedná o záležitost veřejnoprávní a někdy o záležitost soukromoprávní. Pracovní skupina rozhodla, že se raději nebude pokoušet dále prozkoumávat otázku, ohledně které nebylo dosaženo dohody v době přijetí nařízení č. 1408/71²³, přestože uznala, že tato záležitost není zcela vyloučena z úmluvy, jak by se mohlo zdát ze znění článku 1, protože úmluva např. pokrývá řízení zahájené orgánem sociálního zabezpečení, který jménem jednoho nebo více příjemců sociálního zabezpečení žaluje třetí stranu odpovědnou za škodu (viz rovněž Schlosserova zpráva, bod 60). Zahrnuje rovněž žalobu v rámci regresního nároku, kterou veřejný orgán usiluje o to, aby mu osoba vystupující jako subjekt soukromého práva, uhradila částky, jež vyplatil prostřednictvím sociální pomoci rozvedenému manželovi či rozvedené manželce a dítěti této osoby, za podmínky, že základ a podrobná pravidla pro podání takové žaloby se řídí pravidly soukromého práva o vyživovacích povinnostech. Nezahrnuje naopak žalobu v rámci práva na regres založenou na ustanoveních, která svěřují veřejnému orgánu pravomoc, která nemá soukromoprávní charakter²⁴.

²² Pro výklad pojmu majetkových práv plynoucích z manželských vztahů, která jsou vyloučena z oblasti působnosti úmluvy viz Soudní dvůr, věc 143/78 *de Cavel* [1979] Sb. rozh. 1055 a věc C-220/95 *Van den Boogaard v Laumen* [1997] Sb. rozh. I-1147.

²³ Nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 ze dne 14. června 1971 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství, Úř. věst. L 149, 5.7.1971.

²⁴ Soudní dvůr, věc C-271/00 *Gemeente Steenbergen* [2002], Sb. rozh. 10489.

3. Strany, které jsou vázány povinnostmi uloženými úmluvou (čl. 1 odst. 3)

16. Úmluva z roku 1988 při vymezení stran vázaných povinnostmi touto úmluvou uloženými použila výraz „smluvní státy“. Amsterodamská smlouva poskytla Společenství výlučnou pravomoc takovou úmluvu uzavřít, což znamenalo, že tato úmluva by již nebyla úmluvou mezi členskými státy Evropského společenství a jinými státy, ale namísto toho by se stala úmluvou, v níž samotné Společenství jedná jako smluvní strana jménem svých členských států (s výjimkou Dánska); výraz „smluvní státy“ je tudíž nedostatečný a proto byl v čl. 1 odst. 3 nahrazen pojmem „státy vázané touto úmluvou“, který je v porovnání s předchozí úmluvou novým pojmem. Nová definice uvádějící strany, které jsou vázány povinnostmi uloženými úmluvou, se rovněž zakládá na skutečnosti, že uplatňování úmluvy, jak ve vztahu k příslušnosti, tak i k uznávání a výkonu soudních rozhodnutí, obvykle spadá do pravomoci členských států Společenství, spíše než do pravomoci Společenství jako takového. Pouhý odkaz na smluvní strany úmluvy by proto nebyl vhodným či dostatečným pro zajištění správného uplatňování úmluvy. S tímto novým zněním zahrnuje odstavec 3 jak státy, které jsou smluvními stranami úmluvy - což znamená státy mimo Společenství: Island, Norsko a Švýcarsko, plus Dánsko, - tak členské státy Společenství, které mají povinnost provést úmluvu ve svých příslušných vnitrostátních právních systémech.

17. Uvedené ustanovení nicméně uvádí, že tento výraz může rovněž znamenat Evropské společenství jako samostatnou stranu úmluvy, neboť některé povinnosti vyplývající z úmluvy se mohou vztahovat přímo na Společenství jako takové, nebo se mohou týkat uznání a výkonu soudních rozhodnutí vydaných Soudním dvorem či jinými soudy Společenství s ním spojenými, jako je Soud prvního stupně či Soud pro veřejnou službu.

S ohledem na jednání o čl. 70 odst. 1 písm. c) bylo nakonec dohodnuto nezahrnovat organizace pro regionální ekonomickou integraci mezi strany vázané povinnostmi vyplývajícími z úmluvy, ačkoli se mohou rovněž stát smluvními stranami.

4. Vztah mezi úmluvou a nařízením Brusel I (článek 64)

18. Vzhledem ke svému úzkému spojení s nařízením Brusel I se úmluva snaží poskytnout přesné vymezení oblasti působnosti obou nástrojů ve zvláštním ustanovení v článku 64. Tento článek do značné míry reprodukuje obsah ustanovení uvedeného v úmluvě z roku 1988, kterým se řídil vztah mezi uvedenou úmluvou a Bruselskou úmluvou (článek 54B)²⁵, přičemž zohledňuje vývoj, ke kterému mezitím v právních předpisech Společenství došlo. První dva odstavce tohoto ustanovení jsou stejně jako předtím určeny hlavně soudům členských států Společenství vázaných nařízením Brusel I, což jsou soudy, které se mohou nalézt v postavení, kdy by měly uplatnit oba nástroje, neboť soudy států vázaných pouze Luganskou úmluvou musí uplatnit v každém případě Luganskou úmluvu. Odstavec 3 je širší, neboť je určen rovněž soudům ve státech vázaných pouze Luganskou úmluvou. Toto ustanovení však může nabídnout vyjasnění kterémukoli soudu, zejména ve věcech litispendence a závislých řízení, jakož i ohledně uznávání soudních rozhodnutí.

19. Ustanovení čl. 64 odst. 1 uvádí, že úmluvou není dotčeno používání nařízení Brusel I, Bruselské úmluvy a protokolu o výkladu této úmluvy z roku 1971 a dohody mezi ES a Dánskem ze strany členských států Evropského společenství²⁶. To znamená, že oblast působnosti těchto nástrojů zůstává nezměněna a není v zásadě omezena Luganskou úmluvou. Příslušnost soudů států vázaných nařízením Brusel I nebo dohodou ES-Dánsko je tedy nadále vykonávána v souladu s nařízením v případě osob, které mají bydliště ve státech, na které je odkazováno, a rovněž v případě osob, které mají bydliště v jiných státech, které nejsou stranami Luganské úmluvy. Rovněž jakékoli soudní rozhodnutí vydané v jednom státě vázaném nařízením musí být v jakémkoli jiném státě vázaném nařízením uznáno a vykonáno v souladu s podmínkami nařízení.

²⁵ Jenard-Möllerova zpráva, str. 14-17.

²⁶ Je třeba připomenout, že nařízení Brusel I bude nahrazeno, pokud jde o jeho ustanovení o vyživovacích povinnostech, nařízením Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností, Úř. věst. L 7, 10.1.2009 (viz článek 68 nařízení).

20. Nicméně podle odstavce 2 se Luganská úmluva použije v některých situacích vždy, ať už ze strany soudů státu vázaného nařízení Brusel I i Luganskou úmluvou, nebo ze strany soudů státu vázaného pouze Luganskou úmluvou.

Ve věcech příslušnosti se má Luganská úmluva použít ve všech případech soudy jakéhokoli státu vázaného úmluvou, včetně soudů států vázaných nařízením Brusel I, pokud má žalovaný bydliště na území státu, kde platí tato úmluva, ale nařízení nikoli. Stejná situace nastane v případě, kdy je příslušnost svěřena soudům takového státu článkem 22 nebo 23 úmluvy, protože existují výlučné příslušnosti, které je třeba vždy dodržovat.

Dále ve vztahu k litispendenci a k závislým řízením upraveným v člancích 27 a 28, se Luganská úmluva použije ve všech případech, kdy je zahájeno řízení ve státě, v němž platí tato úmluva, ale neplatí nařízení Brusel I, jakož i ve státě, kde platí jak úmluva, tak nařízení. Z hlediska koordinace příslušnosti se proto se státy vázanými Luganskou úmluvou zachází jako s jediným územím.

Ve věcech uznávání a výkonu soudních rozhodnutí se Luganská úmluva dále použije ve všech případech, kdy buď ve státě původu, nebo v dožádaném státě neplatí nařízení Brusel I. V důsledku toho se úmluva použije, když jsou oba státy stranami pouze Luganské úmluvy, nebo když je pouze jeden ze států stranou úmluvy a druhý je vázán nařízením.

21. Úmluva rovněž přebírá ustanovení obsažené v odstavci 3 odpovídajícího článku úmluvy z roku 1988, podle nějž soud, u něhož byla podána žaloba, jenž je příslušný podle Luganské úmluvy, může odmítnout uznat či vykonat cizí soudní rozhodnutí, pokud se pravidlo pro příslušnost, na kterém původní soud své rozhodnutí založil, liší od pravidla pro příslušnost vyplývajícího z úmluvy a uznání či výkon jsou požadovány vůči žalovanému, který má bydliště ve státě, v němž platí úmluva a nikoli nařízení Brusel I. Toto pravidlo se nepoužije, pokud může být soudní rozhodnutí uznáno či vykonáno jinak v rámci právních předpisů dožádaného státu. Pracovní skupina *ad hoc* projednala vhodnost zachování tohoto pravidla, které je zjevně inspirováno nedostatkem důvěry států, které jsou stranami úmluvy, ve státy vázané nařízením. Ačkoli však toto pravidlo nebude s největší pravděpodobností nikdy uplatněno a navzdory pevné vzájemné důvěře, která mezi státy vázanými úmluvou existuje, může toto pravidlo nicméně poskytnout užitečnou záruku, vzhledem ke skutečnosti, že státy vázané nařízením Brusel I mohou volně měnit svá pravidla pro příslušnost prostřednictvím postupů Společenství stanovených pro změnu právních předpisů Společenství bez souhlasu států, které jsou stranami pouze Luganské úmluvy.

22. Dále by mělo být zdůrazněno, že vše, co bylo doposud uvedeno o vztahu mezi Luganskou úmluvou a nařízením Brusel I, se rovněž obdobně použije na vztah mezi Luganskou úmluvou a Bruselskou úmluvou a mezi Luganskou úmluvou a dohodou ES-Dánsko.

KAPITOLA III

PŘÍSLUŠNOST

1 - Obecná ustanovení

1. Obecné pravidlo pro příslušnost (článek 2)

23. Obecné pravidlo pro příslušnost v nové úmluvě je stejné, jako bylo v úmluvě z roku 1988. Je založeno na zásadě *actor sequitur forum rei* a zůstává spojeno s bydlištěm žalovaného ve státě vázaném úmluvou. Potvrzuje, že státní příslušnost žalovaného nehraje u příslušnosti žádnou roli (z důvodů, které jsou podrobně rozebrány v Jenardově zprávě, str. 14 a násl.). Osoby s bydlištěm ve státě, který je vázán úmluvou, musí být proto žalovány u soudů tohoto státu, ať už jsou jeho občany či nikoli (odstavec 1). Jak potvrzuje odstavec 2, osoby, které nemají občanství státu, v němž mají bydliště, podléhají stejným pravidlům pro určení příslušnosti jako občané tohoto státu. Je třeba poznamenat, že obecné pravidlo stejně jako v úmluvě z roku 1988 stanoví, že je příslušný stát, na jehož území má žalovaný bydliště, aniž by bylo dotčeno určení místní příslušnosti soudu v uvedeném státě na základě jeho vlastních vnitrostátních předpisů.

24. S ohledem na návrh Komise²⁷ posoudila pracovní skupina *ad hoc* otázku, zda by nebylo vhodnější spíše než k bydlišti přihlížet k obvyklému pobytu žalovaného, jak je tomu v mnoha úmluvách, zejména v těch, které byly vypracovány v rámci Haagské konference mezinárodního práva soukromého, a v nařízení (ES) č. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti („nařízení Brusel II a“)²⁸. Pracovní skupina shledala, že kritérium bydliště by mělo být zachováno z několika důvodů: vzhledem k obtížím, kterým by čelily některé státy, jako je Spojené království, které ve svých vnitrostátních právních předpisech přijaly zvláštní definici bydliště pro účely uplatňování Bruselské a Luganské úmluvy; protože obvyklý pobyt byl některými odborníky považován za vhodnější spíše pro osobní a rodinné záležitosti, než pro záležitosti obchodní povahy; protože se nezdá, že by obvyklý pobyt byl vhodným spojujícím prvkem v případě společností a právnických osob; a protože obvyklý pobyt by v každém případě vyžadoval nezávislou definici, ohledně které by mohlo být obtížné dosáhnout shody.

25. Možnost, že by se místo obvyklého pobytu přidalo k pojmu bydliště jako alternativní kritérium pro stanovení příslušnosti, byla rovněž odmítnuta, protože by to znásobilo možné příslušnosti v případech, kdy by se bydliště a obvyklý pobyt nacházely ve dvou různých státech²⁹. Bylo rovněž zdůrazněno, že použití bydliště jako zásadního kritéria pro stanovení příslušnosti se při uplatňování Bruselské a Luganské úmluvy nesetkalo se žádnými zvláštními obtížemi, bez ohledu na různé výklady bydliště podané vnitrostátními předpisy, přinejmenším v řízeních, v nichž byl žalovaný fyzickou a nikoli právnickou osobou.

²⁷ KOM(97) 609 v konečném znění, 26.11.1997. Podobně ve prospěch obvyklého pobytu viz návrhy Evropské skupiny pro mezinárodní právo soukromé, bod 26.

²⁸ Úř. věst. L 338, 23.12.2003. Toto nařízení nahrazuje předchozí nařízení č. 1347/2000, které zakládalo příslušnost rovněž na kritériu obvyklého pobytu.

²⁹ Jenardova zpráva, str. 15-16.

a) *Bydliště fyzických osob (článek 59)*

26. Pracovní skupina *ad hoc* zvážila možnost stanovit nezávislou definici „bydliště“ v úmluvě, místo toho, aby se v této věci odkazovalo na vnitrostátní právní předpisy, jak učinily Bruselská úmluva a Luganská úmluva z roku 1988. Někteří odborníci navrhli, že společná definice bydliště fyzických osob by se mohla zakládat zejména na délce doby, po kterou byl žalovaný přítomen ve státě soudu, u nějž byla věc předložena; avšak s ohledem na skutečnost, že stávající úmluvy fungovaly dobře, neměla pracovní skupina za to, že by bylo vhodné takovou definici stanovit. I když pracovní skupina uznala možný přínos společné definice, upřednostnila ponechání vymezení významu bydliště, pokud jde o délku doby, po kterou se žalovaný na daném území nacházel, na vnitrostátních právních předpisech, bylo-li shledáno, že je taková definice nezbytná. Ustanovení článku 59 se proto neliší od odpovídajícího ustanovení článku 52 úmluvy z roku 1988 a bydliště fyzických osob je nadále vymezeno vnitrostátními právními předpisy státu, v němž mají bydliště.

b) *Sídlo společností a jiných právnických osob (článek 60)*

27. Případ společností a právnických osob je odlišný, neboť určení jejich „sídla“, které je pro tento účel považováno za jejich bydliště, bylo článkem 53 úmluvy z roku 1988 svěřeno pravidlům mezinárodního práva soukromého státu soudu, v němž probíhá dané řízení. Odkaz na vnitrostátní kolizní normy, které se zakládají na značně odlišných kritériích, nevyvolával v praxi mnoho problémů, avšak přesto může v budoucnu způsobit obtíže. Komise proto navrhla přijetí společné definice „bydliště“ pro společnosti, kterým by bylo místo, kde se nachází jejich ústřední správa, nebo případně jejich sídlo („registered office“),³⁰ aby mohla být společnost spojena s jedním právním systémem na základě faktických skutečností. Ujednání uvedené v novém článku 60 úmluvy zohledňuje návrh Komise, avšak zajišťuje, že soudy států vázaných úmluvou jsou příslušné i v případě, že se sídlo dané společnosti nenachází v žádném státě vázaném úmluvou, za podmínky, že ústředí je v jednom z těchto států a naopak. Toto řešení tedy přesahuje rámec návrhu Komise.

³⁰ KOM(97) 609 v konečném znění, článek 2.

28. Nová definice uvádí jako alternativy sídlo, ústředí, nebo hlavní provozovnu společnosti či jiné právnické osoby. Skutečnost, že jsou uvedeny jako alternativy znamená, že pokud i jediná z nich je ve státě vázaném úmluvou, může být daná společnost žalována u soudů tohoto státu, i když všechny ostatní jsou ve státě mimo úmluvu nebo v jiném státě vázaném úmluvou. V posledně uvedeném případě dojde v rámci úmluvy ke konkurenci příslušností a volba místa soudu bude ponechána na žalobci. Tato definice je částečně otevřena volbě výhodnějšího místa, která je do určité míry možná rovněž ve vztahu k bydlišti fyzických osob. Jako zdůvodnění lze uvést, že pokud se společnost rozhodne ponechat své ústředí na jiném místě, než je její hlavní provozovna, rozhodne se tím vystavit riziku, že může být žalována na obou místech.

29. Především však definice odpovídá potřebě takového hraničního určovatele, který zajistí, že pokud je společnost zřízena ve státě, který je vázán úmluvou, nebo tam vyvíjí obchodní činnost, jakýkoli spor ohledně jejích činností náleží do příslušnosti států vázaných úmluvou, takže žalobce nebude připraven o možnost soudit se ve státě úmluvy. Rovněž tím umožňuje žalobci žalovat u soudů v místě, kde bude muset být soudní rozhodnutí pravděpodobně vykonáno. Žádné ze zvažovaných kritérií by samo o sobě těmto potřebám neodpovídalo. Zákonné sídlo nabízí významný stupeň jistoty, neboť je snadné jej identifikovat, avšak často se nachází jinde, než se nachází majetek společnosti a nehodí se tak pro výkon soudního rozhodnutí; navíc by to umožnilo společnosti mít ústředí ve státě vázaném úmluvou, nebo v něm vyvíjet svou hlavní obchodní činnost, zatímco sídlo by bylo jinde, a tudíž by společnost unikla před založením příslušnosti států vázaných úmluvou. Ústředí naopak poskytuje spojení s místem, jež je pro účely výkonu rozhodnutí vhodné, avšak jde o prvek, který je vlastní společnosti a často nesnadno zjistitelný, což ztěžuje určení příslušného soudu; a pokud se ústředí nachází ve státě mimo úmluvu, neumožnilo by toto kritérium společnosti, aby byla žalována ve státě vázaném úmluvou, i kdyby tam měla své sídlo či hlavní provozovnu. Dále je zajisté snazší zjistit a ověřit hlavní provozovnu, avšak pokud by se jednalo o jediný hraniční určovatel, neumožnilo by to založení příslušnosti vůči společnosti, která má svou hlavní provozovnu mimo členské státy vázané úmluvou, i kdyby tato společnost měla své sídlo a ústředí v jednom z těchto států a vyvíjela tam významnou část své obchodní činnosti.

30. Tyto úvahy společně podporují výběr široké definice, která umožňuje společnosti nebo jiné právnické osobě být předvolána k soudu ve státě vázaném úmluvou, se kterým má významné spojení v podobě své ústřední správy, hlavní provozovny nebo sídla. Pojem „sídla“ není nicméně vhodným hraničním určovatelem pro společnost nebo právnickou osobu ve Spojeném království či Irsku, kde namísto něj odkazují právní systémy na místo, kde je společnost zanesena do rejstříku, jenž pro tyto účely existuje, nebo na místo vzniku společnosti. Kritérium zanesení do rejstříku (registrace) umožňuje, aby se toto pravidlo netýkalo jen společností jako takových, ale i jakéhokoli subjektu, který není fyzickou osobou, takže pojem „registered office“ má širší souvislosti než pojem „sídlo“ („seat“) uvedený v zakladatelských dokumentech. Ustanovení čl. 60 odst. 2 proto uvádí, že pro účely těchto dvou zemí se „sídlem“ rozumí „registered office“ nebo tam, kde taková registrace neexistuje, místo vzniku společnosti („place of incorporation“) nebo tam, kde takové místo neexistuje, místo, podle jehož práva byly společnost, jiná právnická osoba nebo sdružení fyzických nebo právnických osob založeny („formation“). Tento poslední odkaz na právo použité pro stanovení místa založení, které je považováno za sídlo, zohledňuje zejména případ „partnerství“ („partnership“) ve skotském právu, kde jediným kritériem, ke kterému je přihlíženo, je právo, podle kterého bylo partnerství zřízeno, bez ohledu na místo založení.

31. Vypracování pojmu „bydliště“ pro společnosti a právnické osoby v článku 60 bylo vedeno rovněž snahou o harmonizaci obecného kritéria příslušnosti ve vztahu ke společností s hraničními určovateli uvedenými v článku 48 Smlouvy o ES pro účely uznání práva na usazení společností na území Společenství: Článek 48 uvádí „sídlo“ („registered office“), ústřední správu („central administration“) a hlavní provozovnu uvnitř Společenství. I když je potřeba, kterou řeší článek 48, odlišná - jeho účelem je identifikovat společnosti nebo firmy, které jsou oprávněny vyvíjet činnost ve všech členských státech - zdálo se jako odůvodněné použít stejné hraniční určovatele, aby se umožnilo žalovat společnosti u soudů jednoho ze států vázaných úmluvou. Jinými slovy, pokud jeden z hraničních určovatelů uvedených v článku 48 postačuje k tomu, aby se společnost stala společností Společenství, která může využívat výhod, jež jí toto postavení poskytuje, mělo by s ní být zacházeno jako se společností Společenství pro veškeré účely a měla by proto podléhat občanskoprávní příslušnosti členských států, v nichž vyvíjí činnost a je oprávněna vyvíjet činnost.

32. Pojem „bydliště“ v této souvislosti je spojen s *forum generale* společností a právnických osob, aniž je dotčena definice „bydliště“ společnosti pro účely *forum speciale* pro zvláštní druhy sporů, jako jsou ty, jejichž předmětem je platnost založení, nulita nebo zrušení společností nebo jiných právnických osob, které mají sídlo ve státě vázaném úmluvou, nebo platnost rozhodnutí jejich orgánů, kterážto řízení jsou předmětem čl. 22 odst. 2 úmluvy (a budou projednána níže). Pro spory spojené s pojistnými smlouvami, spotřebitelskými smlouvami a individuálními pracovními smlouvami uvádějí články 9, 15 a 18 úmluvy zvláštní ustanovení, která se neliší od úmluvy z roku 1988. Koncept vysvětlený výše se nevztahuje ani na příslušnost ve sporech pramenících z činnosti pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny společnosti, na které se vztahuje čl. 5 odst. 5 úmluvy (zde rovněž zůstávají pravidla nezměněna).

33. Nové znění úmluvy také ponechává nezměněné stanovení bydliště trustu, které odkazuje na mezinárodní právo soukromé soudu, u něhož byla podána žaloba. Zatímco použití tohoto ustanovení nepředstavuje zvláštní problémy ve státech, jejichž právní systémy uznávají trust jako právní institut, mohou nastat obtíže ve státech, v nichž je tento institut neznámý; v případě neexistence odpovídajících kolizních norem pro určení bydliště trustů v právním systému soudu, u něhož byla podána žaloba, může být tato otázka vázána na právní předpisy, kterým trust podléhá (Schlosserova zpráva, body 109-120).

2. Nepoužití vnitrostátních pravidel pro příslušnost (článek 3)

34. Jako v úmluvě z roku 1988 se lze od obecného pravidla pro příslušnost založeného na bydlišti žalovaného odchýlit pouze v souladu s pravidly pro příslušnost uvedenými v úmluvě, zejména v oddílech 2 až 7 hlavy II. To znamená, že pouze podle těchto pravidel může být osoba, ať již fyzická či právnická, která má bydliště ve státě vázaném úmluvou, žalována u soudů jiného státu vázaného úmluvou. Je třeba poznamenat, že ačkoli čl. 3 odst. 1 odkazuje obecně na „soudy“ jiného státu vázaného úmluvou, neponechává tento odkaz nezbytně vnitrostátní příslušnost soudů uvedeného státu netknutou: v mnoha případech mají pravidla pro příslušnost stanovená v hlavě II dopad nejen na příslušnost konkrétního státu, ale i na rozdělení místní příslušnosti mezi jeho soudy, a mohou svěřit příslušnost určitému soudu.

35. Protože se jedná o výjimku z obecného pravidla, musí být odkaz na pravidla pro příslušnost stanovená v úmluvě považován za definitivní a vylučující jakákoli jiná pravidla pro příslušnost, ať už jsou nadbytečná či nikoli (například vnitrostátní pravidlo pro příslušnost, které odkazuje na místo pobytu žalobce, pokud se liší od bydliště). Systém úmluvy je založen na sjednocení pravidel pro příslušnost spíše než na pouhém vyloučení nadbytečných příslušností, přestože vnitrostátní pravidla, jejichž použití je vyloučeno, jsou ve skutečnosti často této povahy.

36. V této souvislosti je čl. 3 odst. 2, spolu s přílohou I, na kterou odkazuje a v níž jsou uvedena vnitrostátní pravidla, která nelze použít (důvody pro přesunutí seznamu vnitrostátních pravidel z článku 3 do přílohy viz níže v diskuzi ohledně článku 77), zamýšlen pouze jako popis a návod pro subjekty uvádějící hlavní vnitrostátní pravidla, jejichž použití není dovoleno. Odstavec 1 uvádí, že řízení nelze zahájit u jiných soudů, než jsou soudy uvedené v oddílech 2 až 7 hlavy II, a z toho vyplývá, že jakékoli jiné kritérium pro příslušnost je vyloučeno bez ohledu na to, zda je pravidlo, které to stanoví, uvedeno v příloze I či nikoli. Takže se zdá, že je irelevantní, že ne všechny jazykové verze odstavce 2 uvádějí výraz „zejména“, který předcházel seznamu vnitrostátních pravidel v úmluvě z roku 1988³¹. Seznam v příloze I je pouze příkladný a neomezuje účinek odstavce 1, podle něhož všechna vnitrostátní pravidla, která nejsou v souladu s pravidly úmluvy, musí být považována za nepoužitelná.

3. Žalovaný, který nemá bydliště ve státě vázaném úmluvou (článek 4)

37. Nemá-li žalovaný bydliště na území některého státu vázaného touto úmluvou, řídí se příslušnost v souladu se systémem úmluvy vnitrostátními právními předpisy, což je potvrzeno v článku 4 nové úmluvy. Zde úmluva neposkytuje svá vlastní pravidla pro příslušnost, ale upravuje tuto otázku pouze nepřímo tak, že ji odkazuje na právní systém státu soudu, u něhož bylo zahájeno řízení. Bydliště žalovaného je tedy rovněž kritériem vymezujícím oblast působnosti pravidel úmluvy, která upravují příslušnost přímo a nezávisle, avšak není to obecné kritérium vymezující úpravu příslušnosti úmluvou.

³¹ Viz zejména italskou verzi úmluvy; to stejné platí pro italskou verzi nařízení Brusel I.

Správnost tohoto chápání věci, které již bylo uvedeno v publikacích k úmluvě z roku 1988, byla potvrzena Soudním dvorem v posudku 1/03, kde Soud, když hovořil o nařízení č. 44/2001, uvedl, že „Uvedené nařízení obsahuje soubor pravidel, která tvoří ucelený systém a která se použijí nejen na vztahy mezi jednotlivými členskými státy ... ale rovněž na vztahy mezi členským státem a třetím státem“ a zejména že „musí být čl. 4 odst. 1 ... vykládán v tom smyslu, že je součástí systému zavedeného tímto nařízením vzhledem k tomu, že toto nařízení řeší uvedenou situaci odkazem na právní předpisy členského státu, jehož soudu je věc předložena“³².

38. Tento odkaz na vnitrostátní právní předpisy soudu, jemuž je věc předložena, se rovněž setkává s omezením pravidel stanovených přímo úmluvou, která se použijí bez ohledu na bydliště žalovaného. Jedná se o pravidla pro výlučnou pravomoc v článku 22 a pravidla pro ujednání o příslušnosti v článku 23, která jsou nyní rovněž uvedena v článku 4, přestože již v minulosti omezovala odkaz na vnitrostátní právní předpisy. Ponecháme-li tato dvě ustanovení stranou, odkaz na vnitrostátní právo znamená, že pokud má žalovaný bydliště ve státě, který není vázán úmluvou, pravidla pro příslušnost uvedená v příloze I mohou být použita i v případě, že vytvářejí nadbytečnou příslušnost. Dále stojí za zdůraznění, že čl. 4 odst. 2 potvrzuje, že zahraniční žalobci mají stejné oprávnění jako státní příslušníci státu soudu, jemuž je věc předložena, aby mohli využít pravidel pro příslušnost, která tam platí, přičemž jedinou podmínkou je, aby měli v uvedené zemi bydliště (viz Jenardova zpráva, s. 21-22).

³² Soudní dvůr, posudek 1/03, body 144 a 148.

2 - Zvláštní příslušnost

1. Obecně

39. Vedle obecného pravidla bydliště žalovaného ve státě vázaném úmluvou a jako alternativu k němu ponechává úmluva beze změny stávající strukturu, která stanoví zvláštní příslušnost a umožňuje tak žalobci, aby dle své volby podal žalobu v jiném státě vázaném úmluvou. Tyto příslušnosti se řídí články 5 až 7 úmluvy (odpovídajícími článkům 5, 6 a 6A úmluvy z roku 1988). Zatímco obecné pravidlo závisí na určovateli spojujícím žalovaného se soudem, zvláštní pravidla uznávají spojení mezi sporem samotným a soudem, na který se lze pro řešení tohoto sporu obrátit. Tyto příslušnosti odrážejí zásadu efektivity soudního řízení a budou odůvodněny, pouze existuje-li z procesního hlediska dostatečné spojení mezi sporem a soudem, kterému má být spor předložen, a to z pohledu shromažďování důkazů či vedení řízení³³ nebo za účelem zajištění lepší ochrany zájmů strany, proti níž řízení směřuje. Vzhledem ke komplexnímu systému příslušnosti v úmluvě se tato pravidla použijí bez ohledu na to, zda odpovídají příslušnostem stanoveným ve vnitrostátních právních předpisech států vázaných úmluvou³⁴.

³³ Soudní dvůr, věc 21/76 *Bier* [1976] Sb. rozh. 1735.

³⁴ Jenardova zpráva, str. 22.

40. Zvláštní příslušnosti stanovené v úmluvě z roku 1988 zůstávají zčásti nezměněny, přestože znění někdy prochází malými úpravami čistě redakční povahy. Níže uváděné změny jsou proto takové, které překračují čistě redakční úpravu, ty, u nichž redakční úprava ve skutečnosti odráží podstatnou záležitost, a ty, u nichž je vzhledem k vývoji judikatury Soudního dvora třeba dalšího komentáře.

Nedošlo k žádné významné změně a není potřeba dalšího komentáře k tomu, co bylo uvedeno výše v této zprávě a ve zprávách k předchozím úmluvám, pokud jde o pravidla pro příslušnost soudů státu, v němž má trust sídlo, je-li žalován zakladatel svěřenství, svěřenský správce nebo oprávněný ze svěřenství (čl. 5 odst. 6, viz Schlosserova zpráva, body 109-120), nebo pro příslušnost soudu, který zadržuje náklad nebo zboží, aby projednal spory o zaplacení odměny za pomoc nebo záchranu, pokud je tvrzeno, že žalovaný má práva k nákladu nebo zboží nebo tato práva měl v době záchranu (čl. 5 odst. 7, viz Schlosserova zpráva, body 121-123).

41. To stejné lze uvést o zvláštních pravidlech svěřujících příslušnost soudu, u něhož byla podána původní žaloba, v případě vzájemné žaloby, která se týká stejné smlouvy či skutečností, na nich je založena původní žaloba (čl. 6 odst. 3, viz Jenardova zpráva, s. 28), nebo, ve věcech vztahujících se ke smlouvě nebo k nároku ze smlouvy, o pravidlech svěřujících příslušnost soudům státu vázaného touto úmluvou, na jehož území se nemovitost nachází, pokud jde o žalobu, která může být spojena se žalobou proti témuž žalovanému a která se týká věcných práv k nemovitostem proti (čl. 6 odst. 4, viz Jenard-Möllerova zpráva, s. 46-47, a Almeida Cruz-Desantes Real-Jenardova zpráva, bod 24).

2. Smlouvy (čl. 5 odst. 1)

42. Ze zvláštních příslušností uvedených v člancích 5, 6 a 7, které na rozdíl od obecného pravidla umožňují žalobci podat žalobu v jiném státě vázaném úmluvou, než je stát, kde má žalovaný bydliště, vyvolala bezpochyby nejvíce diskusí příslušnost ohledně žalob ze smluv. Ustanovení čl. 5 odst. 1 Luganské úmluvy z roku 1988, stejně jako odpovídající ustanovení v Bruselské úmluvě, umožňuje osobě, která má bydliště na území některého státu vázaného touto úmluvou, být žalována v jiném státě vázaném úmluvou „pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy, u soudu místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn“; to bylo příčinou řady problémů při výkladu, ohledně definice „předmětu sporu tvořeného smlouvou nebo nároky ze smlouvy“, stanovení závazku, který má být splněn, a stanovení místa plnění. Tyto problémy vedly k řadě judikátů Soudního dvora, který dospěl k autonomním výkladům nebo odkázal věc zpět na vnitrostátní právní předpisy, aniž by překonal všechny obtíže vyvolané úmluvou.

43. Pokud jde o definici „předmětu sporu tvořeného smlouvou nebo nároky ze smlouvy“, vnitrostátní právní předpisy smluvních států se liší a Soudní dvůr zaujal takový přístup, že jde o nezávislý pojem; neposkytl žádnou obecnou či abstraktní definici, avšak v jednotlivých případech naznačil, zda se v daném případě jedná o smluvní závazek či nikoli³⁵. Existence či platnost smlouvy je věcí vztahující se ke smlouvě³⁶. Pokud se žaloba týká jak porušení smluvního závazku, tak mimosmluvní odpovědnosti, nevzniká žádná akcesorická příslušnost: pro první nárok bude příslušnost stanovena v souladu s čl. 5 odst. 1 a pro druhý v souladu s čl. 5 odst. 3 o delikttní a kvazidelikttní odpovědnosti vyplývající z mimosmluvního protiprávního či nedovoleného jednání, i když to může pro žalobce znamenat dvě samostatná řízení u různých soudů s tím, že této variantě lze³⁷ vždy předejít návratem k obecnému pravidlu bydliště žalovaného.

³⁵ Věc 34/82 *Martin Peters* [1983] Sb. rozh. 987; věc C-26/91 *Jacob Handte* [1992] Sb. rozh. I-3697.

³⁶ Přinejmenším v případě, kdy je napadena žalobou pro porušení smlouvy (věc 38/81 *Effer* [1982] Sb. rozh. 825).

³⁷ Soudní dvůr, věc 189/87 *Kalfelis* [1988] Sb. rozh. 5565.

44. Pokud jde o úpravu „závazku, o nějž se jedná“, čl. 5 odst. 1 v souvislosti s jednou a tou samou smlouvou výslovně připouští více příslušností, a to tak, že dává přednost skutečnému spojení mezi soudem a konkrétním sporem před stanovením jednotného statutu smlouvy. Hledání spravedlivé rovnováhy mezi těmito dvěma požadavky - skutečné spojení se sporem a jednotnost statutu smlouvy - vedlo Soudní dvůr k tomu, že uvedl, že výraz „závazek, o nějž se jedná“ odkazuje na smluvní závazek, na kterém se zakládá žaloba a z jehož nesplnění vychází, spíše než na závazek, jehož splnění je žalobcem výslovně požadováno³⁸.

Stejným způsobem Soud uvedl, že pokud se návrh opírá o několik závazků vyplývajících z jedné smlouvy, soud, jemuž je věc předložena, může prohlásit, že je příslušný s odkazem na hlavní závazek³⁹; otázku, zda jde o závazky vedlejší či rovnocenné, rozhodne soud projednávající danou věc, obvykle na základě právních předpisů rozhodných pro danou smlouvu⁴⁰. Bez ohledu na tato soudní rozhodnutí dochází stále a pravidelně k tomu, že se na smlouvu vztahuje více než jedna příslušnost, zejména pokud jsou nároky založeny na závazcích vyplývajících ze stejné smlouvy, které jsou si rovné⁴¹. Bylo zdůrazněno, že tato situace není vždy uspokojivá, zejména pokud může být povinnost zaplatit oddělena od zbytku smlouvy a věc předložena soudu místa, kde má být závazek plněn, kterým je často obecný soud žalobce.

³⁸ Věc 14/76 *De Bloos* [1976] Sb. rozh. 1497, bod 13: ohledně odškodnění za porušení smlouvy Soud shledal, že závazkem, který má být zohledněn, není zaplacení odškodnění, ale spíše závazek, jehož porušení se žalobce dovolává při podpoře nároku na odškodnění.

³⁹ Věc 266/85 *Shenavai* [1987] Sb. rozh. 239.

⁴⁰ Soudní dvůr, věc C-440/97 *Groupe Concorde* [1999] Sb. rozh. I-6307, bod 26.

⁴¹ Soudní dvůr, věc C-420/97 *Leathertex* [1999] Sb. rozh. I-6747.

45. Pokud jde o určení místa plnění závazku, o němž se jedná, mohla by být možná i jiná řešení - nezávislé řešení, nebo odkaz na *lex fori* - Soudní dvůr zvolil odkaz na *lex causae* napadeného závazku stanovený podle kolizních norem soudu, jemuž byla věc předložena⁴², i v případech, kdy se strany samotné určí toto místo v doložce, která je podle rozhodného práva pro smlouvu platná⁴³. Tento výklad, který původně nenabízel žádné jednotné řešení nedostatku harmonizace kolizních norem smluvních států a který ponechal možnost volby výhodnějšího místa otevřenou, byl následně podpořen Římskou úmluvou ze dne 19. června 1980 o právu rozhodném pro smluvní závazky: přestože Římská úmluva používá pružný, objektivní hraniční určovatel; právo rozhodné pro smlouvu, a z toho důvodu místo plnění závazků, které ze smlouvy vyplývají, může být zpravidla předvídáno stranami. Avšak odkazem na rozhodné právo, jako na prostředek pro určení místa plnění závazku, nejsou dotčeny značné rozdíly mezi vnitrostátními právními předpisy o peněžních závazcích, a neřeší se problém, že pokud závazek, který je uplatňován u soudu, spočívá v povinnosti zaplatit, překrývá se místo plnění často s místem soudu žalobce, čímž poskytuje možnost pro volbu výhodnějšího místa.

46. Bez ohledu na výklad poskytnutý judikaturou, který vyřešil některé obtíže, jsou výše popsaná pravidla mnohými považována za nedostatečná a Komise a členské státy předložily řadu návrhů na jejich změnu. Návrhy se různí, ale všechny směřují k omezení úlohy odkazu na místo plnění závazku, zajišťujíc přinejmenším do určité míry jednotu příslušnosti ohledně smlouvy, a usnadňují zjištění a předvídatelnost místa plnění, které má v daném případě sloužit jako základ pro příslušnost. Tyto návrhy a debata, kterou vyvolaly v pracovní skupině *ad hoc*, jsou popsány níže v rozsahu, který může být užitečný pro pochopení vzniku stávajícího znění.

⁴² Věc 12/76 *Tessili* [1976] Sb. rozh. 1473; věc C-288/92 *Custom Made Commercial* [1994] Sb. rozh. I-2913, bod 26 (kde je uvedeno, že rozhodné právo může zahrnovat mezinárodní úmluvu stanovící jednotné právo); věc C-440/97 *Groupe Concorde* [1999] Sb. rozh. I-6307.

⁴³ Věc 56/79 *Zelger v Salinitri* [1980] Sb. rozh. 89.

47. Nejradikálnějším návrhem, který má rovněž autoritativní podporu v literatuře⁴⁴, bylo, že by mělo být vypuštěno místo soudu plnění závazku, aby byly žaloby ze smluv ponechány běžnému soudu žalovaného, nebo aby si příslušnost případně zvolily strany. Toto řešení bylo pracovní skupinou *ad hoc* zamítnuto, protože místo soudu žalovaného nemusí být nejvhodnějším, je-li třeba provést šetření na místě, kam mělo být zboží dodáno nebo kde měly být služby poskytnuty, a protože strany nemusely být schopny zvolit místo soudu pro jejich spory. Pracovní skupina se proto obrátila k dalším návrhům, které by ponechaly forum smlouvy, přičemž by se vyhnuly obtížím stávajícího znění, nebo by je alespoň omezily.

48. Mezi těmito návrhy byl i návrh odkázat na místo splnění závazku typického pro danou smlouvu s cílem vyhnout se roztržštění příslušnosti ohledně smlouvy a zabránit příslušnosti založené na závazku zaplatit, pokud samozřejmě nebyl peněžní dluh pro danou smlouvu charakteristickým závazkem. Návrh nebyl přijat z několika důvodů: mezinárodní smlouvy jsou často složité a charakteristický závazek není vždy jednoduché identifikovat; stanovení charakteristického závazku vyžaduje celkové posouzení smlouvy, které je ve fázi určování příslušnosti předčasné; určení místa plnění charakteristického závazku závisí na rozhodném právu, takže se nevylučuje potřeba odkázat na kolizní normy; a dále charakteristický závazek nepředstavuje nutně dostatečný hraniční určovatel mezi sporem a konkrétním soudem, pokud se spor přesune na jiný smluvní závazek. Lze upozornit, že jedna věc je určení rozhodného práva úsilím o vymezení smluvního vztahu jako celku homogenním způsobem, přestože některé části mohou být zjevně méně spojeny a příslušnost může být roztržštěná, a zcela jiná věc je vymezení hraničního určovatele pro spojení mezi sporem a soudem, který je nejvhodnější pro jeho rozhodnutí ve věci.

⁴⁴ Droz, „Delendum est forum contractus?“, *Rec. Dalloz*, 1977, chron. s. 351.

49. Pracovní skupina *ad hoc* vyloučila možnost odkazu na závazek charakteristický pro smlouvu a zvážila možnost omezení oblasti působnosti čl. 5 odst. 1 pouze na některé smlouvy, konkrétně na smlouvy o prodeji, jak navrhovala Komise, s místem plnění, kterým se místo, kde byla nebo měla být uskutečněna dodávka, s výjimkou případů, kdy zboží bylo nebo mělo být dodáno na více než jedno místo; to by popřelo jakýkoli vztah k povinnosti spočívající v zaplacení⁴⁵. Proti omezenému řešení tohoto typu bylo zdůrazněno, že forum smlouvy je žádoucí nejen v případě smluv o prodeji, ale stejně tak i v případě smluv o poskytování služeb. Na druhé straně ve smlouvách tohoto typu není ve většině případů povinnost spočívající v zaplacení důležitým hlediskem, na kterém by se mohla zakládat příslušnost, samozřejmě s výjimkou případů smluv o finančních službách.

Po řádném zvážení rozhodla pracovní skupina *ad hoc*, že nebude stávající znění radikálně měnit, ale upraví je tak, aby uvádělo, v případě smlouvy o prodeji nebo smlouvy o poskytování služeb, který závazek je tím, jehož místo plnění by mohlo poskytnout základ pro alternativní příslušnost k obecnému soudu žalovaného, a aby byl vyloučeno jakékoliv navázání na místo platby v rámci takových smluv, zatímco ponechá stávající ustanovení nezměněné pro všechny ostatní smlouvy a pro případy, v nichž se uvedená zvláštní pravidla ukázala nepoužitelnými⁴⁶.

⁴⁵ KOM(97) 609 v konečném znění, článek 5.

⁴⁶ Stejně tak ve prospěch stanovení objektivních kritérií uvádějících skutečné místo dodání nebo skutečné místo poskytnutí služeb, viz například návrhy Evropské skupiny pro mezinárodní právo soukromé, bod 9, avšak tyto návrhy uváděly, že pokud se v konkrétním případě nepoužijí objektivní kritéria, použije se obecné pravidlo příslušnosti soudů bydliště žalovaného, spíše než návrat k místu plnění závazku, o němž se jedná, jako v čl. 5 odst. 1 písm. a) stávajícího znění.

50. Ustanovení čl. 5 odst. 1 písm. a) nové úmluvy přebírá odpovídající ustanovení úmluvy z roku 1988 svěřující příslušnost soudu podle místa plnění závazku, o nějž se jedná. Oblast působnosti tohoto pravidla není ponechána zcela na výkladu kohokoli, kdo ho má použít, jak tomu bylo dříve: pro použití písmene a) uvádí písmeno b), že v případě smluv o prodeji zboží nebo poskytování služeb je místem plnění závazku, o nějž se jedná, místo - ve státě vázaném úmluvou - kam podle smlouvy zboží bylo nebo mělo být dodáno, nebo kde služby byly nebo měly být poskytnuty. Písmeno b) tedy uvádí závazek, jehož místo plnění slouží jako základ pro stanovení příslušnosti ohledně takových smluv nezávisle, bez ohledu na závazek, jehož plnění je předmětem sporu. Aniž by to výslovně uvádělo, přijímá zásadu charakteristického závazku a tedy vylučuje odkaz na závazek učinit platbu, i když se žaloba o tento závazek opírá.

Pracovní skupina *ad hoc* do znění nezahrnula původní návrh Komise, aby písmeno b) výslovně vylučovalo případy, kdy zboží bylo nebo mělo být podle smlouvy o prodeji dodáno na více než jedno místo. V takovém případě, spočívá-li žaloba zároveň na všech závazcích dodat zboží, mohou být v odpovídajících případech navržena různá řešení, aniž by byl dotčen jakýkoli další výklad tohoto ustanovení Soudním dvorem, jako je odkaz na hlavní místo dodání, volba žalovaného, pokud jde o místo dodání, kde podat žalobu, zcela nebo zčásti omezená na částečnou dodávku na tom místě, nebo dokonce odkaz na místo splnění finanční povinnosti, pokud je na této povinnosti založena žaloba. Soudní dvůr se již vyjádřil k paralelnímu ustanovení uvedenému v čl. 5 odst. 1 písm. b) nařízení Brusel I a uvedl, že „v případě více míst dodání v témže členském státě“ ... „je soudem příslušným k rozhodnutí o všech nárocích ze smlouvy o prodeji zboží soud, v jehož obvodu se nachází místo hlavního dodání, které musí být určeno v závislosti na ekonomických kritériích. Při neexistenci určujících kritérií pro zjištění místa hlavního dodání může žalobce žalovat žalovaného u soudu místa dodání podle své volby“⁴⁷. Otázky, které vyvstávají, a řešení, která mohou být nejvhodnější, když existuje více míst dodání v různých členských státech, ponechal Soudní dvůr úmyslně otevřen⁴⁸. Je samozřejmé, že podobné problémy nastanou i tehdy, kdy existuje několik míst poskytnutí služeb v různých členských státech.

⁴⁷ Soudní dvůr, věc C-386/05 *Color Drack* [2007] Sb. rozh. I-3699.

⁴⁸ Viz bod 16 rozsudku.

51. Pro určení místa plnění vychází písmeno b) z posouzení okolností, jehož cílem je vyloučit použití mezinárodního práva soukromého, které uvádí, že pokud se strany nedohodnou jinak, místo dodání zboží nebo poskytnutí služeb musí být identifikováno „podle smlouvy“. Je třeba zdůraznit, že toto ustanovení se použije „pokud nebylo dohodnuto jinak“ stranami; za těchto podmínek je autonomie vůle stran výslovně zachována rovněž pokud jde o určení místa plnění. Zůstává otevřena otázka, zda může toto ustanovení zcela zabránit použití kolizních norem soudu projednávajícího daný spor, pokud strany s dostatečnou přesností neuvedly místo dodání nebo poskytnutí služby a to může být stanoveno s pomocí práva rozhodného pro smlouvu, nebo pokud je předmětem sporu ve skutečnosti místo, kam bylo nebo mělo být zboží dodáno, nebo místo, kde byly nebo měly být poskytnuty služby.

Písmeno b) je poté speciálním pravidlem, omezeným na smlouvy o prodeji a smlouvy o poskytnutí služeb, pro použití obecné zásady místa plnění závazku, o němž se jedná, stanovené v písmenu a). Nepoužije se na smlouvy, které nespádají do žádné z těchto kategorií, a nepoužije se na uvedené kategorie, pokud se místo plnění smlouvy nachází ve státě, který není úmluvou vázán. Kdykoli je písmeno b) shledáno nepoužitelným, použije se písmeno a); to je ve skutečnosti uvedeno v písmenu c), které objasňuje a potvrzuje závěr, který by mohl být vyvozen z písmene a) a b) i bez toho. Například v případě smlouvy o prodeji, kdy má být závazek dodat zboží splněn ve státě vázaném úmluvou, nemůže být místo splnění závazku spočívajícího v provedení platby základem pro určení příslušnosti; pokud však má být závazek dodávky splněn ve státě, který není úmluvou vázán, mohl by se žalobce dovolat místa, kde měla být provedena platba, vždy za předpokladu, že toto místo se nachází ve státě vázaném úmluvou, přičemž by se použilo písmeno a), a to umožňuje zohlednění zvláštního závazku.

52. Ohledně příslušnosti pro individuální pracovní smlouvy, jak je uvedeno v čl. 5 odst. 1 úmluvy z roku 1988, bylo předloženo několik návrhů na změnu; pracovní skupina *ad hoc* se rozhodla zabývat se touto otázkou samostatně v hlavě II (viz níže ve spojení s oddílem 5).

3. Vyživovací povinnosti (čl. 5 odst. 2)

53. První část ustanovení, v písmenech a) a b), zůstává nezměněna ve srovnání s ustanovením úmluvy z roku 1988, které bylo zase totožné s ustanovením Bruselské úmluvy navazující na úmluvu o přistoupení z roku 1978. Pro komentář proto viz předchozí zprávy (Jenardova zpráva, str. 24-25; Schlosserova zpráva, body 90-108).

54. Soudní dvůr se zabýval tímto ustanovením při řadě příležitostí a vyjasnil několik aspektů. Soud uvedl, že pojem vyživovací povinnosti má být vykládán široce, aby zahrnoval jakoukoli povinnost, která má umožnit určité osobě, aby měla prostředky pro svou obživu, ať už pravidelnými či nepravidelnými platbami a bez ohledu na to, zda je závazek stanoven na základě zdrojů a potřeb. Proto ji může představovat platba jednorázové částky, pokud se její výše stanovila tak, aby zabezpečila předem stanovenou úroveň příjmů, nebo v převodu vlastnictví majetku, který má umožnit určité osobě, aby měla prostředky pro svou obživu. Pokud má takové ustanovení umožnit jednomu z manželů, aby měl prostředky pro svou obživu, nebo jsou-li při stanovení výše výživného zohledněny potřeby a zdroje každého z manželů, platba se týká vyživovací povinnosti a nikoli majetkových práv vyplývajících z manželských vztahů, což by bylo mimo oblast působnosti úmluvy⁴⁹. Jsou-li přítomny tyto charakteristiky vyživovací povinnosti, řídí se závazek ustanovením čl. 5 odst. 2 a spadá do oblasti působnosti úmluvy, i když je v řízení vedlejší věcí, jako například rozvodové řízení, které je samo o sobě vyloučeno⁵⁰.

⁴⁹ Soudní dvůr, věc C-220/95 *Van den Boogaard v. Laumen* [1997] Sb. rozh. I-1147, bod 22; dříve věc 120/79 *de Cavel* [1979] Sb. rozh. 731, bod 11.

⁵⁰ Viz zejména Soudní dvůr, věc 120/79 *de Cavel* [1979] Sb. rozh. 731, bod 7.

55. Pojem „oprávněné osoby“ je nezávislým pojmem, který je třeba stanovit s ohledem na účel pravidel úmluvy bez odkazu na vnitrostátní právní předpisy soudu, jemuž je věc předložena. Ustanovení čl. 5 odst. 2 neumožňuje rozlišit mezi osobou, jejíž právo na platby výživného bylo uznáno, a osobou, jejíž právo se ještě neurčilo, a tento pojem tedy nezahrnuje pouze osobu, jejíž právo na výživné bylo již stanoveno předchozím soudním rozhodnutím, ale i osobu, která o výživné poprvé žádá, bez ohledu na to, zda vnitrostátní právní předpisy omezují pojem oprávněná osoba na osoby v první kategorii⁵¹. S ohledem na judikaturu Soudu měla pracovní skupina *ad hoc* za to, že není třeba měnit čl. 5 odst. 2 nahrazením výrazu „oprávněná osoba“ výrazem „žadatel o výživné“, jak navrhovala Komise⁵².

Pojem „oprávněné osoby“ nezahrnuje veřejný orgán, který podává žalobu pro náhradu částek, které vyplatil osobě oprávněné k výživnému, jejíž nároky na něj přešly, proti osobě povinné k hrazení výživného, neboť v takovém případě není třeba odepírat osobě povinné k hrazení výživného ochranu, kterou jí nabízí obecné pravidlo uvedené v článku 2 úmluvy⁵³.

⁵¹ Soudní dvůr, věc C-295/95 *Farrell v. Long* [1997] Sb. rozh. I-1683.

⁵² KOM(97) 609 v konečném znění, čl. 5 odst. 2.

⁵³ Soudní dvůr, věc C-433/01 *Blijdenstein* [2004] Sb. rozh. I-981, body 31 a 34.

56. V písmenu c) je nové ustanovení ve věcech týkajících se výživného, které jsou vedlejší věci v řízení ohledně rodičovské odpovědnosti: toto ustanovení svěřuje příslušnost soudu, který je podle svých vnitrostátních právních předpisů příslušný vést řízení ohledně rodičovské odpovědnosti, s výjimkou případů, kdy se tato příslušnost zakládá pouze na státní příslušnosti jedné ze stran. Mělo by však být uvedeno, že to žádným způsobem nemění ustanovení čl. 5 odst. 2 v jeho současné podobě v úmluvě z roku 1988 a nařízení Brusel I⁵⁴. Cílem písmene c) je pouze zajistit souběžnost mezi právními předpisy Evropského společenství a Luganskou úmluvou. Zejména 11. bod odůvodnění nařízení Brusel II *a* (nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003)⁵⁵ vyjasňuje smysl pravidla pro příslušnost pro řízení ve věcech výživného, jsou-li vedlejší věci v řízení o rodičovské odpovědnosti, a uvádí, že příslušnost pro takové nároky by měla být stanovena na základě čl. 5 odst. 2 nařízení Brusel I. S cílem vyhnout se jakýmkoli pochybnostem v Luganské úmluvě bylo proto vhodné vložit ustanovení vyjasňující tuto otázku.

⁵⁴ Je třeba mít na mysli, že čl. 5 odst. 2 bude nahrazen nařízením č. 4/2009 o vyživovacích povinnostech: viz výše uvedený bod 19.

⁵⁵ Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000, Úř. věst. L 338, 23.12.2003.

4. Deliktní a kvazideliktní odpovědnost (čl. 5 odst. 3)

57. Ve věcech „deliktní a kvazideliktní odpovědnosti“ vyvolala příslušnost „soudu místa, kde došlo ke škodné události“, stanovená v čl. 5 odst. 3 v úmluvě z roku 1988 (a dříve v Bruselské úmluvě), značné množství judikatury Soudního dvora částečně z podnětu Jenardovy zprávy, které se omezila na konstatování, že výbor odborníků, v němž fungoval Jenard jako zpravodaj, „nebyl toho názoru, že by měl upřesňovat, kde k události, jež vedla ke škodě nebo újmě, došlo, nebo zda se jedná o místo, kde byla škoda či újma pocítěna. Výbor dal přednost zachování formulace, která byla již přijata řadou právních systémů“,⁵⁶ přičemž je význam připisovaný formulaci samotné ponechán otevřený. Tato otázka byla nadnesena u Soudního dvora, který uvedl, že znění čl. 5 odst. 3 musí být chápáno tak, že jeho účelem je zahrnout jak místo, kde škoda nastala, tak místo, kde nastala událost, jež k dané škodě vedla, a že žalovaného lze žalovat u soudů jednoho z těchto dvou míst dle volby žalobce⁵⁷.

Tento výklad neprovádí volbu mezi různými řešeními přijatými v rámci vnitrostátních právních předpisů, které za účelem určení, kde k protiprávnímu jednání spáchanému „na dálku“ došlo, vycházejí někdy z teorie místa jednání a někdy z teorie místa následku; to rozšiřuje prostor pro volbu výhodnějšího místa soudu. Je však třeba poznamenat, že odkaz výhradně na místo jednání by v mnoha případech odňal jakýkoli význam zvláštní příslušnosti určené podle místa deliktu, vzhledem k tomu, že místo jednání je často shodné s místem bydliště žalovaného, který je za delikt odpovědný, zatímco odkaz výhradně na místo, kde nastala škoda, by v mnoha případech každopádně nezabránil roztříštění žaloby.

⁵⁶ Jenardova zpráva, str. 26.

⁵⁷ Soudní dvůr, věc 21/76 *Bier* [1976] Sb. rozh. 1735.

58. Komise navrhla, aby byla judikatura Soudního dvora potvrzena ve znění čl. 5 odst. 3, které by mělo odkazovat na „místo, kde událost, která vedla ke škodě, nastala“ i na „místo, kde byla škoda nebo její část utrpěna“⁵⁸. Pracovní skupina *ad hoc* tento návrh nepřijala: měla za to, že potvrzení jasné a nezpochybnitelné judikatury v legislativním aktu je zbytečné a možná i nebezpečné, neboť použitá formulace, kdyby byla vložena do legislativního znění, by mohla samotná vést k novým výkladům. Navíc z pohledu odkazu na místo, kde škoda nastala, má návrh na svěřeni příslušnosti soudům „místa, kde byla škoda nebo její část utrpěna“, několik nevýhod. Pracovní skupina nezahrnula do právních předpisů vyjasnění podané Soudním dvorem v rozsudcích, které následovaly po původním rozhodnutí. V těchto rozsudcích Soud vyjasnil, že místo škody je místem, kde událost, která vedla ke škodě a způsobila deliktní a kvazideliktní odpovědnost, přímo způsobila své škodné důsledky vůči osobě, která byla přímou obětí této události,⁵⁹ a nezahrnuje místo, kde podle tvrzení oběti tato utrpěla finanční škodu v návaznosti na původní škodu vzniklou a jí utrpěnou v jiném smluvním státě; takže to nelze formulovat tak rozsáhle, aby to zahrnovalo jakékoli místo, kde by mohly být pocítěny nepříznivé následky události, která již způsobila škodu, jež ve skutečnosti vznikla jinde⁶⁰. Kodifikace části judikatury Soudu, avšak nikoli celého jejího pozdějšího vývoje, by mohla vyvolat pochybnosti ohledně cíle právní úpravy v souvislosti s oblastí působnosti tohoto pravidla.

⁵⁸ KOM(97) 609 v konečném znění.

⁵⁹ Soudní dvůr, věc C-220/88 *Dumez* [1990] Sb. rozh. I-49.

⁶⁰ Soudní dvůr, věc C-364/93 *Marinari* [1995] Sb. rozh. I-2719, bod 21; věc C-168/02, *Kronhofer* [2004] Sb. rozh. I-6009, body 19-21.

59. Přiznání příslušnosti soudu „podle místa, kde byla škoda nebo její část utrpěna“ by navíc znamenalo, že pokud došlo ke škodě ve více než jednom státě, žalobce by mohl žalovat pro celkovou škodu v každém z těchto států, což by bylo v rozporu s judikaturou Soudního dvora: v případě urážky na cti ze strany tisku Soudní dvůr vyřešil problém plurality škody způsobené stejným jednáním tak, že soudům každého státu, ve kterém došlo k újmě, přisoudil příslušnost pro rozhodnutí o újmě způsobené v daném státě: jedinými soudy, které byly příslušné pro rozhodnutí o celé způsobené újmě, byly soudy místa bydliště žalovaného⁶¹.

Je pravdou, že řešení uvedená Soudním dvorem nutí žalobce, který utrpěl škodu v několika státech, podat vícero návrhů na zahájení řízení a vzhledem k různým právním předpisům, jež se použijí, to může vést k protichůdným rozhodnutím ve věci totožného skutkového jednání⁶². Přiznání příslušnosti ohledně celkové škody jakémukoliv soudu v jehož obvodu byla utrpěna některá část škody, by na druhé straně rozšířilo prostor pro volbu výhodnějšího soudu a příliš zvýhodnilo žalobce. Pracovní skupina *ad hoc* přezkoumala alternativní návrh, aby byla příslušnost přiznána soudu ve státě, v němž nastala hlavní či rozhodující část škody. Toto řešení bylo nicméně posléze rovněž zamítnuto vzhledem k riziku, že posouzení, zda se jedná o hlavní a rozhodující část škody či nikoliv, by mohlo vést k častým sporům a nutilo by soud a strany, aby se zabývaly věcí samou již ve fázi, kdy se pouze určuje příslušnost.

60. Pracovní skupina *ad hoc*, která se rozhodla neměnit čl. 5 odst. 3 způsobem navrženým Komisí, dlouze zvažovala možnost vyjasnění oblasti působnosti tohoto ustanovení v tom, zda se vztahuje pouze na nároky ze škody, která již vznikla, čemuž by doslovný výklad úmluvy z roku 1988 mohl napovídat, nebo zda se vztahuje i na nároky ze škody, která v budoucnu teprve hrozí.

Pracovní skupina *ad hoc* měla na mysli především ty případy, kdy žaloba podaná veřejnými či soukromými organizacemi spotřebitelů vedla k soudnímu zákazu chránícímu kolektivní zájmy spotřebitelů, neboť se taková žaloba týkala jednání, které by mohlo způsobit škodu a které by jinak bylo mimo oblast působnosti čl. 5 odst. 3.

⁶¹ Soudní dvůr, věc C-68/93 *Shevill* [1995] Sb. rozh. I-415, bod 33.

⁶² Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II), Úř. věst. L 199, 31.7.2007, nabízí pouze částečné řešení.

Žaloby této povahy jsou běžné v soudní praxi skandinávských zemí, zejména ve švédském právu a je třeba, aby byly shodně upraveny, pokud jde o příslušnost a výkon soudních rozhodnutí, a bylo tím zajištěno, že podnikatelské subjekty, které se účastní na podvodných jednáních poškozujících spotřebitele ve členských státech Společenství - jako jsou klamavé obchodní praktiky nebo nepřiměřené podmínky ve vzorových smlouvách – nezůstaly mimo dosah jakéhokoli opatření či opravného prostředku jen proto, že se jejich sídlo nachází v jiném státě než je stát, v němž skutečně vyvíjejí činnost.

Pracovní skupina *ad hoc* poznamenala, že tuto situaci pokrývá článek 31, který umožňuje navrhnout u soudu předběžná a zajišťovací opatření, která jsou dostupná podle vnitrostátních právních předpisů, neboť toto pravidlo se použije i tehdy, mají-li v praxi opatření konečný účinek⁶³. Rovněž vzala v úvahu rozšířenou ochranu spotřebitele podle směrnic Společenství, zejména směrnice 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, která ve svém čl. 7 odst. 1 a 2 zavazuje členské státy k tomu, aby zavedly přiměřené a účinné právní prostředky proti používání nepřiměřených podmínek ve spotřebitelských smlouvách s tím, že tyto prostředky, musí opravňovat osoby nebo organizace s oprávněným zájmem na ochraně spotřebitelů k tomu, aby se v souladu s vnitrostátními právními předpisy mohly domáhat soudního, případně správního rozhodnutí, že dané všeobecné smluvní podmínky jsou nepřiměřené, a aby bylo vhodně a účinně zabráněno v dalším používání takových podmínek,⁶⁴ a směrnice 98/27/ES o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů, která ve svém článku 2 zavazuje členské státy, aby určily, které soudy, popř. které správní orgány jsou příslušné pro žaloby na zastavení nebo zákaz jednání, které je v rozporu s některou ze směrnic o ochraně spotřebitelů uvedených v příloze, a které orgány jsou současně oprávněné nařídit opatření, jako je zveřejnění rozhodnutí nebo uveřejnění opravného prohlášení, která by zastavila pokračující účinek protiprávního jednání a ukládala pořádkové sankce pro zajištění souladu s rozhodnutími⁶⁵.

⁶³ Na podporu tohoto názoru viz Schlosserova zpráva, bod 134.

⁶⁴ Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993, Úř. věst L 95, 21.4.1993.

⁶⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/27/ES ze dne 19. května 1998, Úř. věst. L 166, 11.6.1998.

61. Vedle možnosti využití těchto různých právních ustanovení pracovní skupina *ad hoc* rovněž zohlednila skutečnost, že tyto směrnice neobsahují žádná pravidla pro určení příslušnosti a že jejich použití v různých členských státech nemusí být jednotné, a dále možnost, že vyvstanou pochybnosti ohledně toho, zda se vztahují na zdržovací žaloby podle vnitrostátních právních předpisů, a v neposlední řadě skutečnost, že tyto žaloby mohou být uplatněny i v případech, které se netýkají ochrany spotřebitele, například když žalobce požaduje, aby bylo žalovanému zabráněno v porušování práv duševního vlastnictví žalobce; tyto úvahy vedly pracovní skupinu k zahrnutí zvláštního ustanovení do čl. 5 odst. 3, které přiznává příslušnost soudům podle místa, kde ke škodné události došlo i v případě hrozící budoucí škody.

Toto doplnění má vyjasnit oblast působnosti právních předpisů a nikoli měnit jejich podstatu vzhledem k tomu, že zahrnutí zdržovacích žalob lze jasně dovodit výkladem z předchozího znění⁶⁶. V tomto ohledu je třeba pamatovat na to, že základ zvláštní příslušnosti soudu podle místa škodné události spočívá v tom, že daný soud je obvykle nejvhodněji umístěným soudem pro rozhodnutí ve věci, vzhledem k jeho blízkosti ke sporu a snadnosti, s níž lze opatřit důkazy, a že tento důvod se použije nejen na nároky ze škody, která již vznikla, ale i na zdržovací žaloby ohledně jednání, z něhož škoda teprve hrozí. Soudní dvůr následně tento postoj zaujal i v souvislosti s Bruselskou úmluvou, přestože jeho odůvodnění bylo vedeno částečně změnou čl. 5 odst. 3 nařízení Brusel I, která byla stejná jako změny, jež jsou nyní prováděny v Luganské úmluvě⁶⁷.

⁶⁶ Schlosserova zpráva, bod 134.

⁶⁷ Soudní dvůr, věc C-167/00 *Henkel* [2002] Sb. rozh. I-8111, body 49-50.

62. Ustanovení, které přiznává soudu příslušnost ohledně škodných událostí, které mohou v budoucnu nastat, se řídí právními závěry Soudního dvora, které umožňují žalobci zahájit řízení buď v místě, kde je třeba předejít činnosti, jež by způsobila škodu, nebo v místě, kde se má předejít samotné škodné události. Určení místa, kde ke škodné události „může dojít“, je v podstatě věcí skutkového zjištění, a tím pádem se jedná o záležitost pro rozhodovací činnost daného soudu. V souladu s přístupem, který přijal Soudní dvůr, se však musí jednat o místo, kde existuje nebezpečí okamžité škody, a nikoli o místo, kde může dojít k nepřímé finanční škodě. Existence nebezpečí, která může odůvodnit soudní příkaz, resp. zákaz určitého jednání, se určí v závislosti na právních předpisech státu, v němž byla podána zdržovací žaloba: toto pravidlo toliko upravuje příslušnost a nespecifikuje náležitosti soudního příkazu či zákazu, takže jeho povaha, obsah a podmínky, za kterých může být vydán, a osoby, které jej mohou požadovat, stanoví právní předpisy soudu, který se věci zabývá, nebo ustanovení Společenství zaměřená na harmonizaci příslušných vnitrostátních právních předpisů.

63. Jak již bylo uvedeno výše, zvláštní příslušnost pro vydávání soudních příkazů, resp. zákazů která jsou zde zvažována, se týká pouze nároků vztahujících se k jednání, které může způsobit škodu, jež není porušením smluvního závazku; v případě porušení smluvního závazku se lze domáhat nápravy u soudu příslušného podle smlouvy, jakožto alternativy k obecnému soudu žalovaného, jak je uvedeno v čl. 5 odst. 1. Je třeba si uvědomit, že pojem „deliktní a kvazideliktní odpovědnost“, stejně jako vymezení „předmět sporu, pokud jej tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy“, je třeba vykládat nezávisle, zejména s ohledem na systém a oblast působnosti úmluvy, a nejde o otázku, která je ponechávána na vnitrostátních právních předpisech. Soudní dvůr konkrétně uvedl, že „věci týkající se deliktní a kvazideliktní odpovědnosti“ zahrnují všechny žaloby, které usilují o určení odpovědnosti žalovaného a která nesouvisí se smlouvou obsahující závazek svobodně převzatý jednou stranou vůči druhé⁶⁸.

⁶⁸ Soudní dvůr, věc C-334/00 *Tacconi* [2002] Sb. rozh. I-7357, body 21-23 s odkazem na Bruselskou úmluvu v případě předmluvní odpovědnosti.

5. Žaloby vyvolané trestným činem (čl. 5 odst. 4)

64. Ustanovení svěřující příslušnost trestnímu soudu projednávat žaloby na náhradu škody nebo o uvedení do původního stavu vyvolané trestným činem bylo v nové úmluvě ponecháno. Pracovní skupina *ad hoc* projednala, zda by mělo toto ustanovení zůstat zachováno v totožném znění, či zda by mělo být pozměněno nebo dokonce vypuštěno. Bylo by skutečně vypuštěno návrhem, aby trestní soudy měly možnost projednávat občanskoprávní žaloby pouze tehdy, pokud by občanskoprávní soudy stejného místa mohly projednávat žaloby vyvolané stejným trestným činem v rámci úmluvy. Pracovní skupina se rozhodla ponechat toto pravidlo s ohledem na užitečnost zvláštní příslušnosti svěřené trestním soudům tam, kde vnitrostátní právo umožnilo podat občanskoprávní žalobu v rámci trestního řízení, která se nemusela nutně shodovat s příslušností místa porušení práva podle čl. 5 odst. 3.

65. Návrh na změnu čl. 5 odst. 4 byl částečně spojen s přepracováním jiného ustanovení týkajícího se podání občanskoprávních žalob v trestněprávním kontextu v článku II protokolu 1 k úmluvě z roku 1988, které umožňuje osobám s bydlištěm v jednom smluvním státě, které jsou trestně stíhány u trestních soudů jiného smluvního státu, jehož nejsou státními příslušníky, za trestný čin, který nebyl spáchán úmyslně, aby byly obhajovány právním zástupcem, aniž by se musely dostavit osobně. Pokud soud nařídí jejich přítomnost a ony se nedostaví, nemusí být soudní rozhodnutí ohledně občanskoprávní žaloby vydané v trestním řízení uznáno v jiných státech vázaných úmluvou⁶⁹. Bylo navrhováno, aby toto pravidlo bylo jednak rozšířeno tak, aby zahrnovalo mezinárodní trestné činy, a jednak bylo omezeno tak, aby pouze uvádělo, že pokud trestní soud projednává rovněž občanskoprávní žalobu, má obžalovaný právo být ohledně občanskoprávní žaloby zastupován, aniž by se dostavil osobně, aniž by bylo poskytnuto upřesnění dopadů tohoto ustanovení na uznání soudního rozhodnutí. Tyto návrhy byly zamítnuty částečně proto, aby se zabránilo silnému zásahu do trestního práva států úmluvou, která se zabývá občanskoprávními a obchodněprávními záležitostmi.

⁶⁹ Jenardova zpráva, str. 63.

66. Článek II protokolu proto zůstal nezměněn⁷⁰ a s ohledem na souběžnost s nařízením Brusel I byl převeden do znění úmluvy, kde se nyní stal článkem 61. Je však třeba poznamenat, že rozhodnutí nerozšířit toto pravidlo na mezinárodní trestné činy bylo zmírněno Soudním dvorem, který uvedl, že článek II protokolu nelze vykládat v tom smyslu, že brání tomu, aby soud státu, ve kterém se uznání uplatňuje, mohl v souvislosti s ustanovením o veřejném pořádku v čl. 34 odst. 1 přihlížet ke skutečnosti, že v rámci žaloby na náhradu škody založené na úmyslném trestném činu odmítl soud státu původu vyslechnout obhajobu obviněného jen proto, že nebyl na jednání přítomen⁷¹. Což je stejné, jako kdyby se uvedlo, že ustanovení ve stávajícím článku 61, které výslovně odkazuje na nedbalostní trestné činy, se použije rovněž na úmyslné trestné činy, a pokud k tomu nedojde, může být uznání soudních rozhodnutí odmítnuto z důvodu rozporu s veřejným pořádkem⁷².

⁷⁰ Tato poznámka pod čarou se vztahuje pouze na italskou verzi důvodové zprávy. Popisuje čistě redakční změnu italské verze (slova *violazione involontaria* byla nahrazena slovy *violazione non dolosa*).

⁷¹ Soudní dvůr, věc C-7/98 *Krombach* [2000] Sb. rozh. I-1935, body 44-45.

⁷² Na rozdíl od nálezů Soudního dvora v dřívějším rozsudku, věc 157/80 *Rinkau* [1981] Sb. rozh. 1391, bod 12.

6. *Kanceláře pobočky společnosti (čl. 5 odst. 5)*

67. Ustanovení upravující místo soudu pobočky, zastoupení, nebo jiné provozovny pro spory vyplývající z jejich provozování neprošlo žádnou změnou. Ustanovení čl. 5 odst. 5 svěřuje zvláštní a místní příslušnost soudům místa, kde se nacházejí, s cílem vyhnout se odkazu na vnitrostátní právní předpisy. Pojem pobočky, zastoupení, nebo jiné provozovny je tedy nezávislým pojmem, který je společný státům vázaným úmluvou a zajišťuje právní jistotu. Soudní dvůr uvedl, že pojem pobočky, zastoupení, nebo jiné provozovny znamená místo podnikání, které se samotné prezentuje jako rozšíření mateřského subjektu, má vedení a je materiálně vybaveno pro sjednávání obchodu se třetími stranami tak, že tyto třetí strany si jsou vědomy, že mohou navázat právní vztah s mateřským subjektem v zahraničí, aniž by s ním musely přímo jednat⁷³. Tyto charakteristiky jsou splněny i tehdy, když je místo podnikání vedeno společností, která je z pohledu vnitrostátních právních předpisů o obchodních společnostech na mateřské společnosti nezávislá, má stejný název a totožné vedení a sjednává a vede obchody jako rozšíření mateřské společnosti, protože třetí strany musí být schopny se na takto vytvořenou formu spolehnout⁷⁴. Ochrana třetích stran v takovém případě vyžaduje, aby tato forma bylo považována za rovnocennou existenci pobočky bez právní nezávislosti.

Na základě popsaného konceptu je na soudu, aby v jím projednávané věci ověřil důkazy existence skutečné vedlejší provozovny.

⁷³ Soudní dvůr, věc 33/78 *Somafer v. Saar-Ferngas* [1978], Sb. rozh. 2183.

⁷⁴ Soudní dvůr, věc 218/86 *Schotte v. Parfums Rothschild* [1987] Sb. rozh. 4905, bod 17.

68. Spory, které vznikly ohledně poboček, zastoupení, nebo jiných provozoven, pro které tento článek stanoví zvláštní příslušnost, která může nahradit obvyklé místo soudu žalovaného, se týkaly smluvních a mimosmluvních práv a povinností spojených s vedením provozovny (nájem, vztah se zaměstnanci atd.), smluvních závazků, které provozovna uzavřela jménem mateřské společnosti a které mají být splněny ve státě, v němž se nachází místo podnikání, a mimosmluvních závazků vyplývajících z činností, do kterých je provozovna zapojena v místě, kde se nachází, jménem mateřské společnosti⁷⁵.

Zde je opět na soudu, jemuž je věc předložena, aby ověřil a zjistil vztah na kterém spočívá, s ohledem na koncept sporu vyvolaného činností pobočky, zastoupení, nebo jiné provozovny, jak je zde uvedeno.

7. Více než jeden žalovaný a žaloba o záruku nebo intervenční žaloba (čl. 6 odst. 1 a 2)

69. Z různých situací, kdy může být příslušnost založena na spojení mezi podanou žalobou a jinou žalobou, kde se příslušnost řídí úmluvou, byla pocítována potřeba vyjasnění případu, kdy existuje více než jeden žalovaný, což umožňuje žalobci podat návrh na zahájení řízení u soudu místa bydliště kteréhokoli z nich. V takovém případě je skutečná oblast působnosti tohoto ustanovení je považována za nejistou. Při neexistenci jakéhokoli údaje v původním textu Bruselské úmluvy zdůraznila Jenardova zpráva, že příslušnost, která byla odvozena z místa bydliště jednoho z žalovaných, byla přijata proto, že to umožnilo vyhnout se tomu, aby ve smluvních státech byla vydávána vzájemně si odporující soudní rozhodnutí, a nebyla odůvodněna tam, kde byla žaloba podána pouze s cílem vyhnout se příslušnosti soudů státu, v němž má žalovaný bydliště⁷⁶.

⁷⁵ Soudní dvůr, věc 33/78 *Somafer v Saar-Ferngas* [1978] Sb. rozh. 2183.

⁷⁶ Jenardova zpráva, str. 26.

Soudní dvůr uvedl, že čl. 6 odst. 1 vyžaduje, aby žaloby podané žalobcem souvisely takovým způsobem, že kdyby o nich bylo rozhodováno samostatně, mohlo by to vést k vzájemně si odporujícím soudním rozhodnutím⁷⁷. Pracovní skupina *ad hoc* měla za to, že je vhodné kodifikovat judikaturu v této věci a vymežit, jaký vztah by měl mezi žalobami existovat, pokud má být příslušnost ohledně všech žalovaných svěřena soudům místa bydliště jednoho z nich. Lze poznamenat, že přijatý pojem závislosti se shoduje s pojmem uvedeným v čl. 28 odst. 3, přestože předpoklady a účely tohoto ustanovení jsou odlišné: je zaměřeno na koordinaci příslušnosti států vázaných úmluvou, spíše než na zjišťování soudu či soudů jednoho ze států, který je příslušný.

70. Oproti názoru předloženému Komisí⁷⁸ se pracovní skupina *ad hoc* nedomnívala, že je nezbytné kodifikovat jinou zásadu uvedenou v Jenardově zprávě, podle níž je příslušnost odůvodněna pouze tehdy, když výlučným cílem žaloby není zbavit jednoho ze žalovaných jeho vlastního příslušného soudu. Pracovní skupina byla toho názoru, že skutečnost, že mezi oběma nároky musí existovat úzký vztah, spolu s požadavkem, aby soud, kterému byla věc předložena, byl soudem místa bydliště jednoho ze žalovaných⁷⁹, postačují pro vyloučení zneužití tohoto pravidla⁸⁰; to není případ žaloby o záruku nebo intervenční žaloby nebo jiných řízení třetí strany, která upravuje čl. 6 odst. 2, kdy bylo výslovně odkázáno na tuto zásadu, aby se předešlo tomu, že by třetí strana byla žalována u nevhodného osudu. Lze zdůraznit, že pokud existuje více než jeden žalovaný, příslušnost se objektivně zakládá na úzkém vztahu mezi žalobami, který musí být prokázán žalobcem, zatímco v případě žaloby o záruku nebo intervenční žaloby nebo řízení třetí strany není žádné úzké spojení požadováno. „Související povaha hlavní žaloby a žaloby o záruku nebo intervenční žaloby“⁸¹ je dostačující bez ohledu na základ, podle kterého je soud příslušný v původním řízení, a z toho důvodu by bylo vhodné, aby existovalo ustanovení zaručující právo žalovaného být žalován u soudu, který by byl v jeho případě příslušný, i když ukládá žalovanému samotnému povinnost dokázat, že byl tohoto práva zbaven.

⁷⁷ Soudní dvůr, věc 189/87 *Kalfelis* [1988] Sb. rozh. 5565, bod 12; a věc C-98/06 *Freeport* [2007] Sb. rozh. I-8319.

⁷⁸ KOM(97) 609 v konečném znění, článek 6.

⁷⁹ Soudní dvůr, věc C-51/97 *Réunion européenne* [1998] Sb. rozh. I-6511.

⁸⁰ Tato úvaha nemá znamenat, že čl. 6 odst. 1 lze vykládat tak, aby žalobci umožnil podat žalobu směřující proti více žalovaným u soudu příslušného pro jednoho z nich s jediným cílem odejmout ostatní žalované jejich vlastnímu soudu: viz Soudní dvůr, věc C-103/05 *Reisch Montage* [2006], Sb. rozh. I-6827, bod 32. Viz rovněž Soudní dvůr, věc C-98/06 *Freeport* [2007], Sb. rozh. I-8319, bod 54.

⁸¹ Soudní dvůr, věc C-365/88 *Hagen* [1990] Sb. rozh. I-1845.

71. Pracovní skupina *ad hoc* nepovažovala za nezbytné ani zahrnutí do čl. 6 odst. 1 ustanovení zaměřené na zabránění tomu, aby bylo dané ustanovení uplatněno na žalované, kteří se dohodli na ustanovení o volbě místa soudu se žalovaným v souladu s článkem 23 úmluvy. Komise za tímto účelem předložila návrh, avšak výlučná příslušnost stanovená v článku 23 má přednost před jakoukoli jinou příslušností upravenou úmluvou a podléhá pouze ustanovením uvedeným v čl. 23 odst. 5, takže neexistuje žádný prostor pro pochybnosti při výkladu a žádný důvod pro opakování zásady ve zvláštním pravidle určujícím příslušnost. Skutečnost, že zpráva odkazuje na takovou přednost pouze v komentáři k čl. 6 odst. 2, není důkazem pro opak, neboť toto pravidlo pro příslušnost má přednost před všemi pravidly pro příslušnost v úmluvě s výjimkou těch, jež jsou uvedena v samotném článku 23. To samozřejmě neplatí pro ustanovení o volbě místa soudu, které strany nezamýšlejí jako výlučné povahy (v případě výlučné povahy viz níže ve spojení s článkem 23).

72. Dále je třeba poznamenat, že specifika ve věcech žalob o záruku nebo intervenčních žalob některých států vázaných úmluvou, které podléhaly zvláštnímu pravidlu, podle kterého byl čl. 6 odst. 2 Bruselské úmluvy prohlášen za nepoužitelný, což je pravidlo, které bylo opakováno v článku V protokolu 1 k úmluvě z roku 1988, jsou v nové úmluvě upravena opět stejně, a zejména v článku II protokolu 1. Uvedený článek stanoví, že k příslušnosti stanovené v čl. 6 odst. 2 a v článku 11 se zcela nepřihlíží ve státech vázaných touto úmluvou, na něž se odkazuje v příloze IX úmluvy (Německo, Rakousko, Maďarsko a Švýcarsko⁸²), zatímco osoby s bydlištěm v jiném státě vázaném úmluvou mohou být žalovány u soudů uvedených států podle pravidel o zapojení třetí strany, která jsou tam stanovena. Avšak rozhodnutí přijatá v jiných státech podle čl. 6 odst. 2 a článku 11 budou uznána a vykonána v dotyčných státech podle zvláštního ustanovení v hlavě III úmluvy (pro komentář o důvodech pro toto zvláštní ustanovení pro některé státy viz Jenardova zpráva, str. 27-28; Schlosserova zpráva, bod 135; a Jenard-Möllerova zpráva, bod 105)⁸³. Článek II protokolu 1 doplňuje nový odstavec (odstavec 2), který stanoví, že během ratifikace může Evropské společenství prohlásit, že k řízením uvedeným v čl. 6 odst. 2 a článku 11 se v některých jiných členských státech nepřihlíží, a takovém případě poskytne informace o pravidlech, která se použijí místo nich⁸⁴. Nepoužitelnost čl. 6 odst. 2 a článku 11 v Německu, Rakousku a Maďarsku je rovněž uznána v nařízení Brusel I (článek 65).

⁸² Podle návrhu ratifikačního aktu schváleného Švýcarskou federální radou dne 18. února 2008 (BB1 2009 1977, FF 2009 1497; FF 2009 1435) vezme Švýcarsko zpět své prohlášení ohledně článku II protokolu I s účinkem ke dni, kdy úmluva vstoupí v platnost.

⁸³ Státy dotčené tímto ustanovením jsou Německo, Rakousko, Maďarsko a Švýcarsko.

⁸⁴ Rozhodnutím Rady ES o uzavření nové Luganské úmluvy, přijatým dne 27. listopadu 2008 (Úř. věst. L 147, 10.6.2009), Rada rozhodla, že Společenství učiní prohlášení v souladu s protokolem I čl. II odst. 2 úmluvy, podle kterého k řízením uvedeným v čl. 6 odst. 2 a v článku 11 nelze přihlížet v Estonsku, Lotyšsku, Litvě, Polsku a Slovinsku, vedle států již uvedených v příloze IX úmluvy.

3 – Ochranné příslušnosti

1. Pojištění (články 8 až 14)

73. Ve věcech pojištění úmluva zachovává nezávislý a úplný režim s výjimkou odkazu na článek 4 a čl. 5 odst. 5; Ustanovení čl. 9 odst. 2 poskytuje větší oblast působnosti soudu pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny, což umožňuje založit příslušnost na existenci pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny i v případě, že pojistitel nemá bydliště ve státě vázaném úmluvou. Za účelem ochrany slabší strany v pojišťovacím vztahu zachovává úmluva dřívější strukturu, rozlišující mezi postavením pojistitele na jedné straně a pojistníka, pojištěného nebo oprávněné osoby na straně druhé, a poskytuje různá kritéria pro příslušnost v závislosti na tom, zda jeden či druhý má postavení žalobce nebo žalovaného (viz Jenardova zpráva, str. 30-33, a Schlosserova zpráva, body 136-152).

74. Podle úmluvy z roku 1988 může být pojistitel žalován nejen u soudů státu, kde má bydliště - a ve zvláštních případech u jiných soudů - ale i u soudů místa bydliště pojistníka na základě žaloby podané pojistníkem; avšak pojistitel by mohl žalovat pojistníka, pojištěného nebo oprávněnou osobu pouze u soudů státu, kde mají bydliště. Toto pravidlo pro příslušnost poskytlo zvláštní postavení pojistníkovi, který má větší ochranu než pojištěný nebo oprávněná osoba: Ti by mohli být rovněž žalováni pouze u soudů státu, v němž mají bydliště, avšak jako žalobci by nemohli žalovat pojistitele u soudů vlastního bydliště, což je právo vyhrazené pojistníkovi. Jenardova zpráva uvedla, že toto rozlišení bylo motivováno úvahou, že pouze pojistník má obchodní vztah s pojistitelem a že „by bylo neodůvodněné očekávat, že se pojistitel dostaví k soudu pojištěného nebo oprávněné osoby, neboť nebude nutně znát jejich přesné bydliště v době, kdy nastal předmět žaloby“⁸⁵.

⁸⁵ Jenardova zpráva, s. 31, která dodává, že bydlištěm pojistníka, které je významné pro účely stanovení příslušnosti, je bydliště v době, kdy bylo zahájeno řízení.

Pracovní skupina *ad hoc* byla toho názoru, že tento argument již neodráží potřeby podnikání v pojišťovnictví, jak se v posledních desetiletích vyvinulo, s větší konkurencí, novými formami pojištění a především vyšším stupněm legislativní harmonizace, jakožto výsledkem přijetí směrnic o jednotném trhu Společenství, které usnadnily pojistiteli dostavit se k soudu jiné země v rámci jednotného trhu. I přes rozvoj evropské soudní spolupráce je na druhé straně stále poměrně složité pro soukromou osobu žalovat společnost v jiné zemi u soudů státu, v němž má společnost bydliště. Tyto úvahy vedly k odstranění uvedeného rozlišení a ke vložení pojistitele a oprávněné osoby vedle pojistníka do čl. 9 odst. 1 písm. b), což je zařadilo na stejnou úroveň⁸⁶.

75. Vedle oprávnění žalovat pojistitele u soudů svého vlastního bydliště, které je jim poskytnuto, jsou pojistník, pojištěný a oprávněná osoba chráněni omezením obecné zásady, která umožňuje stranám odchýlit se od pravidel pro příslušnost uvedených v úmluvě s výjimkou případu výlučné příslušnosti. Článek 13 uvádí, že k dohodě o příslušnosti může dojít pouze za stanovených a omezených okolností, které zahrnují, že pojistná smlouva se vztahuje na jedno či více z rizik uvedených v článku 14, zejména spojených s námořní, vzdušnou a kombinovanou přepravou zboží a cestujícími. Toto omezení ustanovení o volbě místa soudu ve smlouvách zajišťuje vysokou úroveň ochrany a použije se na pojistné smlouvy, které uzavřeli nejen soukromí spotřebitelé, ale i podniky a profesionálové. Existovaly nicméně určité pochybnosti ohledně toho, zda je tak široká ochrana odůvodněná v souvislosti s obchodními pojistnými smlouvami.

⁸⁶ Viz rovněž Soudní dvůr, věc C-463/06 *FBTO Schadeverzekeringen* [2007] Sb. rozh. I-11321, bod 24.

Pracovní skupina *ad hoc* proto zvážila možnost zvýšení role svobody stran rozlišením mezi pojistnými smlouvami uzavřenými spotřebiteli a smlouvami uzavřenými během průmyslové, podnikatelské nebo profesionální činnosti, v kterémžto případě je umožněna volba místa soudu. Upřednostňovanou možností nicméně bylo, aby smlouvy, ohledně kterých by stranám mohla být poskytnuta větší svoboda, byly označeny odkazem nikoli na pojistníka, ale na rizika pokrytá smlouvou, s dodatečnými riziky doplněnými k těm, která se již objevila v článku 12A úmluvy z roku 1988. Toto řešení má tu výhodu, že nemění strukturu úmluvy, takže oddíl o pojištění zůstává oddělený od oddílu o spotřebitelských smlouvách. Dále vylučuje jakýkoli odkaz na pojistníka, který je spotřebitelem, takže nadále poskytuje ochranu nejen pouze spotřebitelům, ale i jednotlivých podnikatelům, malým a středním podnikům a profesionálům, kteří, přestože vyvíjejí průmyslovou, podnikatelskou nebo profesionální činnost, si zaslouží stejnou ochranu ve věcech pojištění, jaká je poskytována spotřebitelům.

76. Díky kumulativním přístupům proto rizika, která jsou již uvedena v článku 14 (na který je odkazováno v čl. 13 odst. 5), zůstávají, jak byla, a nová úmluva k nim připojuje „všechna velká rizika“. Výraz použitý pro vymezení rizik, která, jsou-li pokryta pojistnou smlouvou, umožňují stranám odchýlit se od jinak kogentních ustanovení tohoto oddílu, se liší od odpovídajícího čl. 14 odst. 5 nařízení Brusel I. Nařízení Brusel I hovoří o „všech velkých rizicích“ ve smyslu směrnice Rady 73/239/EHS, pozměněné směrnicemi Rady 88/357/EHS a 90/618/EHS, ve znění pozdějších předpisů a odkazuje tak na stávající i budoucí právní předpisy Společenství. Znění se zde liší, protože by nebylo vhodné učinit přesný odkaz na pravidla Společenství v úmluvě, jejímiž stranami jsou státy, které nejsou členy Evropského společenství. Ve skutečnost je nicméně třeba obecný odkaz na „velká rizika“ v čl. 14 odst. 5 úmluvy chápat tak, že označuje stejná rizika jako ta, na která je odkazováno v uvedených směrniciích.

Tato velká rizika jsou vymezena v článku 5 směrnice 1988/357/EHS⁸⁷, který odkazuje na písmeno A přílohy směrnice 73/239/EHS⁸⁸, a zejména na rizika zařazená do odvětví 4 až 7 (poškození, ztráty nebo zničení železničního vozového parku, letadel, námořních, jezerních, říčních a průplavových plavidel a dopravovaného zboží nebo zavazadel bez ohledu na způsob dopravy) a do odvětví 11 a 12 (odpovědnost za škody z provozu leteckých dopravních prostředků a z provozu plavidel námořních, jezerních, říčních a průplavových včetně odpovědnosti dopravce za škodu); rizika zařazená do odvětví 14 a 15 (úvěr a záruka), jestliže pojistník profesionálně vykonává průmyslovou nebo podnikatelskou činnost nebo svobodné povolání a riziko se týká této činnosti; a rizika zařazená do odvětví 8 a 9 (požár a přírodní živly a jiné škody na majetku), 13 (obecná odpovědnost za škodu) a 16 (různé finanční ztráty), pokud pojistník překračuje omezení nejméně dvou ze tří kritérií vztahujících se k celkové rozvaze, čistému obratu a průměrnému počtu zaměstnanců v průběhu účetního období.

Proto jsou z rizik zařazených do písmene A přílohy považována za „velká rizika“ především ta, kdy je pojistník podnikem určité velikosti, nebo ten, který je v jakékoli míře zapojen do průmyslové, podnikatelské nebo profesionální činnosti, přičemž se vylučují rizika zařazená do odvětví úrazu, nemoci, motorových vozidel a právní ochrany, kdy pojistník obvykle jedná jako soukromá osoba. Takže úmluva, přestože to neuvádí výslovně jako nařízení Brusel I, vytváří spojení mezi příslušností a svobodou poskytovat služby pro podniky a pro jiná odvětví pojištění, než je životní pojištění zahrnuté v První směrnici, i ve státech vázaných úmluvou, které nejsou členy Evropského společenství.

⁸⁷ Druhá směrnice Rady 88/357/EHS ze dne 22. června 1988 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přímého pojištění jiného než životního, kterou se stanoví opatření k usnadnění účinného výkonu volného pohybu služeb a kterou se mění směrnice 73/239/EHS, Úř. věst. L 172, 4.7.1988.

⁸⁸ První směrnice Rady 73/239/EHS ze dne 24. července 1973 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přístupu k činnosti v přímém pojištění jiném než životním a jejího výkonu, Úř. věst. L 228, 16.8.1973.

77. Jak bylo zdůrazněno, nařízení Brusel I vymezuje velká rizika výslovným odkazem na směrnice Společenství, který zahrnuje případné budoucí změny. V úmluvě žádný takový odkaz není, avšak samotná slova „všechna velká rizika“ v čl. 14 odst. 5 je třeba vykládat s ohledem na pravidla Společenství, současná i budoucí, přinejmenším pokud pravidla Společenství nemění radikálně přístup k nakládání s velkými riziky. Tento názor je podpořen bodem odůvodnění v preambuli, který uvádí, že úmluva se zakládá na rozšíření zásad stanovených v nařízení Brusel I na smluvní strany, a protokolem 2, který usiluje o dosažení co nejjednoduššího výkladu úmluvy a nařízení Brusel I. Jakékoli problémy, které mohou nastat jako výsledek změn v pravidlech Společenství je třeba zvážit v rámci Stálého výboru zřízeného podle protokolu 2 (bod 203 níže).

2. Spotřebitelské smlouvy (články 15 až 17)

78. Ve věcech spotřebitelských smluv úmluva potvrzuje předcházející pravidla chránící slabší stranu smlouvy za stejných podmínek jako v úmluvě z roku 1988 a stanoví nezávislý režim, aniž jsou dotčeny články 4 a čl. 5 odst. 5. Zatímco spotřebitel může podat žalobu proti smluvnímu partnerovi nejen u soudu státu, na jehož území má tento smluvní partner bydliště, ale i u soudu místa, kde má bydliště sám spotřebitel, smluvní partner může podat žalobu pouze u soudů státu vázaného úmluvou, na jehož území má spotřebitel bydliště (článek 16). Úmluva umožňuje dohodnout volbu místa soudu, ale pouze po vzniku sporu mezi stranami, nebo pokud to umožňuje spotřebiteli podat návrh na zahájení řízení u jiných soudů, nebo pokud dohoda o volbě místa soudu zakládá příslušnost soudů státu, v němž mají spotřebitel i smluvní partner bydliště nebo obvyklý pobyt v době uzavření smlouvy, ledaže by taková dohoda nebyla podle práva tohoto státu přípustná (článek 17). Pro tato ustanovení proto viz předchozí zprávy (Jenardova zpráva, str. 33-34; Schlosserova zpráva, body 159-161).

79. Zatímco systém ochrany se nemění, úmluva dále rozšiřuje škálu smluv, na které se vztahuje. Úmluva z roku 1988, která převzala znění tehdy platné Bruselské úmluvy, stanovila, že ochrana poskytnutá úmluvou zahrnovala koupi movitých věcí na splátky, úvěry splatné na splátky, nebo jakoukoli jinou formu úvěru na financování koupě zboží a jakoukoli jinou smlouvu na dodání zboží nebo smlouvu na poskytnutí služeb, pokud ve státě bydliště spotřebitele předcházela uzavření smlouvy zvláštní výzva určená spotřebiteli nebo reklama a spotřebitel podnikl v uvedeném státě nezbytné kroky pro uzavření smlouvy (čl. 13 odst. 1). Tato poslední část ustanovení značně rozšířila rozsah poskytnuté ochrany v porovnání s rozsahem v původní Bruselské úmluvě, který byl věnován koupi movitých věcí na splátky a úvěrům splatným na splátky, avšak přesto nebyl považován za dostatečný pro zaručení odpovídající ochrany spotřebitelů ze strany soudů v porovnání s podstatnou ochranou poskytnutou směrnicemi Společenství. V úmluvě z roku 1988 chybí vymezení stran spotřebitelské smlouvy a zejména vymezení druhé smluvní strany, uvedená úmluva nezahrnuje všechny spotřebitelské smlouvy a z jejího znění není jasné, že zahrnuje smlouvy uzavřené v netradiční a zejména digitální podobě.

80. Ohledně definice spotřebitele článek 15 úmluvy především přebírá definici uvedenou v úmluvě z roku 1988, podle které je spotřebitelem fyzická osoba, která uzavírá smlouvu „pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti“. To odpovídá definici použité v právních předpisech Společenství⁸⁹, zejména v nařízení o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I)⁹⁰. V úmluvě z roku 1988 však chybí vymezení smluvního partnera spotřebitelské smlouvy, což vedlo k pochybnostem, zda pro smlouvu, která je uzavřena za jiným účelem, než je obchod či profese obou smluvních stran, platí zvláštní pravidla pro spotřebitelské smlouvy nebo obecná pravidla úmluvy. Je třeba poznamenat, že použití zvláštních pravidel v článku 15, 16 a 17 je odůvodněno pouze tehdy, pokud je mezi postaveními stran taková nerovnováha, která vyžaduje, aby byly přijaty kroky k jejímu snížení či odstranění za účelem ochrany slabší strany. Tento případ nastane pouze tehdy, pokud je smluvní partner zapojen do profesionální nebo podnikatelské činnosti. Nicméně za účelem vyloučení pochybností při výkladu uvádí výslovně čl. 15 odst. 1 písm. c), který se použije na většinu spotřebitelských smluv, že se použije na smlouvy uzavřené spotřebitelem s „osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti“. Toto vyjasnění nebylo považováno za nezbytné v konkrétních případech smluv o koupi movitých věcí na splátky, nebo o úvěrech splatných na splátky, kdy je obtížné si představit, že prodejce či poskytovatel úvěru jedná mimo rozsah své obchodní nebo profesionální činnosti.

⁸⁹ Zejména článek 2 směrnice Rady 85/577/EHS ze dne 20. prosince 1985 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory, Úř. věst. L 372, 31.12.1985; a ačkoli s lehce odlišnými zněními, v jiných směrnících o spotřebitelích, například v článku 2 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, Úř. věst. L 95, 21.4.1993 a v článku 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES ze dne 20. května 1997 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku, Úř. věst. L 144, 4.6.1997.

⁹⁰ Viz článek 6 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I), Úř. věst. L 177, 4.7.2008. Viz rovněž článek 5 Římské úmluvy ze dne 19. června 1980, Úř. věst. C 334, 30.12.2005.

81. Článek 15 úmluvy rovněž značně rozšiřuje škálu spotřebitelských smluv, na které se vztahuje. Zatímco čl. 13 odst. 1 a 3 úmluvy z roku 1988 uvádí „u jiných smluv, jejichž předmětem je poskytnutí služeb nebo movité věci“, čl. 15 odst. 1 písm. c) nové úmluvy používá slova „ve všech ostatních případech“, která odkazují na jakoukoli jinou smlouvu, než je smlouva o koupi movitých věcí na splátky, nebo úvěrů splatných na splátky, která byla uzavřena s osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti, pokud daná smlouva spadá do oblasti těchto činností. Tento široký koncept spotřebitelských smluv rozšiřuje rozsah poskytnuté ochrany a zjednodušuje určení smluv, na které se vztahuje, v souladu s ochranou poskytnutou směrnicemi Společenství o ochraně spotřebitele. Zahrnuje všechny smlouvy upravené jako spotřebitelské smlouvy směrnicemi Společenství, včetně smluv, kdy věřitel poskytuje nebo slibuje poskytnout spotřebiteli úvěr ve formě odložené platby, půjčky či jiných podobných finančních urovnání, jsou-li regulována směrnicí 87/102/EHS o spotřebitelském úvěru⁹¹.

Již neexistují pochybnosti, že tento koncept zahrnuje smlouvy týkající se nabytí práva k dočasnému užívání nemovitostí, které je předmětem směrnice 94/47/ES⁹²; jinak by vzhledem k rozdílům mezi jednotlivými vnitrostátními právními předpisy států vázaných úmluvou nebylo jisté, že tyto smlouvy budou zařazeny do spotřebitelských smluv, spíše než do smluv, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem a nájem nemovitostí a které upravuje čl. 22 odst. 1. Tento závěr byl potvrzen Soudním dvorem, který uvedl, že na smlouvy o dočasném užívání, které jsou předmětem směrnice 94/47/ES, se vztahuje i směrnice 85/577/ES, jsou-li jinak splněny⁹³ podmínky pro použití uvedené směrnice, a že uvedený výklad musí být zohledněn pro účely výkladu úmluvy s ohledem na vazbu mezi úmluvou a právním řádem Společenství⁹⁴.

⁹¹ Směrnice Rady 87/102/EHS ze dne 22. prosince 1986 o sbližování právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru, Úř. věst. L 42, 12.2.1987, později nahrazená směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS, Úř. věst. L 133, 22.5.2008.

⁹² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/47/ES ze dne 26. října 1994 o ochraně nabyvatelů ve vztahu k některým aspektům smluv o nabytí práva k dočasnému užívání nemovitostí, Úř. věst. L 280, 29.10.1994.

⁹³ Soudní dvůr, věc C-423/97 *Travel Vac* [1999] Sb. rozh. I-2195, bod 22.

⁹⁴ Soudní dvůr, věc C-73/04 *Klein* [2005] Sb. rozh. I-8667, body 22 a násl.

82. Úmluva rovněž rozšiřuje oblast působnosti pravidel na spotřebitelské smlouvy, pokud jde o spojení se státem, v němž má spotřebitel bydliště. Nečiní změny ohledně koupě movitých věcí na splátky, nebo úvěrů splatných na splátky, kde není nutná vazba mezi smlouvou a státem, v němž má spotřebitel bydliště. Pro další smlouvy by nicméně rozšíření ochrany na všechny spotřebitelské smlouvy a z toho vyplývající rozšíření *forum actoris* nebylo odůvodněné bez prvku spojujícího druhou smluvní stranu se státem bydliště spotřebitele. Úmluva z roku 1988 vyžadovala určité vazby v případě smluv na dodávky zboží či služeb - požadavek, aby ve státě spotřebitelova bydliště uzavření smlouvy předcházelo zvláštní vyzvání určené spotřebiteli či reklama a aby spotřebitel v uvedeném státě podnikl kroky nezbytné pro uzavření smlouvy - avšak pracovní skupina *ad hoc* měla za to, že tyto požadavky jsou nedostatečné a nevyhovují současným požadavkům ochrany spotřebitele. Nová úmluva proto vyžaduje, aby profesionální nebo podnikatelské činnosti osoby, se kterou spotřebitel uzavírá smlouvy, byly vykonávány ve státě spotřebitelova bydliště, nebo aby byly směřovány do tohoto státu, nebo do několika států včetně uvedeného státu.

83. Nové spojení se státem bydliště spotřebitele lze použít na smlouvu jakéhokoli druhu a má za cíl zejména naplnit potřebu ochrany, kterou vyvolává elektronické obchodování⁹⁵. Nezáleží na místě, kde spotřebitel jedná, ani na místě, kde je smlouva uzavřena, což může být v jiné zemi, než je země, kde má spotřebitel bydliště: přikládá význam pouze činnosti druhé strany, která musí být vykonávána ve státě spotřebitelova bydliště, nebo směřována do uvedeného státu, případně elektronickými prostředky. V případě internetových transakcí například skutečnost, že spotřebitel provedl objednávku z jiného státu, než je stát, kde má bydliště, jej nezabavuje ochrany poskytované úmluvou, jsou-li činnosti prodávajícího zaměřeny na stát jeho bydliště, nebo mimo jiné na tento stát; rovněž v tomto případě může spotřebitel podat návrh na zahájení řízení u soudů svého bydliště podle článku 16 úmluvy, bez ohledu na místo, kde byla smlouva uzavřena, a bez ohledu na místo, kde došlo k využití služby, jež byla dodána elektronicky.

Toto spojení existuje pouze v případě, že profesionální nebo podnikatelské činnosti jsou nezpochybnitelně zaměřeny na stát, kde má spotřebitel bydliště. Není zde důležité, zda je webová stránka považována za aktivní či pasivní. Jak uvedly Rada EU a Komise EU k článku 15 nařízení Brusel I „pro použití čl. 15 odst. 1 písm. c) nestačí, aby podnik zaměřil své činnosti na členský stát, v němž má spotřebitel bydliště, nebo na více členských států, mezi nimiž je i tento členský stát, je rovněž třeba, aby smlouva byla uzavřena v rámci těchto činností. Toto ustanovení se vztahuje k řadě způsobů uvádění na trh, včetně smluv uzavřených na dálku prostřednictvím internetu. V této souvislosti Rada a Komise zdůrazňují, že pouhá skutečnost, že je internetová stránka přístupná, není pro použití článku 15 dostačující, je rovněž třeba, aby tato internetová stránka vybízela k uzavírání smluv na dálku a aby byla smlouva skutečně na dálku uzavřena, a to jakýmkoli prostředky. Jazyk nebo měna použité na webové stránce nejsou v tomto ohledu podstatnou skutečností.“⁹⁶

⁹⁵ Jak je stanoveno ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu („směrnice o elektronickém obchodu“), Úř. věst. L 178, 17.7.2000, jejíž čl. 1 odst. 4 výslovně uvádí, že „neupravuje pravomoc soudů“, což je přenecháno nařízení Brusel I a souběžně Luganské úmluvě.

⁹⁶ Prohlášení Rady a Komise je k dispozici na webových stránkách Evropské soudní sítě, tedy na http://ec.europa.eu/civiljustice/docs/Reg_44-2000_joint_statement_14139_en.pdf.

84. Oblast uplatňování pravidel pro příslušnost chránících spotřebitele byla dále rozšířena na přepravní smlouvy, které z ní byly vyloučeny úmluvou z roku 1988, podle které podléhaly obecným pravidlům pro smlouvy. Vyloučení všech přepravních smluv se zdálo bezdůvodné, vzhledem k praxi uzavírání smluv o kombinaci dopravy a ubytování zahrnuté v ceně. Dále pokračovat ve vyloučení přepravních smluv by rovněž znamenalo, že by bylo třeba použít odlišná pravidla pro příslušnost na různé služby spojené v jedné smlouvě, které z ekonomického hlediska představují jedinou obchodní transakci. Ustanovení čl. 15 odst. 3 proto omezuje vyloučení z pravidel v oddíle 4 hlavy II na přepravní smlouvy, které neobsahují kombinaci dopravy a ubytování zahrnutou v ceně; toto ustanovení je tedy v souladu s ustanovením o spotřebitelských smlouvách v úmluvě o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy⁹⁷.

3. Individuální pracovní smlouvy (články 18 až 21)

85. Individuální pracovní smlouvy byly v původní Bruselské úmluvě zcela vynechány, a podléhaly tedy obecným pravidlům a zvláštnímu pravidlu pro smluvní závazkové vztahy v čl. 5 odst. 1, aniž by byla nějak zvlášť omezena volba místa soudu; uplatňovala se na ně zvláštní pravidla v úmluvě z roku 1988 (druhá část čl. 5 odst. 1 a čl. 17 odst. 5); nyní se jimi zabývají zvláštní pravidla v oddíle 5 hlavy II, který následuje po oddílech o pojistných a spotřebitelských smlouvách a doplňuje pravidla na ochranu slabší strany smlouvy. Nový oddíl obsahuje stejný režim a stejná řešení jako ostatní a v některých ohledech vychází z ustanovení obsažených v úmluvě z roku 1988.

⁹⁷ Ustanovení čl. 5 odst. 5 úmluvy ze dne 19. června 1980; viz rovněž čl. 6 odst. 3 a čl. 6 odst. 4 písm. b) nařízení Řím I.

86. Tak jako ustanovení v jiných oddílech, čl. 18 odst. 1 potvrzuje nezávislou a komplexní povahu pravidel pro příslušnost pro individuální pracovní smlouvy obsažených v tomto oddíle, aniž je dotčen článek 4, pokud má žalovaný bydliště ve státě, který není vázán úmluvou, a aniž je dotčen čl. 5 odst. 5 pro spory týkající se pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny. Stejně jako čl. 9 odst. 2 a čl. 15 odst. 2, považuje i čl. 18 odst. 2 existenci pobočky, zastoupení či provozovny ve státě vázaném úmluvou pro otázky vyplývající z jejich činnosti za rovnocennou k bydlišti zaměstnavatele v daném státě i tehdy, pokud má zaměstnavatel bydliště ve státě, který není vázán úmluvou.

87. Příslušnost v řízeních vůči zaměstnavateli, který má bydliště ve státě vázaném úmluvou, se řídí článkem 19, který z velké části přebírá ustanovení uvedené ve druhé části čl. 5 odst. 1 úmluvy z roku 1988. To znamená, že zaměstnavatel může být žalován nejen u soudů státu, kde má bydliště, ale i u soudů místa, kde zaměstnanec obvykle vykonává svou práci, nebo místa, kde tuto práci obvykle vykonával naposledy (odst. 2 písm. a)). Poslední věta nebyla v úmluvě z roku 1988 uvedena a byla vložena proto, že se často stává, že zaměstnanec podá žalobu na zaměstnavatele až poté, kdy byl zaměstnanecký vztah skončen, nebo zaměstnanec již nepracuje. V takových případech by nebylo vhodné odepřít zaměstnanci alternativní místo soudu, kterým je místo výkonu práce. Je zde rovněž skutečnost, že v místě jeho zaměstnání, ať už během zaměstnaneckého vztahu či po jeho skončení, se může zaměstnanec obvykle obrátit na odbory, které mu mohou pomoci v domáhání se jeho práv u soudů.

Pokud zaměstnanec obvykle pracuje či obvykle pracoval v různých zemích, lze podat žalobu u soudů místa, kde se nachází či nacházela provozovna, která zaměstnance přijala do zaměstnání (odst. 2 písm. b)). Přijaté řešení odpovídá řešení uvedenému v Římské úmluvě ze dne 19. června 1980 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy⁹⁸. Je třeba poznamenat, že toto řešení je nezbytné pouze v případě, kdy není možné stanovit referenční zemi, která splňuje oba požadavky, aby bylo stanoveno významné spojení mezi sporem a místem, jehož soudy jsou nejvhodnější pro rozhodnutí ve věci s cílem poskytnout zaměstnanci jako slabší straně smlouvy řádnou ochranu, a aby se vyloučil nárůst příslušných soudů. I když zaměstnanec pracuje ve více státech, pokud skutečně vykonává podstatnou část svých povinností vůči zaměstnavateli na jednom místě, musí být takové místo považováno za místo obvyklého výkonu jeho práce, a použije se tedy čl. 19 odst. 2 písm. a) úmluvy⁹⁹.

88. Pracovní skupina *ad hoc* přezkoumala návrh na doplnění příslušnosti k těm, které jsou stanoveny v článku 19, aby umožnila zaměstnanci, který byl vyslán na omezenou dobu do jiného státu vázaného úmluvou za účelem výkonu práce, aby podal návrh na zahájení řízení týkající se práce a podmínek, za nichž je práce vykonávána, u soudů tohoto státu. Návrh byl zvážen s ohledem na směrnici 1996/71/ES o vysílání pracovníků¹⁰⁰, jejíž článek 6 uvádí, že „pro uplatnění práva na pracovní podmínky zaručené článkem 3 je možné zahájit soudní řízení v členském státě, na jehož území pracovník je nebo byl vyslán, aniž je popřípadě dotčeno právo zahájit soudní řízení v jiném státě podle stávajících mezinárodních úmluv o soudní pravomoci“. Oblast působnosti tohoto ustanovení, vykládaného v souvislosti s uvedenou směrnicí, je zjevně odlišná od oblasti působnosti ustanovení v úmluvě, které stanoví ve prospěch zaměstnance obecnou příslušnost soudů státu, do něhož je vyslán.

⁹⁸ Ustanovení čl. 6 odst. 2 úmluvy, Úř. věst. C 27, 26.1.1998; viz rovněž čl. 8 odst. 3 nařízení Řím I.

⁹⁹ Viz, s odkazem na čl. 5 odst. 1 Bruselské úmluvy, Soudní dvůr, věc C-37/00 *Weber* [2002] Sb. rozh. I-2013, body 49-58.

¹⁰⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES ze dne 16. prosince 1996 o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb, Úř. věst. L 18, 21.1.1997.

Směrnice poskytuje řady definicí použitých pojmů - jako například „vysláný pracovník“, „pracovní podmínky“ atd. - na které by bylo třeba odkázat při výkladu ustanovení úmluvy. Příslušnost soudu místa vyslání pracovníka je navíc omezena směrnicí na „pracovní podmínky zaručené článkem 3“ směrnice a nemá obecnou povahu. Určení obecné příslušnosti tohoto soudu by nezahrnulo všechny záležitosti obsažené v článku 3 směrnice, protože pracovní podmínky, na které odkazuje, zahrnují otázky zdraví, bezpečnosti a hygieny při práci, což jsou záležitosti veřejného práva a nelze je zahrnout do Luganské úmluvy, která se omezuje na občanskoprávní a obchodněprávní záležitosti. Navíc by vložení dodatečného místa soudu do úmluvy bylo dostupné pouze zaměstnancům, zatímco článek 6 směrnice nerozlišuje mezi postavením stran a rovněž stanoví základ pro příslušnost v případech řízení zahájených na podnět zaměstnavatele. Svěření příslušnosti soudům státu, do něhož je pracovník vyslán, by tedy neupravovalo příslušnost stejným způsobem jako směrnice a vytvořilo by dva systémy podléhající různým pravidlům pro výklad a použití, což by mohlo narušit právní jistotu v oblastech, kde by měla být zaručena ochrana.

Tyto úvahy přesvědčily pracovní skupinu *ad hoc*, aby nepřijala návrh na svěření obecné příslušnosti soudu místa, kam je pracovník vyslán, a neměnila pravidla pro příslušnost ohledně zaměstnání, i když směrnice nadále funguje ve své vlastní oblasti použití a v každém případě umožňuje podání žaloby podle stávajících mezinárodních úmluv o příslušnosti, mimo jiné podle Luganské úmluvy, jejíž oblast použití zůstává nezměněna.

89. Jako u ostatních ochranných příslušností mohou být žaloby podány zaměstnavatelem proti zaměstnanci pouze u soudů státu vázaného úmluvou, v němž má zaměstnanec bydliště, s výjimkou případu vzájemné žaloby u soudu, který se zabývá hlavní žalobou podle pravidel v oddíle o pracovních smlouvách. Článek 20 sleduje stejné kritérium, jako je kritérium přijaté pro pojistné a spotřebitelské smlouvy, a mění tak čl. 5 odst. 1 úmluvy z roku 1988, který rovněž umožňuje zaměstnavateli podat návrh na zahájení řízení u soudu místa, kde zaměstnanec obvykle vykonává svou práci, a pokud ji vykonává ve více zemích, u soudu místa podniku, který zaměstnanec najal. Rozhodnutí odstranit tuto možnost zaměstnavatele bylo přijato po pečlivém posouzení role, kterou toto kritérium příslušnosti hraje. Odkaz na místo, kde je vykonávána práce, má zaměstnanci poskytnout alternativní místo soudu, domnívá-li se zaměstnanec, že pro něj bude snazší prokázat svůj nárok tam, a to i poté, co zaměstnanecký vztah skončil, a nikoli poskytnout zaměstnavateli výhodné *forum actoris* pro spory se zaměstnancem.

90. Pravidla pro volbu místa soudu jsou rovněž v souladu se systémem pro pojistné a spotřebitelské smlouvy. V souladu s čl. 5 odst. 1 úmluvy z roku 1988 uvádí čl. 21 odst. 1, že se lze na odlišné příslušnosti dohodnout až po vzniku sporu, takže zaměstnanec je v postavení, kdy může posoudit, zda je to pro něj žádoucí. Ustanovení čl. 21 odst. 2 doplňuje, že ustanovení o určení příslušnosti může vycházet i z obecných pravidel, jestliže umožňuje zaměstnanci podat návrh na zahájení řízení u jiných soudů než těch, které jsou uvedeny v článku 19. Nicméně oproti ostatním oddílům zde neexistuje odkaz na platnost ustanovení svěřujícího příslušnost soudům státu, kde má bydliště či místo obvyklého pobytu jak zaměstnavatel, tak zaměstnanec, neboť by to bylo v rozporu s článkem 3 výše uvedené směrnice Společenství o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb.

4 – Výlučná příslušnost

1. Obecně

91. U některých typů předmětu je stanovena výlučná příslušnost z důvodů, které nevyžadují zvláštní komentář, přičemž všechny souvisejí se zvláštní spojitostí mezi soudem a danou situací.

V některých případech je za účelem řádného výkonu spravedlnosti vhodné, aby byla výlučná příslušnost svěřena soudům, které jsou nejvhodnější pro účely posouzení sporu a uplatnění místních pravidel a zvyklostí. Nová úmluva potvrzuje charakteristické rysy výlučné příslušnosti: výlučná příslušnost se uplatňuje ve státech vázaných úmluvou bez ohledu na bydliště stran (článek 22); nelze se od ní odchýlit na základě dohody mezi stranami (článek 23) nebo předpokládaného podřízení se příslušnosti soudu (článek 24); soud, u kterého probíhá hlavní řízení ve věci určitého sporu, se musí bez návrhu prohlásit za nepřislušný, pokud mají výlučnou příslušnost soudy jiného státu vázaného úmluvou (článek 25); rozhodnutí se neuznají, pokud jsou v rozporu s ustanoveními o výlučné příslušnosti (článek 35), a nesmí být vykonatelná (článek 45).

Pouze výlučná příslušnost podle čl. 22 odst. 1, 2 a 4 byla pozměněna a vyžaduje zvláštní komentář. Výlučná příslušnost podle čl. 22 odst. 3 a 5 zůstala od úmluvy z roku 1988 beze změny a je třeba konzultovat předchozí zprávy (Jenardova zpráva, s. 35–36).

2. Nemovitosti (čl. 22 odst. 1)

92. Nedochozí k žádné změně pravidla, podle něhož spadají věcná práva k nemovitostem nebo nájem nemovitostí do výlučné příslušnosti soudů státu vázaného úmluvou, na jehož území se nemovitost nachází, z důvodů vysvětlených již v souvislosti s úmluvou z roku 1988 (Jenard-Möllerova zpráva, body 49–54) a s Bruselskou úmluvou (Jenardova zpráva, s. 34–35; Schlosserova zpráva, body 162–165), které není třeba na tomto místě zmiňovat.

Není ani třeba vymezit oblast působnosti tohoto ustanovení ve vztahu k ostatním pravidlům pro určení příslušnosti uvedeným v úmluvě, která byla předmětem opakovaného posouzení v rámci judikatury Soudního dvora v souvislosti s Bruselskou úmluvou. Stačí říci, že Soudní dvůr uznal, že výlučná příslušnost ve věci nájmu je omezena na spory, které se zjevně týkají nájemného a které jsou důvodem existence výlučné příslušnosti svěřené soudům země, v níž se nemovitost nachází. Smlouva týkající se řady služeb poskytovaných za paušální částku hrazenou zákazníkem není nájmem ve smyslu tohoto ustanovení¹⁰¹. Toto ustanovení se však použije v případě žaloby o náhradu škody způsobené špatnou péčí o objekt a škody na ubytovacích prostorách, které si soukromá osoba pronajala na několikatýdenní dovolenou, a to i tehdy, kdy žaloba nebyla podána přímo vlastníkem nemovitosti, nýbrž cestovní kanceláří, od níž si dotyčná osoba ubytovací prostory pronajala, a která zahájila právní řízení poté, co došlo k subrogaci práv vlastníka nemovitosti.¹⁰²

Otázka, zda a do jaké míry by měl do výlučné příslušnosti ve věcech nemovitostí spadat částečný podíl na majetku, byla vyřešena v rámci pracovní skupiny *ad hoc* v souladu s pravidly Společenství a jejich výkladem Soudním dvorem, aniž by bylo třeba jakékoli zvláštní ustanovení (viz výše bod 81).

93. Na návrh Komise posoudila pracovní skupina *ad hoc* otázku, zda by se mělo mít za to, že čl. 22 odst. 1 má „reflexní účinek“, na jehož základě by soudům států vázaných úmluvou byla příslušnost odňata rovněž v případě, že by se nemovitost nacházela ve státě, který úmluvou vázán není. Jak uvádí Jenard-Möllerova zpráva¹⁰³, čl. 16 odst. 1 úmluvy z roku 1988 se „použije pouze v případě, že se nemovitost nachází na území smluvního státu“; pokud se nemovitost nachází ve státě, který není stranou úmluvy, použije se v případě, že má žalovaný bydliště ve smluvním státě, článek 2 úmluvy a případně zvláštní příslušnosti stanovené v úmluvě; v případě, že má žalovaný bydliště ve státě, který není úmluvou vázán, použije se článek 4.

¹⁰¹ Soudní dvůr, věc C-280/90 *Hacker* [1992] Sb. rozh. I-1111, bod 15, s odkazem na čl. 16 odst. 1 Bruselské úmluvy.

¹⁰² Soudní dvůr, věc C-8/98 *Dansommer* [2000] Sb. rozh. I-393, bod 38, s odkazem na čl. 16 odst. 1 Bruselské úmluvy.

¹⁰³ Jenard-Möllerova zpráva, bod 54.

Po pečlivém posouzení pracovní skupina *ad hoc* rozhodla, že by nebylo vhodné změnit formulaci týkající se rozsahu výlučné příslušnosti ve věcech nemovitostí nebo vysvětlit tuto otázku v samotné úmluvě, a to i přesto, že v případech, kdy by se nemovitost nacházela ve státě, který úmluvou vázán není, byl by článek 4 pravděpodobně uplatňován často a že existují značné rozdíly v příslušných vnitrostátních právních předpisech¹⁰⁴. Na základě vyjádření uvedených v posudku Soudního dvora 1/03¹⁰⁵ by bylo možné otázku, zda má čl. 22 odst. 1 „reflexní účinek“, a důsledky takového účinku nejlépe znovu posoudit, pokud by vnitrostátní ustanovení o příslušnosti ve věcech nemovitostí v případech, kdy má žalovaný bydliště v zemi mimo Společenství, byla v rámci Evropského společenství jednotná.

94. Zvláště velká pozornost byla věnována otázce svěřeni příslušnosti soudům státu, v němž má žalovaný bydliště, jako alternativy ke svěřeni příslušnosti soudům státu, v němž se nachází nemovitost, pokud s jedná o nájem nemovitostí za účelem dočasného soukromého užívání na dobu nejvýše šesti po sobě následujících měsíců. V tomto ohledu se Bruselská úmluva liší od úmluvy z roku 1988. Podle Bruselské úmluvy tato možnost závisí na dvou podmínkách, totiž že obě strany musí být fyzickými osobami a obě musí mít bydliště ve stejném státě, avšak v úmluvě z roku 1988 je konkurenční příslušnost soudů státu, v němž má žalovaný bydliště, širší, a to pouze za podmínky, že jedna ze stran – nájemce – musí být fyzickou osobou a že žádná ze stran nemá bydliště v zemi, v níž se nachází nemovitost, bez ohledu na to, zda mají, či nemají bydliště ve stejném státě. Jelikož mandát pracovní skupiny *ad hoc* vyžadoval, aby byla znění obou úmluv uvedena v co největší soulad, pracovní skupina posuzovala, zda by Luganská úmluva měla být v tomto ohledu upravena podle Bruselské úmluvy nebo naopak. Přijaté řešení – které bylo uplatněno rovněž v nařízení Brusel I – zahrnuje prvky obou úmluv: stanoví, že pouze nájemce musí být fyzickou osobou, avšak smluvní strany musí mít bydliště ve stejném státě.

¹⁰⁴ Na tuto skutečnost upozornila Jenardova zpráva, str. 35, a Schlosserova zpráva, body 166–172.

¹⁰⁵ Viz bod 153 posudku 1/03: „Niméně, i když shoda mezi předměty a zněními pravidel Společenství a ustanovení zamýšlené dohody jsou skutečností, k nimž je třeba přihlédnout při přezkumu existence dotčení uvedených pravidel touto dohodou, tyto skutečnosti nemohou samy o sobě prokázat neexistenci tohoto dotčení. Pokud jde o soudržnost vyplývající z použití stejných pravidel o příslušnosti, ta není synonymem pro neexistenci dotčení, protože použití některého pravidla o příslušnosti stanoveného zamýšlenou dohodou může vést k určení jiného příslušného soudu než soudu, který by byl určen podle ustanovení nařízení č. 44/2001. Tak jestliže nová Luganská úmluva obsahuje články shodné s články 22 a 23 nařízení č. 44/2001 a vede na základě toho k určení příslušnosti soudu třetího státu, který je smluvní stranou této úmluvy, i když žalovaný má bydliště v členském státě, byl by při neexistenci úmluvy příslušným soud tohoto členského státu, zatímco s úmluvou je to soud třetího státu.“

Na podporu tohoto řešení by mělo být zejména poukázáno na to, že by bylo nadbytečné požadovat, aby obě smluvní strany byly fyzickými osobami, neboť účelem daného ustanovení je také poskytovat ochranu ve velmi častých případech, kdy si rekreanti pronajmou ubytovací prostory od společnosti, která vlastní nemovitost v cizině. Požadavek, aby smluvní strany měly bydliště ve stejném státě, navíc pokrývá většinu případů, v nichž je vhodné upustit od výlučné příslušnosti státu, v němž se nemovitost nachází, aniž by byl rozsah výjimky příliš rozšířen.

95. Článek Ib protokolu 1 k úmluvě z roku 1988 umožňoval určitému státu prohlásit, že neuzná rozhodnutí týkající se nájmu nemovitosti, pokud se nemovitost nachází na jeho území, a to i v případě, že se jedná o druh nájmu upravený tímto pravidlem a příslušnost soudu státu původu byla určena podle bydliště žalovaného; toto ustanovení již nebylo považováno za nezbytné a nebylo zahrnuto do nové úmluvy.

96. Nedochází ke změně ustanovení úmluvy z roku 1988 o výlučné příslušnosti pro řízení, jejichž předmětem je platnost založení, nulita nebo zrušení společností nebo jiných právnických osob nebo sdružení právnických nebo fyzických osob nebo usnesení jejich orgánů – či přesněji „platnost usnesení jejich orgánů“, jak je uvedeno v novém znění, což potvrzuje výklad, že odkaz na „usnesení jejich orgánů“ měl navazovat na první část předcházející věty. V čl. 16 odst. 2 staré úmluvy toto ustanovení svěřovalo příslušnost soudům v místě sídla společnosti, právnické osoby nebo sdružení v souladu s ustanovením, kterým bylo sídlo učiněno obdobou bydliště.

V novém ustanovení bylo zachováno spojení se „sídlem“, ale návaznost již není nutně stejná jako v obecném pravidle. V této nové úmluvě je definováno bydliště ve vztahu ke společnosti odkazem na sídlo, ústředí správu nebo hlavní provozovnu podniku. Tato definice je nezávislá a usnadňuje podání návrhu na zahájení řízení u soudu státu vázaného úmluvou proti společnosti, která je významně spojena se státy, na něž se úmluva vztahuje, ale nebyla považována za řádný základ pro výlučnou příslušnost pro spory ve zde zmiňovaných oblastech. Příslušnosti podle článku 22 jsou výlučné a to je obtížně slučitelné s definicí bydliště, která uplatňuje alternativní možnosti, což by mohlo vést k nejistotě ohledně práva rozhodného pro platnost založení společností. Jinými slovy běžné místo soudu může být pro společnosti řádně určeno na základě širokého pojmu „bydliště“, avšak pro platnost založení společností musí být použit úzký pojem založený pouze na jednom spojujícím prvku.

Pracovní skupina se rozhodla, že stejně jako v úmluvě z roku 1988 zachová odkaz pouze na „sídlo“, které se stejně jako v uvedené úmluvě určí podle pravidel mezinárodního práva soukromého soudu, jemuž byla věc předložena. Je proto třeba zdůraznit, že „sídlo“ společnosti zde není autonomním pojmem, jako je „statutory seat“ („sídlo“) v článku 60. Odkazem pouze ke „statutory seat“ by bylo možné se vyhnout možnosti, že pokud by se „statutory seat“ a skutečné sídlo nacházely v různých zemích, mohl by existovat více než jeden soud s předpokládanou výlučnou příslušností; bylo však rozhodnuto, že k vyřešení tohoto problému postačují ustanovení úmluvy o koordinaci příslušnosti.

97. Dohodnuté řešení zpravidla zajistí, že místo soudu (*forum*) a právo (*jus*) se budou překrývat, a je motivováno tím, že je žádoucí zajistit, aby v případě sporné platnosti založení určité společnosti existovala jediná příslušnost, která bude předvídatelná a nepochybná. V pracovní skupině bylo zdůrazněno, že potřeba takové příslušnosti je méně patrná v případech, kdy se spor týká usnesení řídicích orgánů určité společnosti. I v tomto případě se však pracovní skupina rozhodla ponechat výlučnou příslušnost soudu sídla společnosti, protože je tento soud obvykle nejvhodnější k rozhodnutí o platnosti takových usnesení. Aby se předešlo možnosti, že by tato příslušnost byla rozšířena na základě výkladu, odkazuje nová úmluva, jak je možné vidět, výslovně na „platnost“ usnesení a nikoli na samotná „usnesení“, jako tomu bylo v předchozím znění, čímž je zřejmé, že se výlučná příslušnost nevztahuje na podstatu nebo účinky usnesení.

4. *Právo duševního vlastnictví (čl. 22 odst. 4)*

98. Ve věcech platnosti patentů, ochranných známek a průmyslových vzorů nebo jiných podobných práv, která vyžadují udělení nebo zápis, se příslušnost obecně určuje na základě pravidla stanoveného v úmluvě z roku 1988. Výlučná příslušnost je svěřena soudům státu vázaného úmluvou, na jehož území bylo požádáno o udělení nebo zápis nebo kde byly uděleny nebo zapsány nebo platí za udělené nebo zapsané na základě mezinárodní smlouvy nebo na základě právního aktu Společenství, jak objasňuje nové znění. Tento poslední bod byl vložen, aby se vyloučily pochybnosti o rovnocennosti právních předpisů Společenství v oblasti práv duševního a průmyslového vlastnictví s právem podle platných mezinárodních úmluv.

99. Výlučná příslušnost se použije také pro patenty udělené na základě Úmluvy o udělování evropských patentů, která byla podepsána dne 5. října 1973 v Mnichově. Do čl. 22 odst. 4 bylo nyní začleněno pravidlo, které bylo dříve obsaženo v článku Vd protokolu 1 k úmluvě z roku 1988. Jedná se o pravidlo, podle něhož jsou soudy každého státu vázaného úmluvou výlučně příslušné pro řízení, jejichž předmětem je zápis nebo platnost jakéhokoli evropského patentu uděleného pro tento stát, aniž je dotčena příslušnost Evropského patentového úřadu. Jak bylo uvedeno v Protokolu, poslední část tohoto ustanovení byla vypuštěna, činila tak výjimku z výlučné příslušnosti soudů států vázaných úmluvou v případě, že patent byl patentem Společenství podle článku 86 Úmluvy o evropském patentu pro společný trh, podepsané dne 15. prosince 1975 v Lucemburku¹⁰⁶.

Lucemburská úmluva, doplněná následnou dohodou v oblasti patentů Společenství podepsanou dne 15. prosince 1989 v Lucemburku, stanovila udělování patentů Společenství podobných vnitrostátním patentům, ty jsou však na vnitrostátních patentech nezávislé a mají rovnocenné účinky ve všech smluvních státech. Lucemburská úmluva prohlásila Bruselskou úmluvu za použitelnou pro všechny žaloby týkající se patentů Společenství a stanovila zvláštní příslušnost pro spory týkající se platnosti a porušení patentu. Tato úmluva nikdy nevstoupila v platnost a v nové Luganské úmluvě na ni žádný odkaz není.

¹⁰⁶ Schlosserova zpráva, bod 173.

100. Otázka výjimky z výlučné příslušnosti svěřené v čl. 22 odst. 4 soudům členských států zůstala nicméně živou otázkou a to v souvislosti s úsilím vytvořit patent Společenství prostřednictvím právních předpisů Společenství; Komise předložila v roce 2000 návrh nařízení Rady o patentu Společenství¹⁰⁷ a následně v roce 2003 návrh rozhodnutí Rady, kterým se ve sporech týkajících se patentu Společenství svěřuje příslušnost Soudnímu dvoru, a návrh rozhodnutí Rady, kterým se zřizuje Soud pro patent Společenství a který se týká opravných prostředků u Soudu prvního stupně¹⁰⁸. Obecně by širokou příslušnost měl mít Soudní dvůr, zejména ve sporech týkajících se porušení patentu, včetně určení, že nedochází k porušení, dále pak ve sporech týkajících se platnosti patentu Společenství, ať už je platnost patentu napadnuta v rámci hlavního řízení nebo prostřednictvím vzájemné žaloby, a ve sporech týkajících se používání vynálezu po zveřejnění žádosti o patent Společenství nebo ohledně práv založených na předchozím používání příslušného vynálezu, přičemž Soudní dvůr by měl mít výlučnou příslušnost pro nařízení předběžných opatření ve věcech spadajících do těchto oblastí a soudům států by byla výlučná příslušnost podle čl. 22 odst. 4 ponechána pouze ve věcech, které nejsou výslovně vyhrazeny pro soud Společenství.

¹⁰⁷ KOM(2000) 412 v konečném znění, 1.8.2000.

¹⁰⁸ KOM(2003) 827 v konečném znění a KOM(2003) 828 v konečném znění, 23.12.2003. Podle návrhů z roku 2003 by příslušnost byla svěřena Soudnímu dvoru a Soud pro patent Společenství by byl zřízen v rámci Soudního dvora, přičemž opravné prostředky by se podávaly u Soudu prvního stupně.

101. Na diplomatické konferenci konané ve dnech 10. až 12. října 2006 proběhla diskuse o tom, zda by bylo žádoucí připojit k Luganské úmluvě protokol, kterým by byla Soudnímu dvoru svěřena výlučná příslušnost ve věcech práva k průmyslovému vlastnictví na úrovni Společenství¹⁰⁹.

Výhodou takového protokolu by bylo stanovení jediného soudu příslušného pro spory týkající se platnosti a porušení patentů, které by podle Luganské úmluvy musely být jinak předkládány různým soudům. Proti navrhovanému protokolu bylo však namítáno, že nevymezuje dotyčné spory s dostatečnou přesností a ponechává jejich definici na právních předpisech Společenství, které mají být přijaty později, a že začlenění žalob týkajících se porušování patentů představuje závažné odchýlení od pravidel pro určení příslušnosti stanovených v Luganské úmluvě, což by ohrozilo její celkový soulad. Ukázalo se, že je nemožné se shodnout na uspokojivé formulaci, a na diplomatické konferenci bylo následně rozhodnuto, že bude lepší odložit úvahy o takovém protokolu na pozdější dobu, kdy bude přijato nařízení o patentu Společenství.

¹⁰⁹ Podle protokolu navrhovaného Evropskou komisí (protokol 4) by měl Soudní dvůr výlučnou příslušnost pro spory týkající se práv k průmyslovému vlastnictví na úrovni Společenství v rozsahu, v jakém byla výlučná příslušnost tomuto soudu svěřena podle Smlouvy o založení Evropského společenství. Hlavy III a IV Luganské úmluvy by byly použitelné pro uznání a výkon soudních rozhodnutí vydaných v takových řízeních.

102. Otázka protokolu, kterým by byla Soudnímu dvoru svěřena výlučná příslušnost ve věcech průmyslového vlastnictví, upozornila na určité potřeby, které byly prakticky alespoň částečně vyřešeny následnou judikaturou Soudního dvora: před podpisem nové úmluvy musel Soud rozhodnout, zda se pravidlo o výlučné příslušnosti ve věci zápisu nebo platnosti patentu použije bez ohledu na to, zda je tato otázka uplatněna prostřednictvím žaloby nebo námitky¹¹⁰. Soud se vyslovil, že tomu tak je: s ohledem na postavení a cíl tohoto ustanovení v systému Bruselské úmluvy bylo namístě mít za to, že soudy státu zápisu patentu mají výlučnou příslušnost „nezávisle na procesněprávním rámci, ve kterém je otázka platnosti patentu uplatněna tj. bez ohledu na to, zda tato otázka byla uplatněna prostřednictvím žaloby nebo námitky, při zahájení řízení nebo v jeho pozdějším stadiu“¹¹¹. Soudní dvůr proto uvedl – v případě, byla podána žaloba pro porušení patentu, soud, u něhož byl podán návrh, by nemohl určit na základě incidenční námitky neplatnost dotčeného patentu, i kdyby účinky rozhodnutí byly omezeny na účastníky řízení, jak tomu je podle vnitrostátních právních předpisů některých států vázaných úmluvou¹¹².

S ohledem na tento precedens se musí soud, který se má zabývat žalobou pro porušení patentu, v jejímž rámci se řeší otázka platnosti patentu, bez návrhu prohlásit za nepřislušný pro rozhodování v této věci podle článku 25 úmluvy, tedy pokud nemá výlučnou příslušnost k rozhodnutí o platnosti patentu podle čl. 22 odst. 4; v závislosti na postupech stanovených použitelným vnitrostátním právem musí případně odložit řízení ve věci porušení patentu a rozhodnutí o podstatě až do rozhodnutí soudu s výlučnou příslušností. Znění čl. 22 odst. 4 nové úmluvy bylo následně upraveno ve srovnání s odpovídajícím ustanovením Luganské úmluvy z roku 1988 i se zněním čl. 22 odst. 4 nařízení Brusel I s cílem začlenit rozhodnutí Soudního dvora ve věci GAT¹¹³.

¹¹⁰ Soudní dvůr, věc C-4/03 *GAT* [2006] Sb. rozh. I-6509, s odkazem na čl. 16 odst. 4 Bruselské úmluvy.

¹¹¹ Rozhodnutí ve věci *GAT*, bod 25.

¹¹² Soud výslovně uvedl, že příslušnost soudů jiného státu než státu, ve kterém byl patent vydán, k rozhodování o platnosti cizího patentu na základě incidenční námitky nemůže být omezen pouze na případy, ve kterých by vnitrostátní právo spojovalo s vydávaným rozhodnutím účinky omezující se pouze na účastníky řízení. V některých smluvních státech má rozhodnutí o zrušení patentu účinky *erga omnes* a takové omezení by vedlo k rozporům, a zpochybnilo tak jednotnost práv a povinností států vázaných úmluvou a zúčastněných osob (bod 30 rozhodnutí ve věci *GAT*).

¹¹³ Viz také rozhodnutí Rady o uzavření nové Luganské úmluvy, přijaté dne 27. listopadu 2008 (Úř. věst. L 147, 10.6.2009), v němž Evropské společenství vyjadřuje záměr upřesnit oblast působnosti čl. 22 odst. 4 nařízení Brusel I v témže smyslu, a zajistit tak souběžnost s čl. 22 odst. 4 Luganské úmluvy s přihlédnutím k výsledkům hodnocení uplatňování nařízení Brusel I.

Postoj prijatý Soudním dvorem do značné míry splňuje účel navrhovaného protokolu o výlučné příslušnosti Soudního dvora tím, že požaduje jedinou výlučnou příslušnost pro žaloby napadající platnost nebo týkající se údajného porušení patentů, což zamezuje vydání rozhodnutí o platnosti patentu více než jedním soudem, a to i v případě, že jsou posuzovány zcela rozdílné aspekty dané věci, tím se předchází nebezpečí rozporných rozhodnutí. Pokud by Evropské společenství přijalo nařízení týkající se otázky patentu Společenství a světilo výlučnou příslušnost ve věci zápisu nebo platnosti patentů Soudnímu dvoru, nemohl by soud státu vázaného úmluvou, který se má zabývat žalobou pro porušení patentu Společenství, rozhodovat o platnosti patentu ani na základě incidenční námitky a musel by v této věci uznat výlučnou pravomoc Soudního dvora a přistupovat k tomuto soudu, jako by se jednalo o jiný vnitrostátní soud¹¹⁴.

¹¹⁴ Článek 1 odst. 3 úmluvy.

5 – Ujednání o příslušnosti

1. Obecně (článek 23)

103. Systém, kterým se řídí volnost stran při určování soudu, který má být příslušný ve věcech jejich vztahů, je zvláště citlivou otázkou, což je patrné z rozsáhlé judikatury Soudního dvora již od dob Bruselské úmluvy, která si v průběhu let vyžádala značné změny, aby odpovídajícím způsobem reagovalo na potřeby v oblasti mezinárodního obchodu¹¹⁵. Samotná úmluva z roku 1988 byla výsledkem tohoto vývoje judikatury a právních předpisů. Není proto překvapením, že pracovní skupina *ad hoc* narazila v této oblasti na různé problémy: některé se týkaly již dříve projednávaných otázek, zatímco jiné vyplynuly z potřeby nalézt řešení ohledně novějších otázek v důsledku mezinárodní obchodní praxe.

Pokud jde o článek 23 týkající se volby místa soudu v případě smluv, problematické otázky vznikly v první řadě v důsledku spojení se státem vázaným úmluvou, které musí existovat, mají-li se použít pravidla stanovená v úmluvě. Pracovní skupina se poté zabývala tím, zda by příslušnost, na níž se strany dohodnou, měla být výlučná, či nikoli. Jako třetí bod pracovní skupina posoudila formální požadavky na ustanovení o volbě místa soudu, zejména jakým způsobem by takové ustanovení mohlo splnit požadavky v oblasti elektronického obchodu. Závěrem pracovní skupina jednala o řadě problémů souvisejících s jednotlivými postoji stran, pokud jde o toto ustanovení, o příslušnost pro rozhodování o platnosti ustanovení a o vztah mezi článkem 23 a zbytkem úmluvy.

¹¹⁵ Schlosserova zpráva, bod 179.

2. Spojení se státem vázaným úmluvou

104. Článek 23 se použije výhradně pro vztahy s mezinárodním prvkem, který nemůže spočívat pouze ve volbě soudů konkrétního státu,¹¹⁶ a pouze v případě, že alespoň jedna ze stran má bydliště na území státu vázaného úmluvou. Pokud žádná ze stran nemá bydliště na území státu vázaného úmluvou, může soud státu vázaného úmluvou, který byl určen v ustanovení o volbě místa soudu, posoudit platnost příslušného ustanovení na základě svých vnitrostátních právních předpisů a soudy ostatních států vázaných úmluvou jsou povinny upustit od řešení věci do doby, než soud nebo soudy určené v ustanovení o volbě soudu příslušnost odmítnou. Pracovní skupina jednala o tom, zda je žádoucí nadále požadovat, aby alespoň jedna ze stran měla bydliště na území státu vázaného úmluvou, přičemž účelem bylo zjednodušit pravidla a dát stejný účinek všem ustanovením svěřujícím příslušnost soudu nebo soudům státu vázaného úmluvou.

I přesto, že byly vzaty v úvahu tyto argumenty, nebylo považováno za žádoucí rozšířit oblast působnosti úmluvy navrhovaným způsobem, tj. prostřednictvím změny článku 23. Pracovní skupina se zejména domnívala, že by nebylo odůvodněné změnit názor, že není třeba v úmluvě stanovit podmínky, za nichž má soud přijmout příslušnost, pokud byl určen stranami, které mají všechny bydliště mimo území, na něž se úmluva vztahuje,¹¹⁷ ačkoli soud určený v ustanovení o volbě místa soudu akceptoval, že odchýlení od běžných pravidel je platné, bylo dohodnuto, že dané ustanovení by mělo být účinné ve všech státech vázaných úmluvou. Znění čl. 23 odst. 1 je proto v tomto ohledu stejné jako odpovídající ustanovení v úmluvě z roku 1988 až na to, že druhá část odstavce týkající se používání tohoto ustanovení v případech, v nichž žádná ze stran nemá bydliště na území státu vázaného úmluvou, nyní tvoří zvláštní odstavec, totiž odstavec 3.

¹¹⁶ Schlossserova zpráva, bod 174.

¹¹⁷ Schlossserova zpráva, bod 177.

105. Pracovní skupina *ad hoc* posoudila otázku data, k němuž musí mít jedna ze stran bydliště ve státě vázaném úmluvou dle čl. 23 odst. 1 s ohledem na čl. 13 odst. 3 a čl. 17 odst. 3, které stanoví, že v případech, na něž odkazují, je relevantním bydlištěm bydliště stran v době uzavření smlouvy. Pracovní skupina souhlasila s tím, že toto datum je rovněž rozhodující pro účely článku 23, avšak nepovažovala za nutné doplnit za tímto účelem do textu vysvětlení a to v zájmu zachování právní jistoty a důvěry stran, které se na ustanovení dohodly, neboť relevantní dobou musí být doba uzavření smlouvy. Pokud by referenčním datem bylo datum podání návrhu na zahájení řízení, jedna strana by mohla převést své bydliště do státu vázaného úmluvou po podpisu smlouvy a před podáním návrhu na zahájení řízení, čímž by se čl. 23 odst. 1 stal použitelným, což by změnilo souvislosti, za nichž by soud určený v ustanovení o volbě soudu ověřoval svou vlastní příslušnost.

3. Výlučná či nevýlučná povaha ustanovení o ujednání o příslušnosti

106. Úmluva z roku 1988 stanoví, že ustanovení o ujednání o příslušnosti, které splňuje požadavky úmluvy, vždy svěřuje výlučnou příslušnost určenému soudu nebo soudům. Avšak podle právních předpisů některých států vázaných úmluvou, zejména podle anglického práva, se zúčastněné strany často shodnou na ustanovení o volbě místa soudu nevýlučným způsobem, čímž je jiným soudům ponechána tzv. konkurenční příslušnost a žalobce má možnost zvolit si mezi několika místy soudu; anglická judikatura akceptovala, že ustanovení o nevýlučné příslušnosti zakládá platnou volbu místa soudu podle úmluvy.¹¹⁸ Na návrh delegace Spojeného království pracovní skupina *ad hoc* přezkoumala otázku výlučného účinku ustanovení o volbě místa soudu a došla k závěru, že jelikož ustanovení, kterým se svěřuje příslušnost, je výsledkem dohody mezi stranami, neexistuje důvod pro omezení svobody stran tím, že by se jim zakázalo dohodnout se mezi sebou ve smlouvě, že kromě místa nebo míst soudu objektivně příslušných podle úmluvy by měla existovat i místa soudu s nevýlučnou příslušností.

¹¹⁸ Viz věc *Kurz v Stella Musical* [1991] 3 WLR 1046 s odkazem na Bruselskou úmluvu.

Ve skutečnosti byla již podobná možnost stanovena, i když s určitými omezeními, v úmluvě z roku 1988, jejíž čl. 17 odst. 4 umožňoval uzavřít ustanovení o volbě místa soudu ve prospěch pouze jedné ze stran, která byla poté oprávněna podat návrh na zahájení řízení u kteréhokoli jiného soudu majícího příslušnost podle uvedené úmluvy, takže v tom případě bylo toto ustanovení výlučné povahy, pouze pokud jde o druhou dotčenou stranu. Takové ustanovení očividně zvýhodňovalo silnější stranu při vyjednávání smlouvy, aniž by to přinášelo významný užitek pro mezinárodní obchod. Úmluva z roku 1988 byla nyní změněna tak, aby byla obecně uznána platnost ustanovení o volbě místa soudu nevýlučné povahy, a zároveň bylo vypuštěno ustanovení úmluvy z roku 1988, které umožňovalo ujednání o volbě místa soudu ve prospěch pouze jedné ze stran.

107. Článek 23 dává stále přednost výlučnosti, neboť stanoví, že „pokud se strany nedohodnou jinak, je tato příslušnost výlučná“. Předpokládá se proto, že ustanovení o volbě místa soudu má výlučný účinek, pokud strany smlouvy nevyjádří opačný záměr, a není, jak bylo původně navrhováno, považováno za ustanovení nevýlučné povahy s výjimkou případů, kdy se strany dohodnou, že bude povahy výlučné.

4. Formální požadavky na ustanovení o ujednání o příslušnosti

108. Pravidla stanovená v úmluvě z roku 1988, kterými se řídí formální požadavky na ustanovení o ujednání o příslušnosti, odrážela významný vývoj judikatury ohledně odpovídajícího ustanovení Bruselské úmluvy v jeho původní podobě, kdy soudní rozhodnutí usilovala různými způsoby o zmírnění jeho formální přísnosti. Úmluva z roku 1988 vzala v úvahu judikaturu a začlenila hlavní změnu, která byla v Bruselské úmluvě provedena úmluvou o přistoupení z roku 1978 ohledně formální platnosti doložek¹¹⁹, jež odpovídají zvyklostem v oblasti mezinárodního obchodu, a byl vložen odkaz na formy, jež odpovídají zvyklostem zavedeným mezi stranami.¹²⁰

¹¹⁹ Schlosserova zpráva, bod 179. Ohledně důkazu existence zvyklostí v oblasti mezinárodního obchodu a posouzení jejich významu viz zejména Soudní dvůr, věc C-159/97 *Trasporti Castelletti* [1999] Sb. rozh. I-1597.

¹²⁰ Tento odkaz byl převzat do Bruselské úmluvy ve znění Donostia-San Sebastián z roku 1989 a poté do nařízení Brusel I. Jenard-Möllerova zpráva, bod 58.

Výklad soudů ohledně pravidla obsaženého v úmluvě z roku 1988 si při vypracovávání nové Luganské úmluvy nevyžádal žádné radikální změny. Nová úmluva potvrzuje, že ustanovení o volbě místa soudu není považováno za platné, pokud nemá písemnou podobu nebo – v případě, že je uzavřeno ústně –, není potvrzeno písemně nebo jiným způsobem ve formě, která odpovídá zvyklostem zavedeným mezi stranami, nebo ve formě, která odpovídá zvyklostem v oblasti mezinárodního obchodu podle čl. 23 odst. 1 písm. c).

Pokud jde o písemné potvrzení ústní dohody, objevily se pochybnosti, zda je dostatečné, aby skutečnost potvrdila pouze jedna ze stran, nebo zda by měla být potvrzena oběma stranami. Je třeba rozhodnout ve prospěch první varianty. Dohoda uzavřená ústně je často navrhována jednou ze stran a druhá strana si vyhrazuje právo zaznamenat tuto ústní dohodu písemně, přičemž potvrzení této druhé strany je dostatečné k prokázání existence a podmínek dohody. Tento výklad odpovídá více znění čl. 23 odst. 1 písm. a) v některých jazykových verzích, zejména ve verzi anglické, která zřetelněji vyžaduje písemnou formu jako potvrzení ústní dohody spíše než uzavření písemné dohody.¹²¹ Jiný výklad tohoto pravidla by také činil odkaz na „písemné potvrzení“ ve druhé části písmene a) v jiných jazykových verzích prakticky zbytečným, protože písemné potvrzení, které by musely poskytnout obě strany, by v konečném důsledku bylo „písemnou“ dohodou ve smyslu první části ustanovení.

109. Hlavním problémem, na který se pracovní skupina *ad hoc* zaměřila v souvislosti s formálními požadavky na ustanovení o ujednání o příslušnosti, byla otázka, zda by článek 23 mohl vyhovovat vývoji elektronické komunikace, přičemž je třeba mít na paměti, že elektronickému obchodu by neměly bránit nepřiměřené formální požadavky. Není pochyb o tom, že písmena b) a c) odstavce 1 jsou skutečně použitelná pro elektronickou komunikaci, protože odkazují na zvyklosti zavedené mezi stranami a na zvyklosti v oblasti mezinárodního obchodu.

¹²¹ Anglická verze písmene a) zmiňuje dohodu „evidenced in writing“ (písemně zaznamenanou), přičemž jiné verze používají formulaci doslova znamenající „concluded verbally with written confirmation“ („uzavřena ústně s písemným potvrzením“).

Problematictější je rozhodnout, zda je možno použít písmeno a), tj. zda je v něm požadovaná písemná forma přítomna v případě elektronické komunikace. Pro rozptýlení pochyb, které by se mohly objevit, bylo považováno za vhodné přijmout výslovné pravidlo. V čl. 23 odst. 2 je proto nyní stanoveno, že písemné formě jsou rovnocenná veškerá sdělení elektronickými prostředky, které „umožňují trvalý záznam dohody“. Splnění formálních požadavků stanovených v čl. 23 odst. 1 se proto ověří tak, že se posoudí, zda je možné vytvořit trvalý záznam elektronické komunikace jejím vytištěním nebo zálohováním na pásku či disku nebo uložením jiným způsobem. Pracovní skupina se zde opírala o formální požadavky pro rozhodčí smlouvy ve vzorovém zákonu pro mezinárodní obchodní arbitráž připraveném Komisí OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL), který uvádí, že dohoda uzavřená ústně na základě jednání nebo jiným způsobem je považována za „písemnou“, pokud je jakoukoli formou zaznamenána, a v případě elektronické komunikace se požadavek „písemné formy“ považuje za splněný, pokud je informace v ní obsažená přístupná tak, aby byla použitelná pro následný odkaz; poté poskytuje výslovné definice toho, co je myšleno „elektronickou komunikací“ a „datovou zprávou“.¹²²

Toto pravidlo vylučuje pouze elektronickou komunikaci, která neumožňuje trvalý záznam. Taková komunikace nemůže být tudíž použita ke sjednání ustanovení o volbě místa soudu, které je formálně platné pro účely písmene a), ačkoli může být relevantní pro účely písmen b) a c), pokud jsou splněny požadavky v nich stanovené. V čl. 23 odst. 2 se pouze uvádí, že elektronická komunikace je považována za písemnou, pokud „umožňuje trvalý záznam“, i když takový trvalý záznam nebyl ve skutečnosti proveden, což znamená, že záznam není vyžadován jako podmínka formální platnosti nebo existence takové klauzule, ale pouze pokud vyvstane potřeba předložit doklad o komunikaci, který by bylo samozřejmě obtížné poskytnout jiným způsobem.

¹²² Článek 7 odst. 3 a 4 vzorového zákona UNCITRAL pro mezinárodní obchodní arbitráž ve znění UNCITRAL ze dne 7. července 2006, dokument OSN A/61/17, příloha I, stanoví, že „3. Rozhodčí dohoda je písemná, pokud je její obsah jakoukoli formou zaznamenán, ať už byla rozhodčí dohoda nebo smlouva uzavřena ústně, na základě jednání nebo jiným způsobem. 4. Elektronická komunikace splňuje požadavek písemné formy rozhodčí dohody nebo smlouvy, pokud je informace v ní obsažená přístupná tak, aby byla použitelná pro následný odkaz; „elektronickou komunikací“ se rozumí jakékoli sdělení, které dotčené strany učiní prostřednictvím datových zpráv; „datovými zprávami“ se rozumí informace vytvořené, zaslané, obdržené nebo uložené pomocí elektronických, magnetických, optických nebo podobných prostředků, mimo jiné prostřednictvím elektronické výměny dat (EDI), elektronické pošty, telegramu, dálkopisu nebo faxu“.

5. Implicitní ujednání o příslušnosti (článek 24)

110. K implicitnímu ujednání o příslušnosti ve prospěch soudu, který by jinak podle úmluvy nebyl příslušný, dojde, pokud žalobce předloží věc tomuto soudu a žalovaný se řízení před tímto soudem účastní, aniž by namítal nepřislušnost soudu; toto ustanovení se liší od ujednání o příslušnosti podle článku 23 tím, že nepředpokládá dohodu mezi stranami a neukládá soudu, aby posoudil, zda ustanovení, kterým se tomuto soudu svěřuje příslušnost, bylo vskutku výsledkem shody vůle, což musí být jasně a přesně prokázáno, přičemž účelem formálních požadavků v článku 23 je poskytnout důkaz.¹²³ Článek 24 svěřuje příslušnost na základě pouhé účasti žalovaného na řízení před určitým soudem v případě, kdy žalovaný nenamítá nepřislušnost soudu, jemuž byla věc předložena, a obhájí se ve věci samé, takže není třeba zjišťovat, zda byla mezi stranami uzavřena dohoda.

Pracovní skupina *ad hoc* se zabývala otázkou, zda je příslušnost soudu svěřena pouze v případě, že žalovaný má bydliště ve státě vázaném úmluvou,¹²⁴ nebo i v případě, že žalovaný má bydliště ve státě, který úmluvou vázán není, avšak nepovažovala za nutné doplnit vyjasnění k danému znění. I přes zjevnou dvojznačnost první věty článku 24, která obecně odkazuje k případům, v nichž se příslušnost neodvozuje z úmluvy, vede porovnání systémů v článku 23 a článku 24 k závěru, že pokud by bydliště žalovaného nemuselo být ve státě vázaném úmluvou, mohlo by mít implicitní ujednání o příslušnosti širší oblast působnosti než výslovné ujednání, které vyžaduje, aby alespoň jedna ze stran měla bydliště v takovém státě (skupina rozhodla tento požadavek nerušit).

111. Znění článku 24 vedlo k nejasnostem při výkladu s odkazem na odpovídající ustanovení Bruselské úmluvy, zejména pokud jde o možnost namítat nepřislušnost soudu a zároveň předložit obhajobu ve věci samé a o okamžik, kdy musí být příslušnost napadena.

¹²³ Soudní dvůr, věc 24/76 *Estasis Salotti* [1976] Sb. rozh. 1831; věc 25/76 *Galleries Segoura* [1976] Sb. rozh. 1851.

¹²⁴ Na podporu tohoto názoru viz Jenardova zpráva, str. 38.

První otázka, tedy zda lze ujednání o příslušnosti ve prospěch soudu, u něhož byla podána žaloba, zabránit napadením příslušnosti, pokud se žalovaný také hájí ve věci samé, vyplývá z rozdílů mezi jazykovými verzemi Bruselské úmluvy (a následně i Luganské úmluvy): v některých jazykových verzích, například v anglické či italské verzi, je uvedeno, že pravidlo týkající se implicitního ujednání není použitelné, pokud se žalovaný dostaví „*pouze* proto, aby namítal nepřislusnost soudu“, spíše než pouze „aby namítal nepřislusnost soudu“. Podle právních předpisů některých zemí musí být veškeré důvody na obranu, včetně důvodů ve věci samé, předloženy při prvním vystoupení žalovaného u soudu; je tak proto obtížné uplatňovat dané pravidlo doslovně, neboť by žalovanému bránilo, aby se obhajoval ve věci samé, pokud by byla jeho námitka nepřislusnosti zamítnuta, a bylo by neslučitelné s ochranou práva na obhajobu během původního řízení, což je jednou ze záruk poskytovaných úmluvou.

Tato pochybnost byla vyvrácena Soudním dvorem, který vyložil význam tohoto ustanovení tak, že důsledkem účasti žalovaného v řízení před soudem není svěření příslušnosti, pokud žalovaný při námitce nepřislusnosti také učiní podání ve věci samé,¹²⁵ a že žalovaný, který zároveň předloží alternativně obhajobu týkající se podstaty žaloby, tím neztrácí právo na vznesení námítky nepřislusnosti.¹²⁶ S cílem rozptýlit veškeré další pochybnosti a potvrdit výklad Soudu bylo znění článku 24 v různých jazykových verzích zharmonizováno vypuštěním slova „*pouze*“, čímž bylo vyjasněno, že stačí, aby žalovaný namítal nepřislusnost, i kdyby zároveň ve své obhajobě učinil podání týkající se podstaty.

¹²⁵ Soudní dvůr, věc 150/80 *Elefanten Schuh* [1981] Sb. rozh. 1671, bod 17.

¹²⁶ Soudní dvůr, věc 27/81 *Rohr v Ossberger* [1981] Sb. rozh. 2431, bod 8.

112. Doba, kdy musí být příslušnost napadena, aby se předešlo implicitnímu ujednání o příslušnosti, závisí na vnitrostátním právu soudu, u něhož byla podána žaloba, přičemž jeho jednacím řád také určí, co se míní „účasti žalovaného v řízení před tímto soudem“.¹²⁷ Tento odkaz na vnitrostátní právo podpořil Soudní dvůr, který nicméně poskytnul nezávislý výklad tohoto ustanovení a sdělil, že „pokud napadení příslušnosti nepředchází žádné obhajobě týkající se podstaty, nesmí k němu v žádném případě dojít po podáních, která jsou podle vnitrostátního procesního práva pokládána za první vystoupení žalovaného u soudu, u něhož byla podána žaloba“.¹²⁸ Pokud napadení příslušnosti předchází jakékoli obhajobě týkající se podstaty, stanoví se na druhou stranu otázka doby, kdy musí být příslušnost napadena, pouze na základě vnitrostátního práva.

¹²⁷ Jenardova zpráva, str. 38.

¹²⁸ Soudní dvůr, věc 150/80 *Elefanten Schuh* [1981] Sb. rozh. 1671, bod 16.

6 - Přezkoumání příslušnosti

1. Výlučná příslušnost jiného soudu (článek 25)

113. Nebylo třeba změnit ustanovení vyžadující, aby se soud státu vázaného úmluvou prohlásil bez návrhu za nepřislušný, kdykoliv je výlučná příslušnost svěřena na základě článku 22 soudu jiného státu vázaného úmluvou¹²⁹. Tato povinnost platí i v případě, kdy se žalovaný dostaví k soudu a nenamítá nepřislušnost soudu, neboť soud nemůže být stranami zproštěn výlučné příslušnosti ani podle článku 23, ani podle článku 24. Pracovní skupina *ad hoc* jednala o tom, zda ustanovením vyžadovaná povinnost soudu prohlásit bez návrhu svou nepřislušnost by měla být rozšířena nad výlučnou příslušnost podle článku 22, aby byla zahrnuta i příslušnost dohodnutá stranami podle článku 23, ovšem pouze v případech, kdy ustanovení o volbě soudu svěřuje příslušnost výlučným způsobem, a aby byla zahrnuta příslušnost svěřená na základě rozhodčí doložky. Pracovní skupina dospěla k závěru, že by neměla být takto rozšířena, vzhledem ke skutečnosti, že článek 25 upravuje situaci v případě, kdy se strany dostavily k soudu. Nenamítnutí nepřislušnosti soudu by proto mělo být považováno za změnu ustanovení o volbě soudu podle článku 24, zatímco podání opravného prostředku by se souhlasem soudu vedlo k rozhodnutí ze strany soudu, jež nebylo přijato na jeho návrh. Příklad žalovaného, který se řízení před soudem neúčastní, je uveden v článku 26. Pokud se jedná o příslušnost na základě rozhodčí doložky, bylo uvedeno, že takové rozhodčí řízení nespadá do oblasti působnosti úmluvy, a nebylo považováno za vhodné, aby se jím pracovní skupina zabývala.

¹²⁹ Jenardova zpráva, str. 38.

2. Neúčast žalovaného (článek 26)

114. Podobně jako u článku 25 nebylo třeba velkých změn v článku 26, který upravuje přezkoumání příslušnosti v případě, kdy se žalovaný neúčastní řízení před soudem¹³⁰. Ustanovení rozlišuje mezi situací, kdy soud, u něž byl podán návrh, není příslušný podle úmluvy, a situací, kdy je soud podle úmluvy příslušný, avšak v každém případě je soudu uloženo, aby ověřil svou příslušnost¹³¹ na základě žaloby podané žalobcem.

Podle odstavce 1 se soud, pokud shledá, že není příslušný ve věci žalovaného s bydlištěm ve státě vázaném úmluvou, prohlásí bez návrhu za nepříslušný buďto proto, že není komu svěřit příslušnost podle úmluvy, nebo proto, že strany se samy vyňaly z jeho příslušnosti tím, že souhlasily s ustanovením o volbě soudu ve prospěch jiné příslušnosti. Jinými slovy, neúčast žalovaného před soudem nemůže být považována za založení příslušnosti, a vyrovnat tak nedostatek jiných kritérií zakládajících soudní příslušnost. Skutečnost, že článek 24 představuje nezávislé kritérium pro určení příslušnosti znamená, že soud musí ověřit, že bylo učiněno vše pro to, aby žalovaný byl zpraven o žalobě podle čl. 26 odst. 2, a bylo mu tak umožněno dostavit se k soudu a podrobit se jeho příslušnosti, považuje-li to za vhodné.

Druhá popsaná situace má širší záběr. Je-li soud příslušný podle úmluvy, bude jednat v nepřítomnosti žalovaného, pokud to umožňují jeho vnitrostátní právní předpisy a v rozsahu, v jakém to umožňují v případech neúčasti žalovaného. Článek 26 odst. 2 však vyžaduje, aby soud, než bude pokračovat v řízení, řízení přerušil do té doby, než bude prokázáno, že žalovaný mohl obdržet návrh na zahájení řízení nebo jinou rovnocennou písemnost v dostatečném předstihu, který mu umožňuje přípravu na jednání před soudem, nebo že k tomu byly učiněny veškeré nezbytné kroky.

¹³⁰ Jenardova zpráva, str. 39.

¹³¹ Schlosserova zpráva, bod 22.

115. Toto ustanovení musí být použitelné ve všech případech, kdy je soud, u něhož bylo řízení zahájeno, příslušný ve smyslu úmluvy, nezávisle na tom, zda žalovaný má či nemá bydliště ve státě vázaném úmluvou¹³². Jinak by zde nebyly zahrnuty případy výlučné příslušnosti, kdy má žalovaný bydliště ve státě mimo oblast úmluvy. Požadavek, aby bylo učiněno vše pro to, aby žalovaný obdržel návrh na zahájení řízení, souvisí s uznáním rozhodnutí v jiném státě vázaném úmluvou, jež je nezávislé na bydlišti žalovaného v původním řízení, jež však může záviset na otázce, zda bylo učiněno vše pro to, aby žalovaný byl předem informován o tom, že řízení bylo zahájeno¹³³.

116. Stejně jako v úmluvě z roku 1988 je čl. 26 odst. 2 Luganské úmluvy v případě, že byl návrh na zahájení řízení doručen podle Haagské úmluvy ze dne 15. listopadu 1965 o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních, nahrazen článkem 15 Haagské úmluvy¹³⁴. Vložení dalšího odstavce bylo výsledkem přijetí nařízení (ES) č. 1348/2000 ze dne 29. května 2000¹³⁵ a následné Dohody mezi Evropským společenstvím a Dánským královstvím o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních podepsané v Bruselu dne 19. října 2005;¹³⁶ ve vzájemných vztazích států vázaných uvedeným nařízením nebo úmluvou tento nový odstavec nahrazuje odkaz na článek 15 Haagské úmluvy odkazem na článek 19 uvedeného nařízení, pokud návrh na zahájení řízení byl doručen podle uvedeného nařízení nebo dohody. Je třeba poukázat na to, že nařízení (ES) č. 1348/2000 bylo nahrazeno novým nařízením (ES) č. 1393/2007¹³⁷, které se používá od 13. listopadu 2008. V souladu s čl. 25 odst. 2 uvedeného nařízení by měl být odkaz na nařízení 1348/2000 v Luganské úmluvě formulován jako odkaz na nařízení 1393/2007.

¹³² Pro opačný názor viz Jenardova zpráva, str. 40.

¹³³ Viz níže ve spojení s čl. 34 odst. 2.

¹³⁴ Viz čl. 26 odst. 3 úmluvy.

¹³⁵ Úř. věst. L 160, 30.6.2000.

¹³⁶ Úř. věst. L 300, 17.11.2005.

¹³⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 ze dne 13. listopadu 2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1348/2000, Úř. věst. L 324, 10.12.2007.

117. Aby byly splněny požadavky na jistotu a rychlost doručení, bylo rozhodnuto zachovat ustanovení o doručování písemností obsažené v článku IV protokolu 1 úmluvy z roku 1988, který se nyní stal článkem I protokolu 1 nové úmluvy. Podle tohoto ustanovení se písemnosti doručují v souladu s postupy stanovenými v úmluvách a dohodách použitelných mezi státy vázanými úmluvou. Pokud dožádaný stát nemá námitek, může být písemnost rovněž zaslána veřejnými činiteli státu, ve kterém byla vyhotovena, přímo příslušným veřejným činitelům státu, ve kterém se nachází adresát, kterému ji zašlou způsobem stanoveným právními předpisy dožádaného státu. Doručení adresátovi se zaznamená na potvrzení, které se zašle přímo veřejnému činiteli ve státě původu. Tato forma doručování odpovídá ustanovením čl. 10 písm. b) Haagské úmluvy ze dne 15. listopadu 1965.

Článek I protokolu 1 doplňuje nové ustanovení, které uvádí, že členské státy Evropského společenství vázané nařízením č. 1348/2000¹³⁸ nebo Dohodou mezi Evropským společenstvím a Dánským královstvím ze dne 19. října 2005 ve svých vzájemných vztazích používají pro doručování písemností metody stanovené v uvedeném nařízení nebo v uvedené dohodě, jež upřednostňují přímé doručení¹³⁹, avšak nevylučují jiné formy doručování¹⁴⁰.

¹³⁸ Nyní nařízením č. 1393/2007, viz bod 116 výše.

¹³⁹ Články 4 až 11 nařízení č. 1348/2000.

¹⁴⁰ Články 12 až 15 nařízení č. 1348/2000.

7. Překážka litispendence - závislá řízení

1. Překážka litispendence (články 27, 29 a 30)

118. Skutečnost, že pro spory projednávané podle úmluvy jsou k dispozici alternativní místa soudu, umožňuje, že stejný případ může být projednáván u soudů v různých státech vázaných úmluvou, s čímž je spojeno nebezpečí, že vydaná rozhodnutí mohou být navzájem neslučitelná. Aby bylo zajištěno řádné fungování justičního systému v rámci společného soudního prostoru, mělo by být toto riziko sníženo na minimum tím, že se bude pokud možno předcházet souběžným řízením probíhajícím současně v různých státech. Autoři úmluvy z roku 1988, a tedy i předcházející Bruselské úmluvy, chtěli vytvořit jasný a účinný mechanismus pro řešení případů litispendence a závislých řízení a zohlednit přitom závažné rozdíly mezi vnitrostátním právem v různých zemích: tak například některé státy zohledňují pořadí, kdy bylo řízení zahájeno, zatímco jiné uplatňují zásadu *forum non conveniens* (nepříslušného soudu). Úmluva z roku 1988 neodkazovala na zásadu *forum non conveniens* a vycházela z kritéria přednostní příslušnosti soudu, u kterého bylo řízení zahájeno jako první: soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, měl přerušit řízení až do doby, než se určí příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první, a poté, co byla tato příslušnost určena, prohlásit se za nepříslušný ve prospěch tohoto soudu.

Tato úprava byla lepší než původní řešení v Bruselské úmluvě, podle níž soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, musel přerušit řízení pouze tehdy, byla-li napadena příslušnost druhého soudu, a v ostatních případech se okamžitě prohlásit za nepříslušný, přičemž ovšem vyvstávalo závažné nebezpečí negativních kompetenčních sporů;¹⁴¹ avšak i nové řešení s sebou přinášelo nemálo problémů. Zejména se v jeho formulaci, v souladu s výkladem poskytnutým Soudním dvorem, nepodařilo vytvořit nezávislý pojem litispendence, který by se vztahoval na všechny aspekty této otázky. Na jedné straně stanoví řadu věcných podmínek jako součást definice litispendence - např. že současně projednávané věci musí probíhat mezi stejnými stranami, ohledně stejného nároku a ve stejné věci - a umožňuje přitom soudu, aby potvrdil, že podmínky použité pro určení toho, zda vznikla situace litispendence, musí být považovány za nezávislé¹⁴². Na druhé straně však pravidlo neposkytuje nezávislé a jednotné údaje o tom, jakým způsobem se určí, u kterého soudu bylo řízení zahájeno jako u prvního, tzn. od kterého okamžiku se řízení u soudu považuje za zahájené¹⁴³. Soudní dvůr, vědom si chybějící nezávislé definice, uvedl, že podmínky, za kterých by se spor mohl považovat za projednávaný u soudu, by měly být posouzeny v souladu s vnitrostátními právními předpisy země každého soudu¹⁴⁴.

¹⁴¹ Jenard-Möllerova zpráva, bod 64.

¹⁴² Soudní dvůr, věc C-144/86 Gubisch v Palumbo [1987], Sb. rozh. 4861, se zvláštním odkazem na stejný nárok projednávaných věcí.

¹⁴³ Jenardova zpráva, str. 41, uvádí, že výbor [který vypracoval Bruselskou úmluvu] rozhodl, že není zapotřebí určit ve znění okamžik, od něhož by se řízení mělo považovat za probíhající, a přenechal tuto otázku na vyřešení vnitrostátním právním předpisům každého smluvního státu.

¹⁴⁴ Soudní dvůr, věc 129/83 *Zelger v Salinitri* [1984], Sb. rozh. 2397.

Jedním z důsledků odkazu na vnitrostátní právní předpisy za účelem stanovení okamžiku, od kterého by se řízení u soudu mělo považovat za zahájené, je, že tato otázka bude rozhodnuta velmi různě v závislosti na soudu, u nějž bylo zahájeno řízení. Právní předpisy států vázaných úmluvou vykazují v tomto ohledu značné rozdíly, někdy dokonce i pokud jde o různé typy řízení v rámci jejich vlastních právních systémů. I když se nyní omezíme na případ běžného řízení, považuje se v některých zemích, jako je Itálie a Nizozemsko, za zahájení řízení u soudu pro účely litispendence okamžik, kdy je žalovanému prostřednictvím soudního vykonavatele doručeno předvolání zahajující řízení. V těchto zemích je soudní příkaz doručován nejprve žalovanému a teprve potom soudu. V jiných zemích však situace litispendence nastává tehdy, je-li návrh podán u příslušného soudu: tak je tomu v Dánsku, Španělsku, Irsku, Finsku, Norsku, ve většině švýcarských kantonů¹⁴⁵ a ve Švédsku. Stejně je tomu i ve Francii a Lucembursku s tou výjimkou, že soudní předvolání je doručeno žalovanému před zápisem věci do soudního rejstříku, a rozhodujícím okamžikem není doručení soudu, nýbrž okamžik doručení soudního předvolání žalovanému. V některých jiných zemích pak musí být věc nejprve zapsána do soudního rejstříku a soudní předvolání musí být doručeno žalovanému, a teprve potom nastává situace litispendence. Je tomu tak v Rakousku, Belgii, Německu, Řecku¹⁴⁶, Portugalsku a ve Spojeném království.

¹⁴⁵ V některých kantonech je rozhodným okamžikem zahájení smírčího řízení před zahájením soudního řízení.

¹⁴⁶ S výjimkou toho, že v Řecku je rozhodující okamžik pro litispendenci zpětně datován na okamžik podání žádosti u soudu.

Situace je rovněž složitá v případě, kdy rozhodující okamžik pro litispendenci závisí na době, kdy byl žalovaný informován o žalobě, neboť tento okamžik se v jednotlivých státech liší a může rovněž záviset na stanoveném postupu. V tomto ohledu je důležité mít na paměti nařízení Společenství o doručování soudních a mimosoudních písemností¹⁴⁷, jehož článek 9 v návaznosti na ustanovení evropské úmluvy o stejné věci¹⁴⁸ stanoví společná pravidla o datu doručení, podle kterých je datem doručení písemnosti datum, v kterém je písemnost doručena podle právních předpisů přijímajícího členského státu; musí-li však být písemnost doručena v určité lhůtě v souvislosti s řízením, které bylo zahájeno nebo probíhá ve členském státě původu, bere se v úvahu ve vztahu k žadateli datum stanovené právními předpisy tohoto členského státu, pokud dotčený stát neprohlásil, že toto ustanovení nepoužije.

119. Tyto rozdíly ve vnitrostátních právních předpisech mohou vést k vážným problémům nejen proto, že mohou motivovat volbu výhodnějšího místa soudu, která je nevyhnutelnou možností vzhledem k existenci soudů s konkurenční příslušností, nebo úsilí o co nejrychlejší zahájení soudního řízení podmíněné do jisté míry skutečností, že článek 27 upřednostňuje soud, který řízení zahájil jako první¹⁴⁹, ale i proto, že podporují souběžná řízení před soudy různých států vázaných úmluvou a umožňují v některých případech žalovanému, aby podal žalobu ohledně téhož nároku jako návrh podaný proti němu a aby jeho vlastní návrh byl upřednostněn podle práva soudu, který jej posuzuje.

¹⁴⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 ze dne 13. listopadu 2007, Úř. věst. L 324, 10.12.2007, kterým bylo nahrazeno nařízení Rady č.1348/2000: viz výše, bod 116.

¹⁴⁸ Úmluva vypracovaná na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech Evropské unie, Úř. věst. C 261, 27.8.1997, kterou měla k dispozici ad hoc pracovní skupina při přezkumu Bruselské a Luganské úmluvy.

¹⁴⁹ Viz např. Soudní dvůr, věc C-406/92 Tatry v Maciej Rataj [1994], Sb.rozh. I-5439, kdy soud uvedl, že žaloba usilující o stanovení odpovědnosti žalovaného za způsobení škody a žádající náhradu škody obsahuje stejný nárok a stejný předmět jako dřívější řízení zahájené tímto žalovaným, ve kterém usiloval o prohlášení, že za tuto škodu nebyl odpovědný.

Aby se takovým situacím zabránilo, přijímá nová úmluva nezávislé pojetí okamžiku považovaného za zahájení řízení u soudu pro účely litispendence, který přihlíží k rozdílům mezi právními předpisy různých zemí a ve snaze určit některé aspekty odkazuje do určité míry, avšak omezeněji než předchozí úprava, na vnitrostátní procesní předpisy. Článek 30 výslovně uvádí dvě hlavní kritéria, která musí být splněna státy vázanými úmluvou s cílem stanovit okamžik, kdy bylo zahájeno řízení, a sice okamžik, kdy byl návrh na zahájení řízení doručen žalovanému, a okamžik, kdy byla u soudu podána žaloba, a stanoví, že tato kritéria musí být používána takovým způsobem, aby stanovený okamžik zohlednil různé systémy a byl zároveň co nejúčinnější.

Pravidlo rozlišuje mezi případy, kdy byl v souladu s vnitrostátními právními předpisy podán u soudu návrh na zahájení řízení nebo jiná rovnocenná písemnost, a případy, kdy musí být písemnost doručena před podáním u soudu. Je-li okamžik, kterým se považuje řízení u soudu za zahájené, určen podáním návrhu na zahájení řízení u soudu, považuje se řízení za zahájené tímto okamžikem, za předpokladu, že žalobce následně neopomene učinit kroky nezbytné k řádnému doručení písemnosti žalovanému; pokud je na druhé straně okamžik, kterým se považuje řízení u soudu za zahájené, určen doručením písemnosti žalovanému, považuje se řízení za zahájené okamžikem, kdy orgán odpovědný za doručování obdrží návrh na zahájení řízení, za předpokladu, že žalobce následně neopomene učinit kroky nezbytné k řádnému podání návrhu na zahájení řízení u soudu.

Řešení se jeví jako velmi složité, avšak jen proto, že vyžaduje dodatečné ověření přesahující to, co je obvykle vyžadováno vnitrostátními právními předpisy. Umožňuje stanovit okamžik, kdy se řízení u soudu považuje za zahájené, který je do značné míry sblížující, zároveň však slučitelný a v souladu s vnitrostátními procesními pravidly, která stanoví značně různé a časově se rozcházející okamžiky. Závisí-li okamžik, kdy je řízení zahájené, na doručení oznámení žalovanému, uspokojuje přijaté řešení rovněž potřebu jistoty, přičemž se vyhýbá potíži zjistit datum doručení, které není vždy snadné stanovit, pokud doručení nebylo provedeno osobně příjemci¹⁵⁰. V každém případě toto pravidlo sníží výhody či nevýhody strany, které by mohly vyplynout z prostého odkazu na vnitrostátní právo.

120. V článku 29 úmluva beze změn přebírá ustanovení upravující ojedinělé případy¹⁵¹, kdy je pro řízení v situaci litispendence dána výlučná příslušnost více soudů: v tomto případě se každý soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, prohlásí za nepřislušný ve prospěch soudu, u něhož bylo řízení zahájeno jako první. I zde musí stanovení soudu, u něhož bylo řízení zahájeno jako první, vycházet z kritérií stanovených v článku 30. Článek 29, na rozdíl od článku 25, neuvádí blíže právní základ pro výlučnou příslušnost, jež může vést soud k tomu, aby se prohlásil za nepřislušný ve prospěch soudu, u něhož bylo řízení zahájeno jako první. Toto pravidlo se proto rovněž uplatní v případech, kdy je výlučná příslušnost svěřena ustanovením o volbě soudu ve smyslu článku 23, avšak pouze v případě, kdy je kolidující s výlučnou příslušností svěřenou jinému soudu podle téhož článku¹⁵². Naopak, je-li výlučná příslušnost podle článku 23 kolidující s jinou příslušností podle článku 22, má tato jiná příslušnost přednost, bez ohledu na okamžik, kdy se řízení u soudu považuje podle článku 25 za zahájené.

¹⁵⁰ V tomto ohledu je schválené řešení lepší, než návrh učiněný Evropskou skupinou pro mezinárodní právo soukromé, který s cílem stanovit okamžik, ke kterému se řízení považuje s konečnou platností za probíhající, odkazuje zároveň jak na okamžik, kdy byl soud informován o žádosti, tak na okamžik, kdy bylo oznámení doručeno žalovanému: návrhy Evropské skupiny pro mezinárodní právo soukromé, body 10-12.

¹⁵¹ Tyto případy jsou díky judikatuře Soudního dvora stále vzácnější. Ve věci týkající se pronájmu nemovitého majetku umístěného zčásti v Belgii a zčásti v Nizozemsku soud uvedl, že každý z obou států má výlučnou příslušnost k části majetku nacházející se na jeho území, čímž vyloučil použitelnost ustanovení o střetu výlučné příslušnosti, nicméně pouze v této věci, a nikoli obecně. Soudní dvůr, věc 158/87 *Scherrens* [1988] Sb. rozh. 3791.

¹⁵² Viz např. Soudní dvůr, věc 23/78 *Meeth v Glacetal* [1978] Sb. rozh. 2133.

Mezi případy upravené ustanovením o litispendenci nespadá případ, kdy má výlučnou příslušnost pouze soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, neboť v tomto případě nadále trvá povinnost jiného soudu prohlásit se bez návrhu za nepřislušný podle článku 25 úmluvy, bez ohledu na okamžik, kdy bylo řízení u něj zahájené.

2. Závislá řízení (článek 28)

121. Ustanovení o závislých řízeních představuje důležité hledisko koordinace příslušnosti ve státech vázaných úmluvou. Jsou-li různé netotožné žaloby spojeny tak úzce, že je vhodné je projednat a rozhodnout o nich společně, aby se zabránilo vydání vzájemně si odporujících rozhodnutí, která by nebyla navzájem uznána v dotčených státech, stanoví úmluva koordinaci řízení soudů v těchto různých státech, před kterými tato řízení probíhají. Článek 28 nepovažuje vztah mezi žalobami ze obecné kritérium příslušnosti, jak je tomu v některých vnitrostátních právních systémech, a zejména nesvěřuje příslušnost soudu projednávajícímu žalobu, která u něj byla podána v souladu s pravidly úmluvy, aby rozhodl o jiné žalobě, která s onou první žalobou souvisí¹⁵³; namísto toho zavádí postupy s cílem usnadnit projednávání souvisejících případů buďto v jediném řízení, nebo v koordinovaných řízeních.

¹⁵³ Soudní dvůr, věc 150/80 *Elefanten Schuh* [1981] Sb. rozh. 1671.

122. Jsou-li naplněna hlediska čl. 28 odst. 3, soud, u něhož byla žaloba podána později, může - avšak nemusí - přerušit řízení a vyčkat rozhodnutí soudu, u něhož byla žaloba podána dříve, než sám o věci rozhodne. Nové znění čl. 28 odst. 1 již nevyžaduje, jak tomu bylo v předchozí verzi, aby byla závislá řízení projednávána v prvním stupni. Důvod pro tento požadavek, že totiž „jinak by předmět řízení byl odlišný, a jedna ze stran by tak mohla přijít o jeden stupeň v soudní hierarchii“, ¹⁵⁴se nejeví přesvědčivým. Přerušení řízení soudem, u něhož bylo řízení zahájeno později, nemá žádný účinek na řízení u tohoto soudu, jež může být obnoveno, jakmile bude uzavřeno závislé řízení před cizím soudem. To je vhodný okamžik, kdy lze posoudit, zda cizí soudní rozhodnutí respektovalo práva žalovaného zaručená úmluvou a zda může být zohledněno pro účely řízení u soudu, u něhož bylo řízení zahájeno později.

Požadavek, že obě řízení mají probíhat v první instanci, je nicméně podstatný a byl zachován a konkrétně formulován v čl. 28 odst. 2, podle něž může - opět se jedná o právo a nikoli povinnost - soud, u něhož byla žaloba podána později, věc odmítnout a prohlásit, že není příslušný ve prospěch soudu, u něhož bylo řízení o závislé žalobě zahájeno dříve. Jinak by totiž skutečně, pokud by věc u soudu, který řízení zahájil jako první, byla v odvolacím řízení, jedna ze stran by byla připravena o jeden stupeň v soudní hierarchii. Pokud by, na druhé straně, byla věc u soudu, který řízení zahájil později, v odvolacím řízení, nebylo by z důvodů ekonomie řízení vhodné, aby se tento soud prohlásil za nepřísušný ve prospěch nového řízení u soudu první instance.

V každém případě není možné, aby se soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, prohlásil za nepřísušný, pokud to nevyžaduje jedna ze stran, ledaže je soud, který řízení zahájil jako první, příslušný k projednání věci a pokud spojení řízení o žalobách není přípustné podle práva soudu. Výraz použitý v ustanovení - „spojení těchto řízení“ - tzn. spíše „*těchto* závislých řízení“ než pouze „závislých řízení“ jak je tomu v úmluvě z roku 1988, znamená, že právo soudu, který řízení zahájil jako první, musí dovolit spojení souvisejících řízení v této konkrétní věci, a nikoli spojení řízení obecně. Než se soud prohlásí za nepřísušný, musí se proto přesvědčit, zda jiný soud příslušnost přijme.

¹⁵⁴ Jenardova zpráva, str. 41.

123. Pracovní skupina *ad hoc* jednala o tom, zda by článek 28 měl být formulován pružněji v tom smyslu, že by soudu, který řízení zahájil jako první, udělil právo prohlásit se za nepřislušný ve prospěch soudu, u něhož bylo řízení zahájeno později, pokud by to vzhledem k okolnostem případu bylo žádoucí, rozhodla se však proti. Stanovení takového práva by vneslo do úmluvy další uplatnění doktríny *forum non conveniens*, jež je cizí právní tradici většiny států vázaných úmluvou.

8 - Předběžná a zajišťovací opatření

124. Pravidlo o předběžných a zajišťovacích opatřeních v nové úmluvě představuje pouze formální změny znění z roku 1988 (viz Jenardova zpráva, s. 42), Schlosserova zpráva, bod 183; a Jenard-Möllerova zpráva, bod 65). Ve své stručné formulaci článek 31 pouze uvádí, že pokud jsou taková opatření upravena právem státu vázaného úmluvou, je možné je u soudů tohoto státu navrhnout i tehdy, kdy je pro rozhodnutí ve věci samé příslušný na základě této úmluvy soud jiného státu vázaného touto úmluvou. Podle Jenardovy zprávy odpovídající pravidlo Bruselské úmluvy (článek 24) znamená, že příslušné orgány rozhodují „bez ohledu na pravidla příslušnosti stanovená v úmluvě“. Toto pravidlo je pak pouze odkazem na vnitrostátní právní předpisy soudu, u něhož bylo zahájeno řízení, který použije práva místa soudu, jak pokud jde o stanovení opatření, která mají být nařízena, tak pokud jde o jeho vlastní pravomoc je nařídit.

125. Pracovní skupina *ad hoc* jednala na základě různých návrhů předložených Komisí a delegacemi národních odborníků velice podrobně o otázce, zdali je pravidlo obsažené v úmluvě uspokojivé. V průběhu rozpravy byl zejména kladen důraz na potřebnost jednotné definice „předběžných a zajišťovacích opatření“, která by měla zahrnovat i francouzské opatření známé jako *référé provision*. Jelikož v úmluvě není výslovná definice, definoval Soudní dvůr „předběžná a zajišťovací opatření“ jako opatření „jejichž účelem je zachovat skutkovou nebo právní situaci tak, aby byla zajištěna práva, jejichž uznání je požadováno jinde od soudu příslušného ve věci samé“.¹⁵⁵ Bylo však zjištěno, že toto spojení s řízeními ve věci samé nevedlo pokaždé k uspokojivým výsledkům: pokud by zajišťovací opatření vedlo k předjímání výkonu rozhodnutí, bez ohledu na výsledek soudního řízení ve věci samé, mohla by být v praxi obcházena pravidla stanovená v úmluvě ohledně příslušnosti pro řízení ve věci samé. Bylo proto namítnuto, že poskytování vykonatelných opatření by mělo podléhat omezením, jako je požadavek naléhavosti nebo potřeba ochrany. Bylo rovněž uvedeno, že znění by mělo být pozměněno tak, aby bylo jasné, že předběžné platební rozkazy jsou mimo oblast působnosti zvláštního pravidla úmluvy a mohou být vydány pouze soudem příslušným rozhodovat ve věci samé; jinak by byla pravidla příslušnosti stanovená úmluvou rozvrácena a věc rozhodnuta, aniž by byla vůbec plně projednána.

Bylo proto navrženo, aby článek 31 nebyl vykládán jako odkaz na právo místa soudu, nýbrž jako zásadní pravidlo s oblastí působnosti omezenou na opatření, jež mohou být skutečně vykonána ve státě, ve kterém byla navržena, aniž by bylo třeba absolvovat jiné vykonávací řízení¹⁵⁶. Soud státu, ve kterém má být opatření vykonáno, by měl mít výlučnou příslušnost pro nařízení tohoto opatření. Ve prospěch příslušnosti soudu státu, ve kterém opatření může a musí být vykonáno, bylo zjištěno, že přenechat vnitrostátnímu právu, aby stanovilo charakter takových opatření a okolností, za kterých by mohla být udělena, otevírá možnost zvláštních pravidel o příslušnosti, jíž by úmluva měla zabránit.

¹⁵⁵ Soudní dvůr, věc C-261/90 *Reichert* [1992] Sb. rozh. I-2149, bod 34.

¹⁵⁶ Viz rovněž návrhy Evropské skupiny pro mezinárodní právo soukromé, bod 13.

126. Než pracovní skupina *ad hoc* ukončila svou práci, zabýval se těmito otázkami rozsudek Soudního dvora, který se dotkl různých aspektů této záležitosti¹⁵⁷. Soudní dvůr zjistil, že soud příslušný ve věci samé podle jedné z příslušností stanovených úmluvou má rovněž příslušnost nařídít předběžná nebo zajišťovací opatření, aniž by tato příslušnost závisela na jakýchkoli dalších podmínkách¹⁵⁸. Příslušné ustanovení úmluvy doplňuje další pravidlo pro příslušnost, podle něžž soud může nařídít předběžná nebo zajišťovací opatření podle svého vnitrostátního práva, i když není příslušný ve věci samé, za předpokladu, že předmět sporu spadá do oblasti působnosti *ratione materiae* úmluvy¹⁵⁹. Pouhá skutečnost, že řízení bylo nebo může být zahájeno ve věci samé před soudem státu vázaného úmluvou, nezbavuje soud jiného státu vázaného úmluvou jeho příslušnosti¹⁶⁰. Taková příslušnost nezávisí na pravidlech příslušnosti podle úmluvy a může být rovněž založena na jednom ze zvláštních pravidel pro příslušnost uvedených v článku 3 úmluvy. Pokud jde o podmínky stanovené úmluvou pro udělování předběžných nebo zajišťovacích opatření ve smyslu příslušného ustanovení úmluvy, závisí jejich udělování mimo jiné na existenci skutečného spojujícího prvku mezi předmětem navrhovaných opatření a místní příslušností státu soudu, u něžž je opatření navrhováno.¹⁶¹

¹⁵⁷ Soudní dvůr, věc C-391/95 *Van Uden* [1998] Sb. rozh. I-7091.

¹⁵⁸ Viz *Van Uden*, bod 22.

¹⁵⁹ Viz *Van Uden*, body 20 a 28.

¹⁶⁰ Viz *Van Uden*, bod 29 a bod 34, pokud jde o možnost vést řízení ve věci samé před rozhodci.

¹⁶¹ Viz *Van Uden*, bod 40.

Definice předběžných a zajišťovacích opatření závisí na vnitrostátním právu soudu, avšak toto vnitrostátní právo musí být vykládáno v souladu s pojetím stanoveným Soudním dvorem, který, jak jsme viděli, definuje tato opatření jako opatření, jejichž účelem je zachovat skutkovou nebo právní situaci tak, aby byla zajištěna práva, jejichž uznání je požadováno od soudu příslušného ve věci samé. Vzhledem k tomuto pojetí může opatření nařizující předběžnou platbu smluvního protiplnění už svou samotnou podstatou předjímat rozhodnutí soudu příslušného rozhodovat ve věci samé a není předběžným opatřením ve smyslu ustanovení úmluvy, ledaže by, zaprvé, vyplacení přiznaného obnosu žalovanému bylo zaručeno, pokud by žalobce neuspěl co do podstaty své žaloby, a, zadruhé, pokud by se navrhované opatření vztahovalo pouze na určitý majetek žalovaného, který se nachází v rámci místní příslušnosti, kde byla žádost podána¹⁶².

127. S ohledem na toto rozhodnutí Soudního dvora pracovní skupina *ad hoc* jednala o tom, zda je nezbytné, aby byly v článku 31 kodifikovány zásady v něm stanovené, a dospěla k názoru, že tomu tak není, mezi jiným z důvodu dalšího vyjasnění, jehož by bylo zapotřebí při jejich začlenění do legislativního znění, zejména vzhledem k povaze prvku spojujícího předmět opatření a místní příslušnost soudu, který byl v rozsudky definován výlučně s odkazem na konkrétní spornou věc.

Další problém se dotýká uznávání opatření nařízených podle článku 31 ze strany ostatních států vázaných úmluvou. Opatření nařízená soudem příslušným ve věci samé podle úmluvy jsou bezpochyby rozhodnutími, jež musí být uznána v souladu s hlavou III úmluvy, zdá se však přirozené, že by rozhodnutí učiněná na základě příslušnosti stanovené podle článku 31 neměla být v zásadě důvodem k uznání a výkonu v zahraničí. I zde se pracovní skupina *ad hoc* rozhodla nezačlenit výslovná ustanovení do úmluvy.

¹⁶² Viz *Van Uden*, body 43-48. Podobný nález viz rovněž Soudní dvůr, věc C-99/96 *Mietz* [1999] Sb. rozh. I-2277, bod 47.

KAPITOLA IV

UZNÁVÁNÍ A VÝKON

1 – Obecně

128. Stejně jako u Bruselské úmluvy, v níž bylo určeno za prvořadý cíl, je podstatným aspektem Luganské úmluvy zjednodušení postupů uznávání a výkonu rozhodnutí spadajících do oblasti její působnosti. Účelem hlavy III je stanovit postup, který by v co největší míře usnadnil volný pohyb rozhodnutí a dále omezil přetrvávající překážky, ačkoli pravidla pro uznávání a výkon rozhodnutí obsažená v Bruselské úmluvě z roku 1968 lze již považovat za velice liberální¹⁶³.

Není pochyb o tom, že v jednotném soudním prostoru, jako je ten, k jehož vytvoření vyzývá Smlouva o ES a který lze velmi dobře použít při rozšíření na země ESVO uvedené v Luganské úmluvě, by se volného pohybu rozhodnutí dosáhlo zrušením všech postupů spojených s doložkou vykonatelnosti ve státech vázaných úmluvou u rozhodnutí pocházejících z jiných států vázaných úmluvou, čímž by tato rozhodnutí mohla být vykonána přímo, aniž by bylo zapotřebí ověření. Pracovní skupina *ad hoc* tuto možnost pečlivě zvážila, avšak rozhodla, že přinejmenším pro podstatnou část rozhodnutí v občanských a obchodních věcech je předčasná, vzhledem k výsadám spojeným s národní svrchovaností, které jsou dosud pro evropské státy příznačné a jejichž důležitou složkou je výkon spravedlnosti¹⁶⁴.

¹⁶³ Jenardova zpráva, str. 42.

¹⁶⁴ Poté, co pracovní skupina *ad hoc* ukončila svou práci, byly postupy doložky vykonatelnosti v rámci Společenství zrušeny pro určité druhy rozhodnutí: nařízení (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky, Úř. věst. L 143, 30.4.2004 (ve znění nařízení (ES) č. 1869/2005, Úř. věst. L 300, 17.11.2005); nařízení (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu, Úř. věst. L 399, 30.12.2006; a nařízení (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích, Úř. věst. L 199, 31.7.2007.

Změny pravidel týkajících se uznávání a výkonu rozhodnutí nicméně vycházejí z názoru, že zásah orgánů státu výkonu lze dále zmírnit a že prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí lze omezit na něco víc než pouhou formalitu. Tento závěr je podpořen posouzením vnitrostátní judikatury týkající se předchozích úmluv, z něhož vyplývá, že počet opravných prostředků proti prohlášením vykonatelnosti podle Bruselské a Luganské úmluvy je tak malý, že je téměř zanedbatelný.

129. Hlava III této úmluvy proto vychází ze zásady, že prohlášení vykonatelnosti musí být do určité míry automatické a je předmětem pouze formálního ověření, aniž by se v tomto prvním stupni řízení posuzovaly důvody pro zamítnutí uznání stanovené v úmluvě. V tomto stupni se však státu původu důvěřuje, že jedná řádně, což je přístup, který je rovněž vyjádřen v jiných oblastech pravidel, kterými se řídí evropský společný trh. Posuzování důvodů pro zamítnutí uznání je odloženo až do druhého stupně řízení, během kterého strana, proti níž bylo prohlášení vykonatelnosti dosaženo a která se rozhodne jej napadnout, musí prokázat, že takové důvody existují. Zjednodušení postupu prohlášení vykonatelnosti je doprovázeno přezkumem důvodů pro zamítnutí, jejichž počet se ve srovnání s úmluvou z roku 1988 snížil, aniž by však došlo k oslabení zásady, podle níž řízení ve státě původu musí dodržovat požadavky na spravedlivý proces a práva obhajoby.

130. Pokud jde o rozhodnutí, která mají být uznána a vykonána, nebylo považováno za nutné provést změny a článek 32 reprodukuje odpovídající ustanovení obsažené v úmluvě z roku 1988¹⁶⁵. Za „rozhodnutí“ se tedy považují všechna rozhodnutí vydaná soudem, bez ohledu na to, jak jsou nazvána, a tento pojem rovněž zahrnuje příkazy týkající se nákladů řízení vydané soudním úředníkem, jako je tomu v některých evropských systémech. Je třeba zdůraznit, že obsáhlá definice „soudu“ v článku 62 znamená, že článek 32 je rovněž třeba vykládat v širším slova smyslu s ohledem na klasifikaci orgánu, který přijal rozhodnutí předložené za účelem uznání a výkonu. Definice se tudíž vztahuje na rozhodnutí přijatá soudem nebo orgánem či osobou při výkonu soudní pravomoci bez ohledu na to, zda osoba přijímající rozhodnutí je formálně označena za „soudce“, jako je tomu v případě platebních příkazů vydaných úředníkem nebo registračním úředníkem. Pracovní skupina *ad hoc* nepovažovala za nutné změnit článek 32, aby se umožnil širší výklad, který by zohlednil rostoucí počet vnitrostátních postupů odůvodněných snahou o urychlení soudních řízení.

Definice „rozhodnutí“ zahrnuje i předběžná a zajišťovací opatření nařízená soudem, pokud se oběma stranám umožnilo ve státě původu slyšení. Soudní dvůr vyslovil názor, že úmluva je vzhledem k zárukám poskytnutým žalovanému během původního řízení liberální v oblasti uznávání a výkonu a že v případě předběžných nebo zajišťovacích opatření, která jsou nařízena nebo povolena soudem bez předvolání strany, vůči níž směřují, a která mají být vykonána bez jejího předchozího uvědomění, nejsou splněny podmínky uložené v hlavě III¹⁶⁶.

Je třeba rovněž zdůraznit, že rozhodnutí uvedená v hlavě III zahrnují rozhodnutí Soudního dvora nebo jiných soudů Evropského společenství¹⁶⁷, jelikož čl. 1 odst. 3 stanoví, jak bylo řečeno výše, že pod pojmem „stát vázaný touto úmluvou“ lze rozumět také Evropské společenství.

¹⁶⁵ V tomto ohledu viz Jenardova zpráva, str. 42, a Schlosserova zpráva, bod 188.

¹⁶⁶ Soudní dvůr, věc 125/79 *Denlauler v Couchet* [1980], Sb. rozh. 1553.

¹⁶⁷ Viz např. Úřad pro harmonizaci ve vnitřním trhu (OHIM), který v rámci Evropského společenství vydává rozhodnutí týkající se zrušení nebo prohlášení neplatnosti některých druhů práv duševního vlastnictví Společenství, jako jsou ochranné známky Společenství a zapsané průmyslové vzory, nebo vnitrostátní soudy určené členskými státy EU jako soudy Společenství ve vztahu k prohlašování neplatnosti některých druhů práv duševního vlastnictví Společenství, jako jsou ochranné známky nebo zapsané a nezapsané průmyslové vzory.

2 – Uznávání

131. Struktura oddílu o uznávání rozhodnutí se v porovnání s úmluvou z roku 1988 nezměnila, ať již se jedná o uznání uplatňované jako hlavní věc nebo jako předběžná otázka před soudem státu vázaného touto úmluvou (článek 33, viz Jenardova zpráva, str. 43-44). Zde je třeba pouze doplnit, že v zájmu vyjasnění čl. 1 odst. 3 se pravidla oddílu o uznávání použijí i na rozhodnutí Soudního dvora Evropských společenství, pokud vyvstane otázka jejich uznání ve státech, které nejsou členy Evropského společenství. Jediné změny provedené v zájmu dalšího omezení ověřování cizích rozhodnutí se týkají důvodů pro zamítnutí uznání.

1. *Veřejný pořádek (čl. 34 odst. 1)*

132. Evropská komise navrhla vypuštění odkazu na veřejný pořádek dožádaného státu jako důvodu pro zamítnutí uznání, jelikož v rozhodnutích vnitrostátních soudů byl v souvislosti s Bruselskou a Luganskou úmluvou použit pouze velmi zřídka a Soudní dvůr nebyl nikdy požádán o objasnění jeho rozsahu. I přes určitou podporu neměl tento návrh dostatečný počet stoupenců v pracovní skupině *ad hoc*, kde bylo namítnuto, že dožádaný stát musí mít možnost chránit své zásadní zájmy prostřednictvím zásady jako je veřejný pořádek, i když byla tato zásada zřídka použita. Aby se zdůraznila výjimečná povaha použití tohoto důvodu pro zamítnutí, ustanovení nyní uvádí, že uznání lze zamítnout pouze v případě, že je „zjevně“ v rozporu s veřejným pořádkem.

133. Pojem veřejného pořádku je definován zejména ve vnitrostátním právu dožádaného státu. Soudní dvůr však vyslovil názor, že je příslušný k přezkoumání rozsahu, v jakém se pro zamítnutí uznání cizího rozhodnutí může vnitrostátní soud dovolávat veřejného pořádku, a rozhodl, že pojem veřejného pořádku ve smyslu čl. 34 odst. 1 lze použít pouze v případě, kdy by uznání bylo v nepřijatelné míře v rozporu s právním řádem státu, jelikož by porušovalo základní zásadu; porušení by muselo představovat zjevné porušení právního pravidla, které je v právním řádu uvedeného státu považováno za zásadní¹⁶⁸. Není-li však porušení právního řádu této povahy, odvolání se na veřejný pořádek by bylo v konečném důsledku v rozporu se zákazem přezkoumávání podstaty cizího rozhodnutí, který je stanoven v článku 36 této úmluvy¹⁶⁹.

Vyvstává přitom otázka, zda pojem veřejného pořádku obsažený v této úmluvě je předmětem pouze hmotněprávního veřejného pořádku či zda zahrnuje rovněž procesněprávní veřejný pořádek, nebo zda procesněprávní veřejný pořádek se použije pouze v rozsahu, v jakém se na něho vztahuje záruka práva na spravedlivé projednání podle čl. 34 odst. 2. Otázka byla důkladně projednána v rámci pracovní skupiny *ad hoc* a byla rovněž předmětem značné pozornosti v literatuře, kde k ní byl zaujat rozdílný přístup. Zde je opět vhodné připomenout nálezy Soudního dvora: po zjištění, že právo, které má být hájeno, je jedním ze základních práv vyplývajících ze společných ústavních tradic členských států a že je zaručeno Evropskou úmluvou o lidských právech, dospěl Soudní dvůr k závěru, že vnitrostátní soud byl oprávněn se domnívat, že odmítnutí vyslechnout obhajobu obžalované osoby bylo zjevným porušením základního práva¹⁷⁰. Uvedený rozsudek byl však vynesен ve sporné věci, která se týkala občanskoprávního rozhodnutí požadujícího náhradu škody, které bylo připojeno k odsuzujícímu rozsudku za trestný čin vydanému v nepřítomnosti obžalovaného, a nelze jej vykládat tak, že umožňuje straně, aby s čl. 34 odst. 1 spojovala jakékoli porušení práva na obhajobu a i porušení, které podle zásad projednaných Soudním dvorem v tom samém rozhodnutí není zjevně v rozporu s veřejným pořádkem dožádaného státu.

¹⁶⁸ Soudní dvůr, věc C-7/98 *Krombach* [2000] Sb. rozh. I-1935, body 23 a 37, s odkazem na právo, které je třeba hájit.

¹⁶⁹ Soudní dvůr, věc C-38/98 *Renault v. Maxicar* [2000] Sb. rozh. I-2973, bod 30, s odkazem na vlastní uplatňování zásad Společenství v oblasti volného pohybu zboží a volné soutěže soudy státu původu.

¹⁷⁰ Soudní dvůr, věc C-7/98 *Krombach* [2000] Sb. rozh. I-1935, body 38-40.

134. Podle úmluvy z roku 1988 se rozhodnutí vydané v nepřítomnosti neuzná, pokud návrh nebo jiná rovnocenná písemnost, kterou se zahajuje řízení před původním soudem, nebyly „řádně“ doručeny žalovanému „v dostatečném předstihu, který mu umožňuje přípravu na jednání před soudem“¹⁷¹. Toto ustanovení uvádí dvě podmínky, přičemž první z nich, že doručení má být řádně provedeno, vyžaduje rozhodnutí založené na právních předpisech státu původu a na úmluvách, které jsou pro tento stát závazné, pokud jde o doručování, zatímco druhá se týká času, který je pro žalovaného nezbytný pro přípravu na jednání před soudem, a má za následek posouzení věcné povahy, jelikož je třeba zjistit, zda lhůta počítaná od data řádného doručení poskytuje žalovanému dostatečný předstih k přípravě na jednání před soudem¹⁷². Stanovení, že tato hlediska jsou splněna, vyvolalo v praxi určité obtíže a opakovaně vyžadovalo zásah Soudního dvora, zejména v případě druhého hlediska a kumulativního účinku obou hledisek.

Jak uvidíme, Soudní dvůr pozitivně vyjasnil několik aspektů ustanovení, ale rovněž poukázal na nedostatky, které by mohly umožnit úmyslné zneužívání dlužníkem. Zejména v otázce, zda byla písemnost řádně doručena, Soudní dvůr uvedl, že tyto dvě podmínky mají kumulativní účinek, z něhož vyplývá, že rozhodnutí vydané v nepřítomnosti nelze uznat, pokud návrh na zahájení řízení nebyl žalovanému řádně doručen, i kdyby měl žalovaný dostatečný předstih na přípravu na jednání před soudem¹⁷³, a došel k závěru, že pro tento účel může dožádaný soud zohlednit jakoukoli nesrovnalost týkající se doručování, kterou je třeba posoudit s ohledem na právo původního soudu včetně mezinárodních úmluv, které se mohou na tento případ vztahovat. Pokud jde o včasnost doručení, Soudní dvůr uvedl, že skutečnost, že žalovaný se mohl o řízení dozvědět, je irelevantní, pokud se tak stane po vynesení rozhodnutí, a to i v případě, že ve státě původu byly k dispozici opravné prostředky a žalovaný jich sám nevyužil¹⁷⁴.

¹⁷¹ Jenardova zpráva, str. 44; Schlosserova zpráva, bod 194.

¹⁷² Soudní dvůr, věc 166/80 *Kloms v Michel* [1981] Sb. rozh. 1593, body 15-19.

¹⁷³ Soudní dvůr, věc C-305/88 *Lancray v Peters und Sickert* [1990] ECRI-2725, body 15, 18 a 23.

¹⁷⁴ Soudní dvůr, věc C-123/91 *Minalmet v Brandeis* [1992] ECRI-5661, bod 22. Věc C-78/95, *Hendrikman*, [1996] ECRI-4943, body 18-21.

Tato rozhodnutí Soudního dvora byla založena na doslovném výkladu tohoto pravidla, se zjevným úmyslem chránit dlužníka, a byla předmětem určitých diskusí v literatuře, které kladly důraz na to, že je třeba chránit i věřitele a že dlužníkovi jednajícímu ve zlém úmyslu by nemělo být umožněno, aby využil pouze formální nebo zanedbatelné nesrovnalosti doručování nebo prodlení v doručování k tomu, aby zůstal nečinný s vírou, že až bude navrhnuто uznání rozhodnutí, bude schopen využít jeden z důvodů pro zamítnutí uvedených v úmluvě. V pracovní skupině *ad hoc* proběhla diskuse, která věnovala tomuto tématu zvláštní pozornost a jejímž cílem bylo nalézt řešení, které by vyvážilo zájmy věřitele a dlužníka a které by dlužníkovi, který se dozvěděl o řízení vedeném proti němu, neumožnilo zůstat nečinný a využít poté ustanovení, které by vedlo k zamítnutí uznání rozhodnutí z formálních důvodů.

135. Z tohoto důvodu čl. 34 odst. 2 již výslovně nepožaduje doručení v řádné formě, ale zabývá se touto otázkou v souvislosti s možností poskytnutou žalovanému, aby se připravil na jednání před soudem, i s potřebným předstihem. Doručení žalovanému se musí nyní uskutečnit „takovým způsobem, který mu umožňuje přípravu na jednání před soudem“. Toto znění již nevyžaduje pouhé zjištění, zda bylo doručení provedeno v souladu s rozhodným právem, ale namísto toho požaduje posouzení skutečnosti, přičemž soulad s pravidly, jimiž se řídí doručování, bude hrát jistě důležitou, nikoli však rozhodující roli: soud, u něhož se o uznání rozhodnutí žádá, bude muset posoudit jakékoli další faktory, které mu mohou napomoci stanovit, zda i přes tu či onu nesrovnalost bylo doručení provedeno způsobem umožňujícím žalovanému, aby se na jednání před soudem připravil. Nesrovnalost týkající se doručení je tedy důvodem pro zamítnutí podle čl. 34 odst. 2 pouze pokud poškozuje žalovaného tím, že mu brání v přípravě na jednání před soudem¹⁷⁵, a není relevantní, pokud se žalovaný mohl k soudu dostavit a vystupovat v jednání, případně se i dovolávat nesrovnalostí, ve státě původu.

¹⁷⁵ Pro podobný přístup viz návrhy Evropské skupiny pro mezinárodní právo soukromé, body 14-16.

Stejně jako v úmluvě z roku 1988 se spolu s tímto posouzením skutečnosti provede i další posouzení skutečnosti, aby se stanovilo, zda předstih, který byl žalovanému poskytnut pro přípravu na jednání před soudem, byl dostatečný a pro tyto účely může soud posoudit jakékoli související okolnosti, i pokud vyvstaly po provedení doručení,¹⁷⁶ a rovněž ustanovení čl. 26 odst. 2, které je soud státu původu povinen v každém případě dodržet¹⁷⁷. Článek 34 odst. 2 nevyžaduje důkaz o tom, že se žalovaný o návrhu na zahájení řízení skutečně dozvěděl, nýbrž pouze o tom, že lhůta počítaná od data provedení doručení byla pro žalovaného dostatečná pro přípravu na jednání před soudem¹⁷⁸.

136. Ochrana, kterou čl. 34 odst. 2 dlužníkovi poskytuje v případě, že nedošlo k řádnému doručení, byla omezena i jiným způsobem: i když nebylo doručení provedeno v dostatečném předstihu a takovým způsobem, který žalovanému umožňuje přípravu na jednání před soudem, je třeba rozhodnutí uznat, pokud žalovaný tuto skutečnost nenapadl ve státě původu, když k tomu měl možnost. Ochranu žalovaného, který se neúčastnil řízení z důvodu nedostatků týkajících se doručení, nelze rozšířit na případy, kdy žalovaný zůstává nečinný, a pravidlo se snaží tento problém překonat tím, že po žalovaném požaduje, aby, pokud může, vznesl námitky ve státě původu a vyčerpal tam všechny opravné prostředky místo toho, aby si je ponechával v záloze pro následující část řízení, kdy má být rozhodnutí uznáno v jiném státě vázaném úmluvou. Výjimka v čl. 34 odst. 2 tedy jasně vylučuje předchozí výklad Soudního dvora týkající se odpovídajícího ustanovení v úmluvě z roku 1988¹⁷⁹.

¹⁷⁶ Soudní dvůr, věc 49/84 *Debaecker v Bouwman* [1985], Sb. rozh. 1779, výroková část.

¹⁷⁷ Pracovní skupina *ad hoc* považovala za vhodnější, aby se znění čl. 26 odst. 2 výslovně nezačlenilo do čl. 34 odst. 2, jak původně navrhla Komise, aby se nestanovilo další povinné ověření opatření soudu, který rozhodnutí vydal.

¹⁷⁸ Soudní dvůr, věc 166/80 *Kloms v Michel* [1981] Sb. rozh. 1593, bod 19.

¹⁷⁹ V rozsudcích *Minalmet a Hendrikman* viz výše uvedený bod 134. S odkazem na odpovídající ustanovení obsažené v nařízení Brusel I Soudní dvůr dále objasnil, že možnost žalovaného napadnout rozhodnutí pro zmeškání ve státě původu předpokládá, že byl o tomto rozhodnutí informován a že měl dostatečný předstih, který mu umožnil přípravu na jednání před soudem a na zahájení řízení proti němu: viz věc C-283/05 *ASML* [2006], Sb. rozh. I-12041.

137. Článek 34 odst. 2 má obecnou působnost a má zajistit, aby rozhodnutí, která mohou být předmětem volného pohybu ve státech vázaných úmluvou, byla vydávána při dodržení práv na obhajobu. Článek se proto použije bez ohledu na bydliště žalovaného, které může být v jiném státě vázaném úmluvou nebo ve státě mimo úmluvu nebo ve stejném státě jako soud původu¹⁸⁰.

Je však třeba uvést, že čl. III odst. 1 protokolu 1, který byl vložen na žádost Švýcarska, stanoví, že Švýcarsko si vyhrazuje právo prohlásit při ratifikaci, že nebude používat tu část čl. 34 odst. 2, která se týká skutečnosti, že dlužník nevyužil možnosti napadnout rozhodnutí ve státě původu, i když k tomu měl možnost. Švýcarská delegace zastávala názor, že tato výjimka dostatečně nerespektuje právo žalovaného na spravedlivé projednání. Článek III protokolu 1 přirozeně rovněž stanoví, že pokud Švýcarsko toto prohlášení učiní, použijí ostatní smluvní strany tutéž výhradu vůči rozhodnutím vydaným soudy Švýcarska. Smluvní strany mohou učinit tutéž výhradu u státu, který není členem úmluvy a který přistupuje k úmluvě podle čl. 70 odst. 1 písm. c).

3. Neslučitelnost rozhodnutí (čl. 34 odst. 3 a 4)

138. Článek 34 odst. 3, který stanoví zásadu, že se neuzná rozhodnutí vydané ve státě vázaném úmluvou, pokud je neslučitelné s rozhodnutím vydaným v řízení mezi týmiž stranami ve státě, v němž se o uznání žádá, není třeba změnit. Toto ustanovení se použije pouze zřídka, vzhledem k pravidlům o koordinaci příslušnosti, pokud jde o litispendenci a závislá řízení; má rozsáhlou oblast působnosti a je určeno na ochranu právního státu v dožádaném státě, který by byl narušen existencí dvou protichůdných rozhodnutí¹⁸¹. Rozhodnutí tedy mohou být neslučitelná, i pokud mají dotyčné spory společné pouze strany a nikoli stejný předmět nebo stejný nárok¹⁸². Pro zabránění uznání není ani zapotřebí, aby rozhodnutí bylo v dožádaném státě vydáno dříve, než cizí rozhodnutí.

¹⁸⁰ Soudní dvůr, věc 49/84 *Debaecker v Bouwman* [1985], Sb. rozh. 1779, body 10-13.

¹⁸¹ Jenardova zpráva, str. 45.

¹⁸² Soudní dvůr, věc 145/86 *Hoffmann v Krieg* [1988], Sb. rozh. 645, bod 25, s odkazem na cizí rozhodnutí týkající se manželů ve věci výživy, které je neslučitelné s rozhodnutím o rozvodu v dožádaném státě.

Otázku toho, které ze dvou rozhodnutí bylo vydané dřív, je však třeba posoudit při rozhodování o tom, které ze dvou neslučitelných cizích rozhodnutí má být v dožádaném státě uznáno¹⁸³. Úmluva z roku 1988 (čl. 27 odst. 5) se zabývala pouze uznáním rozhodnutí vydaného ve státě vázaném úmluvou, které bylo neslučitelné s dřívějším rozhodnutím vydaným ve státě, který není úmluvou vázán; článek 34 odst. 4 nové úmluvy doplňuje případ rozhodnutí vydaného ve státě vázaném touto úmluvou, které je neslučitelné s dřívějším rozhodnutím, které bylo vydáno v jiném státě vázaném touto úmluvou, a staví jej na stejnou úroveň. V případech tohoto druhu brání skutečnost, že rozhodnutí jsou neslučitelná, uznání pozdějšího z nich, avšak pouze v případě, že rozhodnutí bylo vydané ve sporech mezi stejnými stranami, ve stejné věci a ohledně stejného nároku, samozřejmě vždy za předpokladu, že splňují hlediska pro uznání v dožádaném státě. Pokud se nejedná o stejný předmět nebo nárok, jsou uznána obě rozhodnutí, i pokud jsou vzájemně neslučitelná. O neslučitelnosti následně rozhodne vnitrostátní soud, u něhož se podává návrh na výkon, který může pro tento účel uplatnit pravidla svého vlastního právního systému a může samozřejmě zohlednit jiné faktory než časové pořadí rozhodnutí, jako pořadí, v jakém byla řízení zahájena, nebo pořadí, v jakém došlo k pravomocnému rozsouzení věci, což není požadavek pro uznání podle úmluvy.

¹⁸³ Schlosserova zpráva, bod 205.

4. Příslušnost soudu původu (článek 35)

139. Rozhodnutí vydaná ve státě vázaném úmluvou se mají stejně jako v úmluvě z roku 1988 zpravidla uznat bez jakéhokoli přezkoumávání příslušnosti soudu původu. Článek 35 opakovaně uvádí, že k takovému přezkoumávání nemá docházet a že na pravidla o příslušnosti nelze uplatňovat hledisko veřejného pořádku, ale rovněž reprodukuje výjimky, které existovaly před pravidlem vylučujícím přezkoumávání příslušnosti soudu původu. Bylo navrženo, že tyto výjimky by měly být zcela vyňaty, čímž by se vyloučilo jakékoli přezkoumávání příslušnosti,¹⁸⁴ ale pracovní skupina *ad hoc* po pečlivém zvážení rozhodla, že by to bylo předčasné. Existují proto výjimky pro porušování pravidel týkajících se příslušnosti ve věcech pojistných a spotřebitelských smluv nebo pravidel o výlučné příslušnosti (oddíly 3, 4 a 6 hlavy II), pro případ stanovený v článku 68 a pro případy stanovené v čl. 64 odst. 3 a čl. 67 odst. 4¹⁸⁵. Jednalo se o tom, zda by se k těmto výjimkám mělo připojit porušení pravidel týkajících se příslušnosti pro individuální pracovní smlouvy. Bylo rozhodnuto tak neučinit, neboť v pracovních sporech je žaloba běžně podávána zaměstnancem a přezkum, který by představoval překážku uznání, by ve většině případů přinesl výhodu zaměstnavateli v jeho pozici žalovaného.

5. Zrušení přezkumu práva uplatněného soudem původu

140. Článek 27 odst. 4 úmluvy z roku 1988 umožňuje odmítnout uznání, pokud soud původu při rozhodování o předběžné otázce týkající se osobního stavu fyzických osob nebo jejich způsobilosti k právním úkonům, majetkových práv vyplývajících z manželských vztahů, závěti a dědictví (všechny otázky nespádající do oblasti působnosti této úmluvy) uplatnil odlišné pravidlo, než je pravidlo mezinárodního práva soukromého státu, v němž se žádá o uznání; mělo se za to, že toto pravidlo je nyní zbytečné, v neposlední řadě i díky pokroku dosaženému při harmonizaci mezinárodního práva soukromého v těchto oblastech v Evropském společenství a zejména proto, že ustanovení není obsaženo v nařízení Brusel II. Toto pravidlo nebylo vloženo do nové úmluvy, takže v budoucnu nebude možné se odvolávat na tento důvod zamítnutí, který byl pozůstatkem přezkumu věcné podstaty cizího rozhodnutí.

¹⁸⁴ Návrhy Evropské skupiny pro mezinárodní právo soukromé, bod 28.

¹⁸⁵ Jenard-Möllerova zpráva, body 67, 14-17, 79-84.

Článek 36 úmluvy, který reprodukuje znění odpovídající ustanovení předchozí úmluvy, zcela vylučuje přezkoumání ve věci samé¹⁸⁶.

6. Opravný prostředek proti cizímu rozhodnutí, o jehož uznání se žádá (článek 37)

141. Pravidlo, které umožňuje soudu, u něhož se žádá o uznání rozhodnutí vydaného v jiném státě vázaném úmluvou, aby řízení přerušil, pokud byl proti rozhodnutí podán opravný prostředek v tomto jiném státě, zůstalo beze změny. Článek 37 reprodukuje článek 30 úmluvy z roku 1988 a nevyžaduje zvláštního komentáře (viz Jenardova zpráva, str. 46 a Schlosserova zpráva, body 195-204).

¹⁸⁶ Jenardova zpráva, str. 46.

3 – Výkon

142. Oddíl 2 hlavy III této úmluvy, který se týká výkonu, obsahuje soubor pravidel, která, jak již bylo uvedeno¹⁸⁷, byla při přezkoumání značně pozměněna s cílem dále zjednodušit postupy, na jejichž základě se rozhodnutí prohlašují za vykonatelná v dožádaném státě - a jsou i uznávána, pokud je uznání uplatňováno jako hlavní věc podle čl. 33 odst. 2, který odkazuje na postupy uvedené v oddílech 2 a 3 hlavy III. Zásada, podle níž výkon podléhá prohlášení vykonatelnosti, nicméně zůstává beze změny a její znění v článku 38 odpovídá znění v článku 31 úmluvy z roku 1988. Prohlášení vykonatelnosti lze však vydat pouze pro rozhodnutí, které je již vykonatelné ve státě, v němž bylo vydáno, a pouze na žádost kterékoli zúčastněné strany¹⁸⁸. Poté, co bylo prohlášeno za vykonatelné, lze rozhodnutí vykonat v dožádaném státě; ve Spojeném království však musí být rozhodnutí zaregistrováno za účelem výkonu¹⁸⁹. Z článku 1 odst. 3 je rovněž zřejmé, že oddíl týkající se výkonu se použije i na rozhodnutí Soudního dvora Evropských společenství, pokud mají být vykonána v zemích, které nejsou členskými státy Společenství. Rozhodnutí Soudního dvora mají být tedy v těchto státech vykonávána stejným způsobem jako vnitrostátní rozhodnutí vydaná ve státech vázaných úmluvou.

¹⁸⁷ Výše uvedený bod 128.

¹⁸⁸ Jenardova zpráva, str. 47.

¹⁸⁹ Schlosserova zpráva, body 208-213 a Jenard-Möllerova zpráva, body 68-69.

1. Prohlášení vykonatelnosti: první část řízení (články 39-42 a 53-56)

a) Soud nebo příslušný orgán (článek 39)

143. Úmluva stejně jako předtím výslovně uvádí soudy nebo orgány, které jsou ve státech vázaných úmluvou příslušné k přijímání návrhů na prohlášení cizích rozhodnutí za vykonatelná. Spíše než v samotné úmluvě jsou nyní uvedeny na seznamu v příloze (příloha II). Jedná se o změnu, která zjednodušuje prezentaci postupu (v otázce důvodů vedoucích k přesunutí seznamu příslušných soudů nebo orgánů do přílohy, viz rovněž diskusi ohledně článku 77 níže). Je třeba zdůraznit, že čl. 39 odst. 1 odkazuje na „soud nebo příslušný orgán“. Státy vázané úmluvou mají tedy možnost svěřit vedení této první části řízení jinému orgánu než soudu. Všechny tyto státy mají ve skutečnosti obecně stanovené soudy, ale lze poznamenat, že v případě návrhu na prohlášení vykonatelnosti veřejné listiny vyhotovené notářem Francie a Německo určily notářský orgán (*président de la chambre départementale des notaires*) nebo notářství, zatímco v případě soudního rozhodnutí ve věcech výživného Malta určila soudní podatelnu (*Reġistratur tal-Qorti*). Vzhledem k nekonfliktní povaze řízení a pouze formální povaze ověření, která mají být prováděna, by tyto příklady mohly být následovány rovněž v jiných zemích.

144. V otázce místní příslušnosti určených soudů odkazovala úmluva z roku 1988 na místo bydliště strany, vůči níž je výkon navrhován, a v případě, že tato strana nemá bydliště ve státě, v němž je výkon navrhován, na místo výkonu. Tato úprava poskytovala věřiteli výhodu, že v případě existence více míst výkonu mohl podat pouze jeden návrh na prohlášení vykonatelnosti, ačkoli ohledně výkonu rozhodnutí se poté obracel na více soudů. Mělo to však nevýhodu v případě rozdílného bydliště dlužníka a místa výkonu, kdy byl věřitel nucen se obrátit na dva soudy, nejprve na soud bydliště a poté na soud místa výkonu. Pracovní skupina *ad hoc* tuto otázku posoudila a i přes několik záporných stanovisek potvrdila, že by bylo žádoucí stanovit vnitrostátní příslušnost přímo v úmluvě, aby mohl věřitel snadněji určit příslušný soud¹⁹⁰. Domnívala se, že nejlepším způsobem, jak určit místní příslušnost u každého konkrétního případu, je poskytnout věřiteli volbu mezi místem dlužníkova bydliště a místem výkonu, což by mu umožnilo, aby se obrátil přímo na soud místa výkonu.

Článek 39 odst. 2 odráží tento přístup a uvádí, že místní příslušnost se určuje podle místa bydliště strany, vůči níž je výkon navrhován, nebo podle místa výkonu. Ze znění vyplývá, že již není třeba výslovně upravovat případ, kdy dlužník má bydliště ve státě, který není členem úmluvy, i když samozřejmě v takovém případě bude věřitel moci uplatnit pouze místo výkonu.

Bylo rovněž navrženo, aby v případech, kdy je výkon navrhován vůči více než jedné straně, článek 39 reprodukoval pravidlo pro příslušnost obsažené v čl. 6 odst. 1 a pro místní příslušnost určil soudy místa, kde se nachází bydliště jedné z nich. Pracovní skupina *ad hoc* však zastávala názor, že v případě, kdy se jedná o vnitrostátní příslušnost, je lepší nestanovit pravidla pro každý konkrétní aspekt. Otázka, jak postupovat, pokud je navrhován výkon proti více než jedné straně, má být proto rozhodnuta na základě vnitrostátního práva jednotlivých států vázaných úmluvou.

¹⁹⁰ Bylo zdůrazněno, že by bylo žádoucí mít příručku s praktickými informacemi potřebnými pro určení soudu nebo příslušného orgánu a že tyto informace není pochopitelně možné poskytnout v samotné úmluvě ani v její příloze.

145. Postup podávání návrhu se má stejně jako v úmluvě z roku 1988 řídit vnitrostátním právem dožádaného státu, přičemž se však zohlední pravidla stanovená přímo v úmluvě. Úmluva i nadále stanoví, že navrhovatel musí uvést adresu pro doručování v obvodě soudu, u kterého návrh podává, a že pokud právo státu, v němž podává návrh na výkon, uvedení takové adresy nevyžaduje, musí navrhovatel ustanovit zástupce pro doručování¹⁹¹.

Seznam písemností, které se k návrhu přiloží, se však změnil. V článcích 46 a 47 úmluvy z roku 1988 je uvedena řada písemností, jejichž cílem je prokázat, že rozhodnutí splňuje požadavky pro uznání; avšak nový čl. 40 odst. 3 odkazuje na písemnosti uvedené v článku 53, který se omezuje na povinnost předložit jedno vyhotovení rozhodnutí, které splňuje podmínky nezbytné pro uznání jeho pravosti, a na osvědčení upravené v následujícím článku 54. Článek 54 požaduje, aby příslušný orgán státu, ve kterém bylo rozhodnutí vydáno, vydal na žádost kterékoli dotčené strany osvědčení za použití standardního formuláře uvedeného v příloze V této úmluvy.

146. Během diskusí byla značná pozornost věnována tomu, zda je vhodné po navrhovateli požadovat, aby spíše než skutečné písemnosti předložil osvědčení. Tato úprava je odůvodněna obecným přístupem, který dává přednost tomu, aby se v této první části řízení vyloučil jakýkoli přezkum cizího rozhodnutí. Osvědčení splňuje dva cíle, kterými je jednak zjednodušit postavení věřitele, který má předložit jedinou písemnost, a dále umožnit dožádanému soudu, aby urychleně určil informace související s rozhodnutím, které potřebuje za účelem vydání prohlášení vykonatelnosti. Nezřídka se stává, že dožádaný soud má potíže při rychlém a spolehlivém získávání určitých informací obsažených v rozhodnutí soudu původu, a to vzhledem k jazyku rozhodnutí a způsobům vypracování soudních písemností, které se v různých právních systémech států vázaných úmluvou liší.

¹⁹¹ Viz Jenardova zpráva, str. 49-50.

Jak vyplývá z formuláře v příloze V, osvědčení musí uvádět stát původu rozhodnutí, soud nebo jiný orgán, který osvědčení vydal, soud, který vynesl rozhodnutí, základní údaje obsažené v rozhodnutí (datum, spisovou značku, strany a zda bylo rozhodnutí vydáno v nepřítomnosti žalovaného, datum doručení písemnosti, na jejímž základě bylo řízení zahájeno), znění rozhodnutí (v užším slova smyslu, tj. pouze úplné znění výrokové části rozhodnutí), jména stran, kterým je poskytnuta právní pomoc, a prohlášení, že rozhodnutí je vykonatelné ve státě původu. Osvědčení vydá zpravidla, nikoli však nezbytně, soud, který vydal rozhodnutí. Osvědčení pouze uvádí skutečnosti bez poskytnutí informací týkajících se důvodů pro zamítnutí uznání podle článků 34 a 35 úmluvy, a proto by ho mohla rovněž vystavit jiná osoba u soudu nebo jiný pověřený orgán ve státě původu¹⁹².

147. Účelem osvědčení je zjednodušit řízení a pokud lze rozhodnutí urychleně prohlásit za vykonatelné i bez osvědčení, nelze po věřiteli požadovat, aby jej předložil. V souvislosti s osvědčením však úmluva opět uvádí ustanovení dříve obsažené v článku 48 úmluvy z roku 1988, které se týká písemných důkazů na podporu návrhu stanovených v uvedeném článku¹⁹³. Článek 55 odst. 1 nové úmluvy rovněž stanoví, že pokud není osvědčení předloženo, může dožádaný soud určit lhůtu pro jeho předložení, přijmout rovnocennou písemnost, nebo, pokud nepovažuje za potřebné další objasnění, jeho předložení prominout. Z tohoto ustanovení je zřejmé, že soud může přijmout neúplné osvědčení nebo případně určit lhůtu pro předložení zcela vyplněného formuláře. Samozřejmě v případě, že osvědčení chybí nebo je neúplné, může dožádaný soud rovněž rozhodnout, že návrh odmítne.

¹⁹² Orgán, který vydává osvědčení, musí shromáždit nezbytné informace z rozhodnutí, kterého se osvědčení týká, ale může k tomu mít zapotřebí pomoci zúčastněné strany. Tak například, pokud v souladu s právem státu původu nedoručuje písemnost, kterou se zahajuje řízení, soud, nýbrž žalobce, poskytne žalobce orgánu vydávajícímu osvědčení důkaz o doručení, aby mohlo být do osvědčení zaneseno jeho datum.

¹⁹³ Jenardova zpráva, str. 55-56.

Předchozí pravidlo týkající se překladu osvědčení, který je třeba předložit pouze na požádání soudu (čl. 55 odst. 2), a výjimka z ověřování všech písemností, včetně písemnosti o procesní plné moci (článek 56), zůstává beze změny¹⁹⁴.

c) *Rozhodnutí o ukončení první části řízení a prohlášení vykonatelnosti (články 41-42)*

148. Soud nebo příslušný orgán musí o návrhu podaném podle této úmluvy neprodleně rozhodnout a, jsou-li splněny formální náležitosti uvedené v článku 53, tj. pokud se předloží osvědčení a jedno vyhotovení rozhodnutí, které splňuje podmínky nezbytné pro uznání jeho pravosti, musí prohlásit rozhodnutí za vykonatelné. Znění článku 41 nevyvolává v tomto ohledu žádné pochyby: znění stanoví, že rozhodnutí se prohlásí za vykonatelné, „jakmile“ jsou tyto formální náležitosti splněny. Místo stanovení přesné lhůty je vhodnější použít příslovce „jakmile“, jelikož by bylo obtížné uložit za nedodržení této lhůty sankci; formulace je tedy stejná jako v úmluvě z roku 1988, která v souvislosti s touto první částí řízení stanoví, že dožádaný soud přijme „neprodleně“ rozhodnutí, ale nestanoví konkrétní lhůtu¹⁹⁵.

¹⁹⁴ Jenardova zpráva, str. 56.

¹⁹⁵ Jediným následkem prodlení tedy je, že dožádaný orgán může nést odpovědnost, pokud tak stanoví vnitrostátní právní předpisy nebo předpisy Společenství, jelikož úmluva se stane součástí *acquis communautaire*. Opakovaným prodlením se může zabývat stálý výbor stanovený v protokolu 2.

149. Článek 41 dožádanému soudu neumožňuje provedení přezkumu s cílem stanovit, zda existují důvody pro zamítnutí uznání podle článků 34 a 35. Informace, které musí být obsaženy v osvědčení, nemají sloužit k takovému přezkumu, ale jsou určeny pouze k usnadnění práce dožádaného soudu při rozhodování o prohlášení vykonatelnosti. I údaj o datu doručení návrhu na zahájení řízení v případě rozhodnutí vyneseného v nepřítomnosti žalovaného má sloužit pouze ke stanovení toho, že řízení v nepřítomnosti žalovaného předcházelo doručení návrhu na zahájení řízení, což je nezbytné minimum v případě, že je třeba vzít na vědomí rozhodnutí v nepřítomnosti žalovaného, a nemá dožádanému soudu sloužit k tomu, aby ověřil, zda jsou splněny podmínky uvedené v čl. 34 odst. 2. Lze zdůraznit, že pokud návrh na zahájení řízení nebyl doručen, nelze v osvědčení uvést datum doručení. Pouze v takovém případě může vyvstat otázka důsledků spojených s chybějícím údajem o datu doručení v osvědčení, bez jakéhokoli závěru, že doručení nebylo provedeno. I v tomto případě je tedy posouzení soudu pouze formální.

Zákaz přezkumu na základě článků 34 a 35 rovněž vylučuje zamítnutí návrhu z jiných důvodů, než jsou důvody stanovené v uvedených člancích, které jsou jedinými důvody pro zamítnutí uznání rozhodnutí vydaného v jiném státě vázaném úmluvou. Návrh tedy nemůže být zamítnut z důvodu, že dožádaný soud shledal, že rozhodnutí nespadá do oblasti působnosti úmluvy. Skutečnost, že soud původu vydal osvědčení podle přílohy V, svědčí o tom, že rozhodnutí do oblasti působnosti úmluvy spadá. Ověření správnosti osvědčení by bylo v rozporu se zásadou, že první část řízení by se měla omezit na formální ověření. Ověření správnosti osvědčení by vyžadovalo právní posouzení rozhodnutí a mělo by být provedeno výhradně v průběhu druhé části řízení.

V této první části řízení nelze ani namítat, že rozhodnutí je v rozporu s veřejným pořádkem, navzdory skutečnosti, že tento důvod pro zamítnutí uznání je v obecném zájmu. Pracovní skupina *ad hoc* dlouze diskutovala o tom, zda by nebylo vhodné ponechat ověření veřejného pořádku v první části řízení, přičemž nechyběla stanoviska ve prospěch této varianty, ale nakonec převládá opačný názor, částečně díky skutečnosti, že veřejný pořádek byl při praktickém používání předchozí úmluvy uváděn zřídka, a částečně kvůli prodlení, které by mohl v otázce prohlášení vykonatelnosti způsobit. Stejně jako ostatní důvody pro zamítnutí, případné podání z důvodu, že rozhodnutí je v rozporu s veřejným pořádkem, bude muset být předloženo ve druhé části řízení.

150. Jedinou výjimku z těchto pravidel stanoví čl. III odst. 2 písm. b) protokolu 1, kde smluvní strany mohou ohledně rozhodnutí vydaných v jednom z přístupujících států uvedených v čl. 70 odst. 1 písm. c) učinit prohlášením výhradu práva soudu příslušného k prohlášení vykonatelnosti bez návrhu přezkoumat, zda existuje některý z důvodů pro zamítnutí uznání a výkonu rozhodnutí. Možnost výhrady tohoto druhu je v rozporu se zásadou, že v první části řízení nelze provést přezkum, která je v systému úmluvy zásadní, ale byla s obezřetností umožněna. Tato výhrada platí po dobu pěti let, pokud ji smluvní strana neobnoví (čl. III odst. 4). Toto ustanovení lze použít k návrhu, že by se tato výhrada měla znovu posoudit a, pokud není nezbytně nutná, zrušit.

151. S ohledem na pouze formální povahu ověření prováděného v této části řízení dožádaným soudem není aktivní účast dlužníka nutná. Článek 41 proto opětovně uvádí, že strana, vůči níž je výkon navrhován, není v této části řízení oprávněna činit jakákoli podání.

Rozhodnutí o návrhu na prohlášení vykonatelnosti se bez odkladu sdělí navrhovateli postupem stanoveným právem státu, v němž se o výkon žádá. Pokud se v rozhodnutí prohlásí vykonatelnost, je třeba jej rovněž doručit straně, vůči níž je výkon navrhován. Může se stát, že prohlášení vykonatelnosti je vydáno dříve, než se této straně doručí cizí rozhodnutí. Článek 42 odst. 2 stanoví, že v takovém případě musí být cizí rozhodnutí doručeno spolu s rozhodnutím vykonatelnosti.

2. Prohlášení vykonatelnosti: druhý stupeň řízení (články 43-46)

a) Opravné prostředky proti rozhodnutí o prohlášení vykonatelnosti (články 43-44)

152. Proti rozhodnutí o návrhu na prohlášení vykonatelnosti může kterákoli strana podat opravný prostředek u soudu uvedeného na seznamu v příloze III úmluvy. Opravné prostředky proti rozhodnutím, kterými se uzavírá první stupeň řízení, byly tudíž sjednoceny. Úmluva z roku 1988, stejně jako Bruselská úmluva, uváděla dva různé druhy opravných prostředků: jeden proti rozhodnutím připouštějícím výkon, který byl k dispozici straně, vůči níž byl výkon navrhován (články 36-39), a druhý proti rozhodnutím o zamítnutí návrhu, který byl k dispozici věřiteli jako navrhující straně (články 40-41). Jelikož první stupeň řízení je nyní omezen na formální náležitosti, zvažovala pracovní skupina *ad hoc* návrh vypustit opravný prostředek proti zamítnutí, protože zamítnutí návrhu je nepravděpodobné. V případě nesrovnalostí v osvědčení by dožádaný soud zpravidla požadoval jejich opravu a u chybějících informací jejich doplnění. Sice je to nepravděpodobné, ale není vyloučené, že by návrh mohl být zamítnut a že v zájmu ochrany navrhovatele by bylo třeba rozhodnutí přezkoumat, proto bylo rozhodnuto ponechat možnost opravného prostředku, avšak bez zvláštního souboru pravidel odlišných od pravidel týkajících se opravných prostředků proti prohlášení vykonatelnosti.

153. Článek 43 stanoví, že opravný prostředek může podat „kterákoli strana“ bez ohledu na to, zda se rozhodnutím návrhu vyhovuje nebo se jím návrh zamítá. V praxi však bude mít zájem napadnout prohlášení vykonatelnosti pouze strana, vůči níž je výkon navrhován, a zájem napadnout zamítnutí návrhu pouze navrhovatel. V druhém případě se však v souladu s čl. 42 odst. 1 sdělí rozhodnutí o zamítnutí návrhu pouze navrhovateli, což znamená, že se formálně neoznámí dlužníkovi, který tak nemůže podat opravný prostředek. I když tyto dva druhy opravných prostředků byly z hlediska formulace legislativního textu sjednoceny, zůstávají, stejně jako v úmluvě z roku 1988, rozdílné svou podstatou.

Liší se rovněž v otázce lhůty, v níž musí být uplatněny. U opravného prostředku navrhovatele proti rozhodnutí o návrhu na prohlášení vykonatelnosti úmluva lhůtu nestanoví. Jedná se o opravný prostředek v zájmu navrhovatele proti rozhodnutí, které se ani neoznamuje dlužníkovi. Je tedy ponecháno na navrhovateli, kdy podá opravný prostředek, což v praxi vede k opětovnému předložení návrhu, přičemž se tentokrát vyslechne dlužník. Na druhé straně je v případě opravného prostředku proti prohlášení vykonatelnosti třeba stanovit lhůtu, po jejímž uplynutí lze rozhodnutí vykonat, pokud strana, vůči níž je výkon navrhován, nepodala opravný prostředek. Článek 43 odst. 5 proto stanoví lhůtu jednoho měsíce ode dne doručení prohlášení vykonatelnosti. Má-li strana, vůči níž je výkon navrhován, bydliště v jiném státě vázaném úmluvou, než ve kterém bylo prohlášení vykonatelnosti vydáno, prodlužuje se lhůta na dva měsíce ode dne, kdy bylo této straně doručeno osobně nebo do místa jejího bydliště. Lhůta je delší s ohledem na obtíže, které by mohl mít žalovaný s přípravou na jednání před soudem v jiném státě, než ve kterém má své bydliště, když bude případně muset najít právního zástupce a zřejmě nechat přeložit písemnosti. Článek 43 odst. 5 stanoví, že prodloužení lhůty uvedené v úmluvě z důvodu vzdálenosti je vyloučeno, přičemž toto pravidlo bude mít přednost před případnými vnitrostátními ustanoveními, která stanoví opak. Úmluva nestanoví lhůtu v případě, že strana, vůči níž je výkon navrhován, má bydliště ve státě, který není úmluvou vázán. Není-li lhůta stanovena, je její určení ponecháno na vnitrostátním právu dožádaného státu.

154. O obou druhích opravných prostředků se rozhoduje ve sporném řízení. Článek 43 odst. 3 uvádí pouze „předpisy upravující sporná řízení“. Vzhledem k tomu, že tato otázka není upravena podrobněji, je postup stanoven zpravidla vnitrostátním právem dožádaného soudu za předpokladu, že oběma stranám zajistí, aby byly vyslechnuty. Jestliže se strana, vůči níž je výkon navrhován, nedostaví k řízení o opravném prostředku podaném navrhovatelem, musí soud použít ustanovení čl. 26 odst. 2 až 4, i když strana, vůči níž je výkon navrhován, nemá bydliště v žádném ze států vázaných úmluvou¹⁹⁶. Účelem tohoto posledního ustanovení je zajistit práva na obhajobu, která vyžadují ochranu zejména z toho důvodu, že řízení ve věci opravného prostředku navrhovatele proti zamítnutí prohlášení vykonatelnosti je dlužníková poslední možnost hájit se a pokusit se prokázat, že požadavky pro uznání cizího rozhodnutí nejsou splněny¹⁹⁷.

b) Rozsah přezkumu při podání opravného prostředku podle článku 43 (článek 45)

155. Soud projednávající opravný prostředek proti rozhodnutí o prohlášení vykonatelnosti přezkoumá rozhodnutí s ohledem na důvody, které by bránily jeho uznání a následnému prohlášení za vykonatelné. I v tomto stupni řízení existuje předpoklad ve prospěch uznání, podle něhož soud nerozhoduje o tom, zda jsou splněny podmínky pro uznání, ale o tom, zda existuje některý z důvodů pro zamítnutí podle článků 34 a 35.

V případě opravného prostředku věřitele, který podal návrh v prvním stupni řízení, kdy návrh musel být zamítnut po výlučně formálním ověření osvědčení, se věřitel bude muset v opravném řízení zabývat všemi důvody pro zamítnutí se snahou prokázat, že v předmětné věci nejsou dané, a soud bude muset o všech rozhodnout, neboť výskyt i jediného z nich by vedl k zamítnutí opravného prostředku.

¹⁹⁶ Článek 43 odst. 4 tak přebírá ustanovení čl. 40 odst. 2 úmluvy z roku 1988.

¹⁹⁷ Viz rovněž Jenardova zpráva, str. 53.

Pokud opravný prostředek podá naopak strana, vůči níž je výkon navrhován, může se odvolat na přítomnost jednoho nebo více důvodů pro zamítnutí, aniž by je musela nutně uplatnit všechny. Tímto vyvstává problém, v jakém rozsahu je soud, u něhož probíhá opravné řízení, omezen žalobními důvody uplatněnými navrhovatelem.

156. Při vypracování nového postupu pro výkon rozhodnutí pracovní skupina *ad hoc* obsáhle jednala o otázce, zda odvolací soud může bez návrhu posuzovat všechny nebo některé důvody k odmítnutí uznat cizí rozhodnutí, zejména pokud by uznání bylo zjevně v rozporu s veřejným pořádkem. Řada odborníků zaujala stanovisko, že pokud by uznání bylo v rozporu s veřejným pořádkem, odmítnutí uznání je ve veřejném zájmu, a tedy jej nelze ponechat zcela na uvážení stran, proto by odstranění možnosti posuzovat tuto otázku v prvním stupni řízení mělo být vyváжено tím, že se soudu umožní, aby ji posoudil bez návrhu v druhém stupni řízení, a to i kdyby se jí dlužník nedovolal ve svém opravném prostředku. Řada odborníků se rovněž domnívala, že pro účely vyvážení odstranění možnosti posuzovat důvody k odmítnutí uznání v prvním stupni řízení by přezkoumávání toho, co lze považovat za procesní veřejný pořádek, mělo být posíleno nad rámec výslovného ustanovení čl. 34 odst. 2 tím, že tuto otázku bude moci soud v druhém stupni řízení posuzovat z úřední moci.

Diskuse se nakonec neodrazila v žádném ustanovení týkajícím se pravomocí soudů rozhodujících v opravném řízení. Článek 45 odst. 1 pouze uvádí, že soud „zamítne [v případě podání opravného prostředku navrhovatelem] nebo zruší [v případě, že opravný prostředek podá strana, vůči níž je výkon navrhován] prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí pouze na základě důvodů uvedených v člancích 34 a 35“. Tento článek uvádí účel soudního přezkumu a důvody, které soud vedly k přijetí rozhodnutí, ale neuvádí, jak má být přezkum prováděn. Vzhledem k absenci právní úpravy v úmluvě řeší otázku, zda soud může posuzovat důvody k odmítnutí bez návrhu na návrh účastníka, samotný soud s ohledem na veřejný zájem, který v právním řádu daného soudu může odůvodnit zásah s cílem zabránit uznání rozhodnutí. Pokud takový veřejný zájem neexistuje a důvod pro odmítnutí je v podstatě v zájmu strany, vůči níž je výkon navrhován, bude povinnost se jej dovolat otázkou ponechána na dotčené straně. Takové posouzení lze provést pouze na základě vnitrostátního práva.

157. Vyvstaly rovněž určité pochybnosti o tom, zda lze v druhém stupni části řízení namítat, že cizí rozhodnutí nespadá do oblasti působnosti této úmluvy. Již bylo uvedeno, že skutečnost, že osvědčení vydal samotný soud původu, potvrzuje, že úmluva se na rozhodnutí vztahuje. Protože je osvědčení výsledkem právního posouzení, lze jej v opravném řízení napadnout, a jakýkoli problém související s výkladem úmluvy by tedy měl být vyřešen s ohledem na judikaturu Soudního dvora a v případě přetrvávajících pochybností a při splnění podmínek předložením otázky Soudnímu dvoru k rozhodnutí v rámci řízení o předběžné otázce v souladu se Smlouvou o založení Evropského společenství. V článku 45 odst. 2 se v každém případě výslovně zakazuje použití tohoto prostředku k přezkoumávání cizího rozhodnutí ve věci samé.

158. Druhý stupeň řízení může vzhledem k přezkumu, který zahrnuje, trvat déle než první, ale i v tomto stupni musí soud rozhodnout bezodkladně, v nejkratší možné lhůtě umožněné vnitrostátním právem, s ohledem na zásadu, že volnému pohybu rozhodnutí by neměly bránit takové překážky, jako jsou průtahy ve vykonávacím řízení.

c) Další opravné prostředky (článek 44)

159. Rozhodnutí, kterým se končí druhý stupeň řízení, vydané v souvislosti s opravným prostředkem podaným navrhovatelem nebo stranou, vůči níž je výkon navrhován, lze napadnout pouze opravným prostředkem uvedeným v příloze IV úmluvy, která pro každý stát vázaný úmluvou upřesňuje podobu opravného prostředku u vyššího soudu, nebo takový opravný prostředek zcela vylučuje¹⁹⁸. Článek 44 úmluvy neuvádí, jak se má v případě tohoto dalšího opravného prostředku, který mají strany k dispozici, postupovat. Lze dovodit, že tento opravný prostředek se řídí vnitrostátními právními předpisy konkrétního státu a že se postupuje tak, jak tyto předpisy upravující mj. lhůtu pro podání opravného prostředku, a podmínky, za nichž jsou opravné prostředky přípustné, stanoví, přičemž takové opravné prostředky bývají zpravidla omezeny na právní otázky. V souladu s článkem 45 úmluvy je i zde soudní přezkum omezen na důvody odmítnutí uvedené v člancích 34 a 35. Jelikož vnitrostátní právní předpisy zpravidla omezují opravné prostředky na tomto stupni na právní otázky, omezí se přezkum soudního rozhodnutí z hlediska důvodů odmítnutí uvedených v člancích 34 a 35 na opravu právního posouzení věci a nebude se týkat skutkových zjištění.

Cizí rozhodnutí se ani v tomto případě nesmí přezkoumávat ve věci samé a soudy musí rozhodnout bezodkladně.

d) Opravné prostředky proti cizímu rozhodnutí, jehož výkon je navrhován (článek 46)

160. Ustanovení, které umožňuje soudu projednávajícímu opravný prostředek podle článku 43 nebo 44 přerušit řízení, pokud ve státě, v němž bylo původní rozhodnutí vydáno, nebylo skončeno řízení o opravném prostředku, nebylo třeba měnit. Článek 46 reprodukuje článek 38 úmluvy z roku 1988 a nevyžaduje žádný další komentář¹⁹⁹.

¹⁹⁸ Jako např. na Maltě, kde není možné podat žádný další opravný prostředek k jinému soudu, s výjimkou řízení ve věcech výživného.

¹⁹⁹ Viz Jenardova zpráva, str. 52.

4 – Předběžná a ochranná opatření (článek 47)

161. Článek 47 obsahuje důležité a značné zlepšení ve srovnání s příslušným ustanovením úmluvy z roku 1988, jejíž článek 39 uváděl, že během lhůty stanovené k podání opravného prostředku a do doby než je o tomto opravném prostředku rozhodnuto, nesmí být učiněna jiná opatření než opatření k zajištění majetku strany, vůči níž je výkon navrhován. Toto ustanovení, které umožňuje přijetí ochranných opatření pouze po ukončení prvního stupně řízení o prohlášení vykonatelnosti, bylo zachováno v čl. 47 odst. 3, ale z čl. 47 odst. 1 je zřejmé, že ochranná opatření lze nařídit před doručením prohlášení vykonatelnosti a do doby, než bude přijato rozhodnutí o opravných prostředcích. Pracovní skupina *ad hoc* souhlasila s potřebou ustanovení tohoto druhu, ale obsáhle jednala o jeho umístění v textu, tj. zda by se mělo objevit v oddíle věnovaném výkonu, nebo bezprostředně za pravidlem o uznávání cizích rozhodnutí bez zvláštního řízení (článek 33), jak původně navrhla Komise²⁰⁰.

162. Otázka umístění nového ustanovení zčásti souvisela s otázkou, zda u rozhodnutí, které zjevně splňuje podmínky pro vykonatelnost, by výkon mohl začít před prohlášením vykonatelnosti, aby tak mohla být přijata opatření pro výkon rozhodnutí i v případě, že by neměla definitivní povahu. Bylo však zdůrazněno, že je rozdíl mezi ochrannými opatřeními a dočasným výkonem a že by mohly vzniknout obtíže, pokud by výkon začal v některém státě a poté byl přerušen z důvodu, že nebylo vydáno prohlášení vykonatelnosti. V některých právních systémech je přijetí ochranných opatření prvním krokem v procesu výkonu, ale zobecnění tohoto přístupu by mohlo být v rozporu s vnitrostátním procesním právem, neboť se odchyluje od obvykle dodržované zásady, podle níž je výkon ponechán na právních předpisech jednotlivých států a kterou úmluva ponechala beze změny²⁰¹.

²⁰⁰ V dokumentu KOM (97) 609 v konečném znění bylo navrženo vložit za stávající článek 33 nový článek, který zní: „Rozhodnutí vydaná ve smluvním státě zakládají za předpokladu, že se jedná o pravomocné rozhodnutí, nárok, na jehož základě lze nařídit předběžná ochranná opatření v souladu s právními předpisy dožádaného státu, i pokud nejsou vykonatelná nebo nebyla prohlášena za vykonatelná v dožádaném státě“.

²⁰¹ Soudní dvůr, věc 148/84 *Deutsche Genossenschaftsbank v Brasserie du Pêcheur* [1985] Sb. rozh. 1981, bod 18.

Z těchto důvodů a ve snaze zabránit tomu, aby se nové ustanovení vykládalo tak, že mění vnitrostátní právo, bylo rozhodnuto jej vložit do článku o předběžných a ochranných opatřeních přijatých v souvislosti s prohlášením vykonatelnosti rozhodnutí. Článek 47 odst. 1 stanoví, že musí-li být rozhodnutí uznáno, není návrhovátelem omezen v podávání návrhů na přijetí předběžných nebo ochranných opatření, aniž by bylo nezbytné prohlášení vykonatelnosti, tedy před vydáním prohlášení, čemuž lze rozumět tak, že z návrhu na vydání těchto opatření vyplývá, že úmyslem věřitele je, aby bylo rozhodnutí vykonáno.

Článek 47 odst. 1 je však s předchozím zněním v rozporu tím, že umožňuje přijetí předběžných nebo ochranných opatření, jakmile je cizí rozhodnutí vykonatelné ve státě původu, přičemž vždy předpokládá, že splňuje podmínky pro uznání v dožádaném státě bez ohledu na to, zda bylo prohlášení vykonatelnosti vydáno či nikoli. Pokud jde o opatření, která lze přijmout, ponechává článek 47 na vnitrostátním právu dožádaného státu, aby určil jejich klasifikaci, druh a hodnotu zboží, pro které je lze přijmout, podmínky, které tato opatření musí splňovat, aby byla platná, a podrobná ustanovení pro jejich uplatňování a pro zajištění jejich zákonnosti²⁰². Rovněž je třeba mít na mysli, že vnitrostátní právní předpisy, na něž úmluva odkazuje, nesmí v žádném případě vést k potlačení zásady stanovené v této souvislosti samotnou úmluvou, ať již výslovně nebo mlčky, a musí být proto uplatňovány způsobem slučitelným se zásadami uvedenými v článku 47,²⁰³ které návrhovátele opravňují žádat předběžná nebo ochranná opatření od okamžiku, kdy se rozhodnutí stane vykonatelné ve státě původu.

²⁰² Soudní dvůr, věc 119/84 *Capelloni and Aquilini v Pelkmans* [1985] Sb. rozh. 3147, bod 11.

²⁰³ Soudní dvůr, *Capelloni a Aquilini v Pelkmans*, bod 21.

163. Dva zbývající odstavce článku 47 reprodukují v opačném pořadí druhý a první odstavec článku 39 předchozí úmluvy a ponechávají tak beze změny možnost přijmout ochranná opatření proti majetku strany, vůči níž je výkon navrhován, ve lhůtě stanovené k podání opravného prostředku proti prohlášení vykonatelnosti podle čl. 43 odst. 5 a do doby, než bude o tomto opravném prostředku rozhodnuto, tedy v době po vydání prohlášení vykonatelnosti. Jelikož prohlášení vykonatelnosti s sebou nese možnost přijmout ochranná opatření, může věřitel stejně jako podle úmluvy z roku 1988 k těmto opatřením přistoupit přímo bez zvláštního povolení, i pokud by to jinak vyžadovalo vnitrostátní procesní právo dožádaného soudu²⁰⁴. I v tomto případě se uplatněním vnitrostátního práva nesmí omezit zásady stanovené v úmluvě, podle nichž je právo použít předběžná a ochranná opatření odvozeno z prohlášení vykonatelnosti, takže vydání druhého vnitrostátního rozhodnutí obsahujícího konkrétní a individuální povolení není opodstatněné. Vnitrostátní právo nemůže právo věřitele na ochranná opatření ani podmínit složením záruky, jelikož by se tím zavedla dodatečná podmínka pro přijetí samotných opatření, která by byla v rozporu s jasným zněním úmluvy; pracovní skupina *ad hoc* návrh na změnu článku 47 za tímto účelem zvážila, ale zamítla.

²⁰⁴ Soudní dvůr, *Capelloni a Aquilini v Pelkmans*, body 25-26.

164. Vložení nového ustanovení má za následek, že se úmluva nyní vztahuje na předběžná nebo ochranná opatření přijímaná ve třech rozdílných případech: první je obecné povahy a řídí se článkem 31, který se převážně, nikoli však výlučně, vztahuje ke lhůtě, během níž probíhá hlavní soudní řízení ve státě původu; druhý vzniká v dožádaném státě při rozhodování o prohlášení vykonatelnosti cizího rozhodnutí a až do okamžiku jeho vydání (čl. 47 odst. 1); třetí vzniká po vydání prohlášení vykonatelnosti během lhůty stanovené k podání opravného prostředku a až do doby, než soudy o opravném prostředku rozhodnou (čl. 47 odst. 3). Pokud jde o druhy opatření, které lze v těchto situacích přijmout, jakož i o pravidla, kterými se řídí, a jejich mechanismy a přípustnost, úmluva obsáhle odkazuje na vnitrostátní právo, nicméně vnitrostátní právo se použije pouze v souladu se zásadami stanovenými v samotné úmluvě a, jak již bylo naznačeno, nesmí vyvolat následky, které by byly s těmito zásadami neslučitelné. Je to zvláště důležité pro podmínky, které odůvodňují přijetí ochranných opatření v konkrétním případě. Tyto podmínky jsou předmětem vnitrostátního práva, ale pokud v zájmu jejich uplatnění vnitrostátní soud zvažuje, zda jsou splněny základní podmínky zjevnosti (tj. že jejich poskytnutí je bez dalšího z hlediska právního i skutkového odůvodněné) (*fumus boni juris*), a naléhavosti (*periculum in mora*), musí tak učinit s ohledem na účely pravidel úmluvy ve třech výše uvedených situacích a v souladu s nimi.

Soud, který nařídí opatření podle článku 31, může volně uvážit, zda se jedná či nejedná o zjevný a naléhavý případ, zatímco podle čl. 47 odst. 1 zjevnost vyplývá z rozhodnutí, o jehož uznání se žádá, a provedení vlastního posouzení ze strany soudu by bylo v rozporu se zásadou, že návrhovatel je oprávněn požadovat ochranná opatření na základě cizího rozsudku; vlastní posouzení ze strany soudu je tedy omezeno na otázku naléhavosti. Pokud jsou ochranná opatření přijata podle čl. 47 odst. 3, nelze posoudit ani zjevnost ani naléhavost, jelikož prohlášení vykonatelnosti s sebou nese možnost přijmout ochranná opatření, a úmluva neumožňuje, aby posouzení nezbytnosti těchto opatření bylo provedeno nezávisle na posouzení požadavků týkajících se vydání prohlášení vykonatelnosti.

5 - Další ustanovení týkající se výkonu

a) Výkon související pouze s některými nároky; částečný výkon (článek 48)

165. Článek 48 odst. 1 stanoví, že vykonatelnost lze prohlásit i pouze pro jeden nebo více nároků, o nichž bylo vydáno cizí rozhodnutí; je shodný s článkem 42 úmluvy z roku 1988 s výjimkou redakčních změn vynucených novým postupem, v němž již soud nadále výkon „nepovoluje“, nýbrž pouze „vydává“ prohlášení vykonatelnosti. Nejpravděpodobnějšími případy prohlášení vykonatelnosti tohoto druhu jsou ty, kdy by část rozhodnutí mohla být v rozporu s veřejným pořádkem, nebo kdy návrhové usiluje o prohlášení vykonatelnosti pouze pro jednu nebo více částí rozhodnutí, jelikož na ostatních nemá zájem, nebo ještě častěji v případě, kdy se cizí rozhodnutí týká otázek, z nichž některé spadají do oblasti působnosti této úmluvy a jiné nikoli. Je třeba zdůraznit, že pro použití tohoto ustanovení není zapotřebí, aby otázky, které jsou předmětem rozhodnutí, byly formálně oddělené. Pokud rozhodnutí ukládá více povinností, z nichž pouze některé spadají do oblasti působnosti úmluvy, lze jej vykonat zčásti, pokud jasné stanoví cíle jednotlivých částí ustanovení rozhodnutí soudu²⁰⁵.

²⁰⁵ Soudní dvůr, věc C-220/95 *Van den Boogaard v. Laumen* [1997] Sb. rozh. I-1147, body 21-22, s odkazem na rozhodnutí anglického soudu, které v jednom rozhodnutí ve věci rozvodu manželství upravilo jak vztahy mezi manželi, tak i otázky výživného.

166. Pravidlo obsažené v odstavci 2, které umožňuje navrhovateli požádat o prohlášení vykonatelnosti týkající se části nároků i v rámci jedné části rozhodnutí, nelze-li rozlišit různé části podle jejich účelu, zůstává s výjimkou způsobu redakční úpravy rovněž beze změny. Pracovní skupina *ad hoc* posuzovala možnost toto ustanovení vypustit vzhledem k automatické povaze prvního stupně řízení a účinkům článku 52, který zakazuje vybírání jakéhokoli poplatku stanoveného podle hodnoty předmětu sporu²⁰⁶. Ustanovení však není odůvodněno úvahami finanční povahy a jeho vypuštění by mohlo vést k názoru, že věřitel je vždy nucen žádat výkon celého rozhodnutí. Na základě tohoto odstavce 2, který v důsledku toho zůstává beze změny, může navrhovatel, jehož nárok od vydání cizího rozhodnutí částečně zanikl, požádat orgán, který vydal osvědčení, aby uvedl, že výkon je požadován pouze do určité částky, přičemž žádost může učinit i v druhém stupni řízení, kdy sám podá opravný prostředek nebo je opravný prostředek podán stranou, vůči níž je výkon navrhován.

²⁰⁶ Viz bod 169 níže.

b) *Soudní rozhodnutí o zaplacení penále (článek 49)*

167. Toto ustanovení doslovně reprodukuje odpovídající ustanovení úmluvy z roku 1988, které stanoví, že cizí soudní rozhodnutí o zaplacení penále (například za prodlení) jsou v dožádaném státě vykonatelná pouze tehdy, jestliže je výše penále s konečnou platností stanovena soudy státu původu²⁰⁷. Poukázalo se na to, že toto ustanovení ponechává bez odpovědi otázku, zda se vztahuje na pořádkové pokuty za neuposlechnutí předvolání, které jsou příjmem státu a nikoli věřitele²⁰⁸. Během procesu přezkoumání bylo navrženo, že by bylo vhodné znění za tímto účelem vyjasnit. Pracovní skupina *ad hoc* se však rozhodla, že znění nezmění v tom smyslu, aby výslovně zahrnovalo penále určené státu, jelikož rozhodnutí ve prospěch státu může být trestní povahy a změna by tak mohla na tomto místě zavést do úmluvy určené pro občanské a obchodní věci trestní prvek. Ustanovení tak lze použít pro úpravu penále ve prospěch státu pouze za předpokladu, že penále má nepochybně občanskoprávní povahu a že o jeho výkon žádá soukromá strana v řízení o prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí bez ohledu na to, že platby je třeba odvést státu.

²⁰⁷ Jenardova zpráva, str. 53-54.

²⁰⁸ Schlosserova zpráva, bod 213.

168. Nemění se zásada obsažená v tomto ustanovení, podle níž navrhovatel, jemuž se ve státě původu dostává výhod úplné nebo částečné bezplatné právní pomoci nebo který je osvobozen od úhrady nákladů nebo výdajů, požívá nejvýhodnější právní pomoci nebo nejširšího osvobození od úhrady nákladů a výdajů podle práva dožádaného státu (viz Jenardova zpráva, str. 54 a Schlosserova zpráva, body 223-224). Uplatňuje se však v širším rozsahu, jelikož se vztahuje na celý postup stanovený v oddíle 2 věnovaném výkonu, včetně řízení o opravném prostředku²⁰⁹. Důvody právní pomoci nebo osvobození od úhrady nákladů nebo výdajů nejsou relevantní: jsou stanoveny právními předpisy státu původu a nejsou předmětem přezkumu. Je třeba připomenout, že osvědčení vydané orgánem, který vydal rozhodnutí, o jehož uznání a výkon se žádá, musí uvést, zda se navrhovateli dostává bezplatné právní pomoci či nikoli, a to postačuje na to, aby navrhovateli vzniknul nárok v dožádaném státě.

Článek 50 odst. 2 je odůvodněn potřebou zohlednit úlohu, kterou v některých státech hrají ve věcech výživného správní orgány, které jednají bezplatně; stejná potřeba byla uvedena v případě Norska, které se připojilo k Dánsku a Islandu, které jsou již uvedeny v odpovídajícím ustanovení úmluvy z roku 1988.

²⁰⁹ Článek 44 Luganské úmluvy z roku 1988 omezuje jeho použití na „postupy stanovené v článcích 32 až 35“.

169. Článek 51 reprodukuje odpovídající ustanovení úmluvy z roku 1988²¹⁰. Pracovní skupina *ad hoc* jednala o tom, zda pro osoby s obvyklým pobytem ve státě vázaném úmluvou by měl být zákaz požadavku *cautio judicatum solvi* (závazek uložit do úschovy určitou peněžní částku za účelem zajištění uhrazení nákladů soudního řízení) rozšířen na původní řízení. Avšak tím by se zavedlo jednotné pravidlo, které není nezbytně nutné pro zajištění volného pohybu rozhodnutí, a pracovní skupina se rozhodla raději nezasahovat do vnitrostátních systémů. Je rovněž třeba si uvědomit, že v řadě států vázaných úmluvou je požadavek jistoty z důvodu cizí státní příslušnosti nebo neexistence místa pobytu nebo bydliště v zemi již zakázán Haagskou úmluvou ze dne 1. března 1954 o civilním řízení (článek 17) a následnou Haagskou úmluvou ze dne 25. října 1980 o mezinárodním přístupu k soudům (článek 14) a že v členských státech Evropského společenství je jistota založená na státní příslušnosti v každém případě zakázána.

Článek 52 reprodukuje článek III protokolu 1 úmluvy z roku 1988 a v řízení o vydání prohlášení o vykonatelnosti zakazuje, aby ve státě, kde se podává návrh na výkon, byl vybírán jakýkoli poplatek stanovený podle hodnoty předmětu sporu.

²¹⁰ Jenardova zpráva, str. 54.

KAPITOLA V

VEŘEJNÉ LISTINY A SOUDNÍ SMÍRY

1 - Veřejné listiny (článek 57)

170. Článek 57 z velké části reprodukuje příslušné ustanovení úmluvy z roku 1988, a to i přes některé změny za účelem jeho přizpůsobení nové úmluvě (článek 50; pro komentář viz Jenardovu zprávu, str. 56, a Schlosserovu zprávu, bod 226)²¹¹. Soudní dvůr již objasnil objektivní hlediska, která se mají použít při určení toho, zda existuje listina, kterou lze podle tohoto ustanovení prohlásit za vykonatelnou. Soudní dvůr uvedl, že veřejnou povahu listiny je třeba stanovit nadevší pochybnost, a že pokud listiny vydané mezi soukromými stranami nejsou ve své podstatě veřejné, je třeba zásahu veřejného orgánu nebo jiného orgánu pověřeného za tímto účelem státem původu, který by jim dodal povahu veřejných listin²¹². Výklad Soudního dvora potvrzuje zpráva týkající se úmluvy z roku 1988, podle níž veřejná povaha listiny má být stanovena veřejným orgánem a má se týkat obsahu listiny a nikoli pouze podpisu²¹³. Akty se samozřejmě prohlásí za vykonatelné pouze jsou-li vykonatelné ve státě původu.

Podle čl. 57 odst. 2 se za veřejné listiny pokládají rovněž dohody o výživném uzavřené před správními orgány nebo jimi ověřené. Toto ustanovení bylo vloženo s cílem zohlednit skutečnost, že v některých státech se otázkami výživného nezabývají soudy, nýbrž správní orgány pověřené přijímáním dohod mezi stranami a jejich ověřováním, čímž se umožňuje jejich vykonatelnost.

²¹¹ Je třeba uvést, že v italské verzi úmluvy byl původní termín „atti autentici“ („veřejné listiny“) nahrazen termínem „atti pubblici“ („veřejné listiny“). Podle vysvětlení obsaženého ve znění je cílem této změny zohlednit judikaturu Soudního dvora.

²¹² Soudní dvůr, věc C-260/97 *Unibank v Christensen* [1999] Sb. rozh. I-3715, bod 15, s odkazem na článek 50 Bruselské úmluvy.

²¹³ Jenard-Möllerova zpráva, bod 72.

171. Na veřejné listiny se vztahuje nový postup týkající se prohlášení vykonatelnosti, který je uveden v článku 38 a násl. úmluvy. V druhém stupni řízení může soud prohlášení vykonatelnosti zamítnout nebo zrušit pouze v případě, že by výkon listiny byl zjevně v rozporu s veřejným pořádkem dožádaného státu. Omezení, podle něhož je veřejný pořádek jediným důvodem pro zamítnutí, se přebírá z odpovídajícího ustanovení úmluvy z roku 1988. Postup týkající se prohlášení vykonatelnosti se stejně jako u rozhodnutí zahajuje tím, že příslušný orgán státu vázaného úmluvou, v němž byla listina vydána nebo zaregistrována, vydá osvědčení na základě formuláře uvedeného v příloze VI úmluvy. Formulář musí uvádět orgán, který listinu ověřil; tento orgán se mohl podílet na jejím vyhotovení nebo mohl pouze provést její registraci. Určení orgánu pověřeného vydáním takového osvědčení je záležitostí dotčeného členského státu a, pokud existuje povolání notáře, může být tímto orgánem i notář.

Uplatnění postupu vedoucího k vydání prohlášení vykonatelnosti může vyžadovat určitou úpravu veřejných listin a musí přihlídnout k různé povaze písemností, které jsou předmětem výkonu. Tak například odkaz v článku 46 na přerušení řízení v případě, že ve státě, v němž bylo rozhodnutí vydáno, byl proti němu podán řádný opravný prostředek, může v případě veřejných listin zahrnovat řízení na prvním stupni, pokud ve státě původu probíhá řízení o napadení platnosti veřejné listiny.

2 - Soudní smíry (článek 58)

172. Článek 58 potvrzuje, že se soudními smíry, které byly schváleny soudem v průběhu řízení a jsou vykonatelné ve státě původu, se pro účely prohlášení vykonatelnosti nakládá jako s veřejnými listinami, jako tomu bylo v úmluvě z roku 1988 (viz Jenardova zpráva, str. 56). Postup týkající se prohlášení vykonatelnosti se však nezakládá na osvědčení o veřejných listinách, nýbrž na osvědčení o soudních rozhodnutích uvedeném v příloze V.

KAPITOLA VI

OBEČNÁ A PŘECHODNÁ USTANOVENÍ

1 - Obecná ustanovení (články 59-62)

1. Bydliště (články 59-60)

173. Články 59 a 60 se týkají definice pojmu bydliště fyzických a právnických osob. Tato otázka již byla projednána dříve v souvislosti s obecnými pravidly o příslušnosti (výše uvedené body 26-33).

2. Trestní řízení za nedbalostní trestný čin (článek 61)

174. Článek 61 přebírá ustanovení článku II protokolu 1 úmluvy z roku 1988 a byl již posouzen dříve ve spojení s čl. 5 odst. 4 (výše uvedené body 64-66).

3. Definice pojmu „soud“ (článek 62)

175. Úmluva opakovaně mluví o „soudu“ a určuje soudní příslušnost, pravomoci soudu v souvislosti s uznáváním a výkonem rozhodnutí a obecně jeho úlohu v systému justiční spolupráce, kterou úmluva stanoví a upravuje. Pokud by byl tento pojem chápán v užším slova smyslu orgánu formálně začleněného do soudní struktury státu, nemohl by zahrnovat všechny orgány vykonávající některé z činností, které úmluva vyhrazuje „soudu“. Příkladem by mohly být pravomoci v souvislosti s vyživovacími povinnostmi, které norské a islandské právo svěřuje správním orgánům, přičemž úmluva považuje vyživovací povinnosti za soudní záležitost, nebo pravomoci, které švédské právo uděluje regionálním správním orgánům, které občas vykonávají soudní činnost ve zkrácených vykonávacích řízeních.

Úmluva z roku 1988 v článku Va protokolu 1 stanoví, že tyto orgány je třeba považovat za „soudy“²¹⁴. Úmluva nyní přijímá obecnější pravidlo, které dává pojmu „soud“ širší význam zahrnující jakýkoli orgán ve vnitrostátním systému, který má příslušnost ve věcech spadajících do oblasti působnosti této úmluvy. Podle této formulace se „soudy“, ve smyslu této úmluvy určují spíše podle činnosti, kterou vykonávají, než podle formální klasifikace ve vnitrostátním právu. Na rozdíl od zvláštního ustanovení v článku Va protokolu 1 - a souběžného ustanovení v článku 62 nařízení Brusel I²¹⁵ - má nový článek 62 obecnou povahu, která zahrne i jiné správní orgány než ty, které v současnosti existují ve státech vázaných úmluvou a které vyvolaly nutnost pozměnit úmluvu v souvislosti s přistoupením dalších států. To rovněž umožňuje, aby pojem „soudů“ zahrnoval orgány nebo úřady vytvořené v rámci Evropského společenství, jako je Úřad pro harmonizaci ve vnitřním trhu (ochranné známky a vzory) se sídlem v Alicante, který vykonává určité soudní funkce v oblasti průmyslového vlastnictví.

²¹⁴ Viz Jenard-Möllerova zpráva, body 106-107.

²¹⁵ Které výslovně uvádí, že v případě zkráceného řízení o platebním rozkazu se „soudem“ rozumí i švédský vykonávající úřad (*kronofogdemyndighet*).

2 - Přejídná ustanovení (článek 63)

176. Článek 63 reprodukuje odpovídající ustanovení úmluvy z roku 1988 (článek 54): odstavec 1 stanoví, že úmluva se vztahuje pouze na řízení zahájena a na písemnosti vyhotovené nebo registrované jako veřejné listiny po vstupu této úmluvy v platnost ve státě původu a, je-li žádáno o uznání nebo výkon rozhodnutí nebo veřejných listin, také v dožádaném státě. Odstavec 2 opakovaně uvádí, že pokud bylo řízení zahájeno přede dnem vstupu této úmluvy v platnost a rozhodnutí bylo vydáno po tomto dni, rozhodnutí se uzná podle hlavy III, pokud je v souladu s pravidly o příslušnosti uvedenými v hlavě II nebo pokud byla příslušnost stanovena v souladu s platnou dohodou uzavřenou mezi státem původu a dožádaným státem. Odstavec 2 dává před tímto pravidlem přednost ustanovení, které uvádí, že není třeba ověřovat příslušnost, pokud bylo řízení zahájeno ve státě původu až poté, co úmluva z roku 1988 vstoupila v platnost jak ve státě původu, tak i v dožádaném státě. S rozhodnutími o návrzích podanými po vstupu v platnost úmluvy z roku 1988 se zachází stejným způsobem jako s rozhodnutími vydanými po vstupu této nové úmluvy v platnost.

Původní třetí odstavec článku 54, který se týkal příslušnosti soudů Irska a Spojeného království v případech, kdy právo rozhodné pro smlouvu bylo zvoleno před vstupem úmluvy z roku 1988 v platnost, byl vypuštěn jako obsolentní.

Nové znění již neobsahuje ustanovení původního článku 54A, který stanovil, že po dobu tří let po vstupu úmluvy z roku 1988 v platnost se příslušnost v námořních věcech v případě Dánska, Řecka, Irska, Islandu, Norska, Finska a Švédska určuje v souladu s ustanoveními odstavců 1 až 7 tohoto článku, ledaže v jednom z těchto států vstoupí Mezinárodní úmluva o zadržení námořních lodí, podepsaná v Bruselu dne 10. května 1952, v platnost před ukončením tohoto období. Toto ustanovení je nyní překonáno, neboť tříleté období již uplynulo a uvedená úmluva z roku 1952 je ve většině dotčených států v platnosti²¹⁶.

²¹⁶ Úmluvu ratifikovalo Dánsko (2. května 1989), Norsko (1. listopadu 1994) a Finsko (21. prosince 1995) a Irsko (17. října 1989) a Švédsko (30. dubna 1993) k ní přistoupily. Podle článku 15 úmluvy vstupuje úmluva v platnost 6 měsíců po uložení ratifikačních listin nebo po přijetí oznámení o přistoupení. Řecko ratifikovalo dne 27. února 1967, ještě před úmluvou z roku 1988. Zdá se, že k úmluvě nepřistoupil pouze Island.

KAPITOLA VII

VZTAH K DALŠÍM PRÁVNÍM AKTŮM

177. Vztahy mezi Luganskou úmluvou a nařízením Brusel I a dále Bruselskou úmluvou a dohodou mezi Evropským společenstvím a Dánskem byly posouzeny již dříve (výše uvedené body 18-22). Vztahy k dalším právním aktům jsou předmětem následujícího rozboru.

1. *Smlouvy, které upravují stejné věci (články 65 a 66)*

178. Článek 65 reprodukuje s redakčními změnami, které úmluva v důsledku přezkoumání požaduje, příslušné ustanovení úmluvy z roku 1988 (článek 55) a potvrzuje tak zásadu, že úmluva mezi státy jí vázanými nahrazuje smlouvy uzavřené mezi dvěma nebo více z nich, které upravují stejné věci jako tato nová úmluva. Nejsou tím dotčeny odkazy na další smlouvy tohoto druhu v čl. 63 odst. 2, článku 66 a článku 67; poslední z těchto odkazů byl doplněn, jelikož v úmluvě z roku 1988 chybělo odpovídající ustanovení²¹⁷. Článek 65 se od předchozího znění liší rovněž tím, že neuvádí nahrazené smlouvy, nýbrž namísto toho odkazuje na přílohu VII.

Pokud jde o odpovídající ustanovení úmluvy z roku 1988 (článek 56), zůstává článek 66 beze změny: uvádí, že nahrazené smlouvy se i nadále použijí ve věcech, na něž se Luganská úmluva nevztahuje.

²¹⁷ Jenardova zpráva, str. 59; Jenard-Möllerova zpráva, bod 77.

2. Smlouvy o zvláště vymezených věcech (článek 67)

179. Někteří považovali ustanovení úmluvy z roku 1988 týkající se vztahů se smlouvami o zvláště vymezených věcech (článek 57) za nejasné a obtížně vyložitelné, a domnívali se proto, že v zájmu vyloučení nejistoty v souvislosti s jeho výkladem je třeba provést přezkum. Pracovní skupina *ad hoc* se však domnívala, že znění by nemělo být nijak významně pozměněno, jelikož došla k závěru, že vyjasnění uvedená ve zprávách týkajících se znění Bruselské úmluvy z roku 1978 a Luganské úmluvy z roku 1988 jsou dostačující k vyloučení většiny nejistot, které by mohly při použití tohoto ustanovení vzniknout. (Pro komentář viz Schlosserova zpráva, body 238-246 a Jenard-Möllerova zpráva, body 79-84).

Zásada, že stávající a budoucí smlouvy o zvláště vymezených věcech mají přednost před Luganskou úmluvou, se nemění (odstavec 1), stejně jako možnost založit svou příslušnost na zvláštní smlouvě i tehdy, když má žalovaný bydliště na území jiného státu vázaného Luganskou úmluvou, který není smluvní stranou takové zvláštní smlouvy, ačkoli je třeba dodržet článek 26 (odstavec 2); ale je třeba poznamenat, že uvedená zásada se použije pouze v rozsahu stanoveném ve zvláštní smlouvě. Pravidlo, které upřednostňuje smlouvy o zvláště vymezených věcech, je výjimkou z obecného pravidla, že Luganská úmluva je nadřazena jiným smlouvám mezi státy v otázkách příslušnosti, a tuto výjimku je třeba vykládat rigorózně, takže použití Luganské úmluvy se vylučuje pouze v otázkách, které jsou výslovně upraveny ve zvláštní smlouvě²¹⁸.

²¹⁸ Soudní dvůr, věc C-406/92 *Tatry v Maciej Rataj* [1994], Sb. rozh. I-5439, body 24-25 a 27, s odkazem na použití Bruselské úmluvy na litispendenci a závislá řízení, pokud tyto aspekty nebyly předmětem zvláštních smluv, které se omezily na určitá pravidla v oblasti příslušnosti (zvláštní smlouvou, které se to týkalo, byla Bruselská úmluva o zadržení námořních lodí z roku 1952).

180. Článek 67 rovněž ukládá omezení v oblasti uzavírání budoucích smluv, které nebylo obsaženo v úmluvě z roku 1988: Luganská úmluva uzavírání takových smluv nebrání, ale nyní uvádí, že se tak děje, aniž jsou dotčeny závazky vyplývající z jiných dohod mezi některými smluvními stranami. Je třeba připomenout, že nařízení Brusel I (článek 71) uzavírání smluv o zvláště vymezených věcech nestanoví a odkazuje pouze na stávající smlouvy, které se mají i nadále uplatňovat. Toto ustanovení odpovídá skutečnosti, že je to Společenství, a nikoliv členské státy, kdo má pravomoc uzavírat smlouvy o příslušnosti a uznávání rozhodnutí, které by mohly zasahovat do nařízení Brusel I, což potvrdil Soudní dvůr ve svém posudku 1/03, kde došel k závěru, že v otázkách spadajících do oblasti působnosti tohoto nařízení je jeho pravomoc výlučná²¹⁹. Je proto třeba dojít k závěru, že členské státy Evropského společenství nemohou uzavírat další smlouvy o zvláště vymezených věcech, s výjimkou nepravděpodobného případu, že jsou mimo pravomoc Společenství, nebo pokud Společenství členské státy k jejich uzavření zmocní.

181. Byla učiněna změna ve věci uznávání a výkonu soudních rozhodnutí, která s touto otázkou do určité míry souvisí. Nebylo pozměněno pravidlo, že rozhodnutí vydaná ve státě vázaném Luganskou úmluvou v rámci výkonu příslušnosti stanovené ve smlouvě o zvláště vymezené věci mají být uznána a vykonána v souladu s hlavou III Luganské úmluvy (odstavec 3), ani důvody pro zamítnutí doplňující důvody uvedené v hlavě III, které umožňují zamítnutí, není-li dožádaný stát smluvní stranou zvláštní smlouvy a směřuje-li uznání nebo výkon proti osobě, která má v tomto státě bydliště (odstavec 4). V odstavci 4 je však nyní doplněn další důvod pro zamítnutí, a to, že strana má bydliště v členském státě Evropského společenství, je-li dožádaným státem členský stát Společenství a jedná-li se o zvláštní smlouvu, která by měla být uzavřena Společenstvím, což znamená, že uzavření této smlouvy není v pravomoci členských států, nýbrž samotného Společenství. Cílem tohoto pravidla je zabránit tomu, aby se v Evropském společenství uznávala a vykonávala rozhodnutí, pokud jsou založena na pravidlech pro příslušnost, jejichž obsah by měl být sjednán orgány Společenství.

²¹⁹ Výše uvedený bod 7.

Tato změna například znamená, že pokud se švýcarský soud shledá příslušným na základě smlouvy o zvláště vymezené věci, bude jeho rozhodnutí uznáno ostatními státy vázanými Luganskou úmluvou na základě hlavy III. Pokud strana, vůči níž uznání nebo výkon směřuje, má bydliště v dožádaném státě, lze uznání zamítnout. Toto pravidlo se použije, nachází-li se dožádaný stát mimo Evropské společenství (například Norsko) nebo jedná-li se o členský stát (například Francie). Dožádaný stát, který je členským státem Společenství, však může rovněž odmítnout uznat a vykonat rozhodnutí vůči žalované straně, která má bydliště v jiném členském státě (například Itálii), pokud zvláštní smlouva, z níž vychází švýcarský soud při stanovení své příslušnosti, se týká otázky, která spadá do pravomoci Společenství. Rozhodnutí může být nicméně uznáno na základě vnitrostátních právních předpisů dožádaného státu.

182. Ustanovení obsažené v odstavci 5, které uvádí, že stanoví-li smlouva o zvláště vymezené věci, jejímiž smluvními stranami jsou stát původu i dožádaný stát, podmínky uznání nebo výkonu rozhodnutí, použijí se tyto podmínky, a že Luganskou úmluvu lze použít pro řízení týkající se uznávání a výkonu.

Podle protokolu 3 se s právními předpisy Společenství, jimiž se řídí příslušnost ve věci uznávání a výkonu rozhodnutí ve zvláště vymezených věcech, zachází stejně jako se smlouvami o zvláště vymezených věcech (viz bod 206 níže).

3. Smlouvy týkající se závazku neuznávat (článek 68)

183. Článek 68 s některými redakčními změnami do značné míry přejímá odpovídající ustanovení úmluvy z roku 1988 (článek 59): uznává další použitelnost smluv, kterými se státy vázané Luganskou úmluvou zavázaly neuznávat rozhodnutí vydaná v jiných státech vázaných touto úmluvou proti žalovaným s trvalým bydlištěm nebo obvyklým pobytem ve třetím státě, pokud by v případě stanoveném v článku 4 takové rozhodnutí mohlo být vydáno pouze na základě příslušnosti určené podle čl. 3 odst. 2. Toto pravidlo bylo stanoveno v Bruselské úmluvě s cílem omezit v rámci Společenství účinky uznávání rozhodnutí vydaných na základě pravidel nadbytečné příslušnosti²²⁰; následně bylo reprodukováno v Luganské úmluvě spolu s omezením možnosti uzavírat smlouvy tohoto druhu se zeměmi, které nejsou smluvní stranou úmluvy, které jsou podle odstavce 2 vyloučeny v určitých případech, kdy soud založil svou příslušnost na skutečnosti, že zde žalovaný má umístěn svůj majetek nebo zde byl majetek žalobcem zadržen²²¹.

²²⁰ Jenardova zpráva, str. 61.

²²¹ Toto omezení bylo do Bruselské úmluvy vloženo úmluvou o přistoupení z roku 1978: Schlosserova zpráva, body 249-250.

184. Oblast působnosti tohoto ustanovení je v nové úmluvě dále rozšířena. Ačkoli úmluva z roku 1988 uznávala použití stávajících a budoucích smluv tohoto typu a ponechávala tedy členským státům možnost uzavírat smlouvy nové, čl. 68 odst. 1 nové úmluvy činí obecný odkaz pouze na smlouvy před vstupem této úmluvy v platnost a umožňuje uzavírání budoucích smluv pouze za předpokladu, že nejsou v rozporu se závazky vyplývajícími z jiných smluv mezi některými smluvními stranami. Zde je třeba připomenout, že nařízení Brusel I (článek 72) možnost uzavírat budoucí smlouvy neuvádí a zmiňuje se pouze o smlouvách předcházejících vstupu tohoto nařízení v platnost, čímž nepřímě členským státům zakazuje nové smlouvy tohoto druhu uzavírat. Jak již bylo uvedeno v článku 67²²², toto ustanovení odpovídá skutečnosti, že je to Společenství, a nikoliv členské státy, kdo má pravomoc uzavírat smlouvy o příslušnosti a uznávání rozhodnutí, které by mohly zasahovat do nařízení Brusel I, a že tuto pravomoc potvrdil Soudní dvůr ve svém posudku 1/03, kde došel k závěru, že v otázkách spadajících do oblasti působnosti tohoto nařízení je tato pravomoc výlučná²²³. Tedy pouze státy vázané úmluvou, které nejsou členskými státy Evropského společenství, jsou nyní podle článku 68 oprávněné uzavírat smlouvy obsahující závazky spojené s neuznáním, se státy, které nejsou úmluvou vázány.

Pracovní skupina *ad hoc* na základě skutečnosti, že státy mohou v budoucnu i nadále uzavírat smlouvy o neuznávání, rozhodla, že nepřijme návrh, který by vypustil druhý odstavec článku 68 v zájmu uvedení tohoto článku do souladu s odpovídajícím ustanovením nařízení Brusel I (které očividně podobný odstavec neobsahuje, jelikož tento odstavec by se použil pouze v případě, že státy by měly možnost uzavírat budoucí smlouvy tohoto druhu), a že místo toho zachová omezení možnosti států, které tento odstavec již ukládá.

²²² Výše uvedený bod 180.

²²³ Výše uvedený bod 7.

KAPITOLA VIII

ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

1 - Podpis, ratifikace a vstup v platnost (článek 69)

185. Tato úmluva je otevřena k podpisu Evropskému společenství, Dánsku a státům, které jsou v době podpisu členy Evropského sdružení volného obchodu. Jak již bylo uvedeno (bod 8), úmluvu podepsaly dne 30. října 2007 Evropské společenství, Švýcarsko, Norsko a Island a dne 5. prosince 2007 Dánsko. Úmluva podléhá ratifikaci a, stejně jako v případě úmluvy z roku 1988, depozitářem je Švýcarská spolková rada, která ji má uchovávat v archivu spolkové rady (článek 79). Má vstoupit v platnost prvním dnem šestého měsíce následujícího po dni, kdy Evropské společenství a jeden člen Evropského sdružení volného obchodu uloží své ratifikační listiny. Toto období je dvojnásobně dlouhé ve srovnání s obdobím, které bylo poskytnuto pro vstup úmluvy z roku 1988 v platnost, a bylo stanoveno s ohledem na čas nezbytný ke přizpůsobení vnitrostátních právních předpisů států vázaných úmluvou. Pro státy, které provedou ratifikaci nebo přistoupí později, vstupuje úmluva v platnost prvním dnem třetího měsíce po uložení ratifikační listiny nebo listiny o přistoupení.

Pro smluvní strany, mezi nimiž vstupuje v platnost, nahrazuje nová úmluva dnem svého vstupu v platnost úmluvu z roku 1988. Článek 3 odst. 3 protokolu 2 stanoví výjimku, která, jak bude dále uvedeno (bod 201 níže), zachovává systém výměny informací o vnitrostátních rozhodnutích, jenž byl zřízen protokolem 2 úmluvy z roku 1988, do doby, než bude nahrazen novým systémem. Jakmile k tomu dojde, bude nahrazení úplné: Článek 69 odst. 6 uvádí, že jakýkoli odkaz na úmluvu z roku 1988 v jiných právních aktech se považuje za odkaz na novou úmluvu.

186. Neevropská území členských států, na která se vztahovala Bruselská úmluva, byla v souladu s článkem 229 Smlouvy o ES vyloučena z územní působnosti nařízení Brusel I (článek 68 nařízení Brusel I); tato úmluva využila možnosti daný problém vyřešit. Článek 69 odst. 7 stanoví, že ve vztazích mezi členskými státy Evropského společenství a uvedenými územími nahrazuje tato nová úmluva Bruselskou úmluvu a protokol o jejím výkladu, a to dnem vstupu této úmluvy v platnost vůči těmto územím v souladu s čl. 73 odst. 2.

2 - Přistoupení (články 70-73)

187. Úmluva pozměnila a zjednodušila postup pro přistoupení jiných států k úmluvě, který předtím stanovil „poskytnutí záruky“ ze strany smluvního státu a aktivní úlohu depozitáře při shromažďování informací nezbytných pro určení spolehlivosti státu, který si přeje přistoupit²²⁴. Tento systém se neukázal jako příliš účinný, mimo jiné i proto, že mohl vést k zamítnutí žadatelského státu i v případě, že se za tento stát zaručil jeden ze smluvních států, a že mohl podněcovat ke konkurenci při poskytování záruky za žádající stát. Bylo rovněž uvedeno, že úloha depozitáře by měla být neutrální a že základem řízení o přistoupení by neměla být výzva k přistoupení vydaná depozitářem. Byl rovněž stanoven rozdílný postup, podle něhož se kladné prohlášení o přijetí žádosti vydá po náležitém posouzení soudního a procesního systému žádajícího státu.

Úmluva rozlišuje mezi státy, které se stanou členy ESVO po podpisu úmluvy (čl. 70 odst. 1 písm. a)); členskými státy Evropského společenství jednajícími jménem určitých neevropských území, která jsou součástí jejich území nebo za jejichž vnější vztahy jsou odpovědné (čl. 70 odst. 1 písm. b))²²⁵; a jinými státy mimo rámec úmluvy, včetně neevropských států (čl. 70 odst. 1 písm. c)). Řízení o přistoupení se ve všech případech zahajuje na žádost zaslanou depozitáři, k níž se přiloží překlad do angličtiny a francouzštiny, aby náklady spojené s překladem nenesl depozitář, ale následný postup se liší: pro státy uvedené v písmenech a) a b) je upraven v článku 71; pro státy uvedené v písmeni c) je upraven v článku 72.

Článek 71 stanoví, že žadatelský stát sdělí pouze informace požadované pro používání této úmluvy, které jsou uvedené v přílohách I až IV a v příloze VIII, a předloží prohlášení, která si může přát učinit v souladu s články I a III protokolu 1. Tyto informace se zašlou depozitáři a ostatním smluvním stranám. Jakmile k tomu dojde, může žadatelský stát uložit listinu o přistoupení.

²²⁴ Článek 62 úmluvy z roku 1988; viz Jenard-Möllerova zpráva, body 89-90.

²²⁵ Na žádost Dánska bylo při jednáních vyjasněno, že stávající postavení Faerských ostrovů a Grónska s ohledem na úmluvu z roku 1988 zůstane podle nové úmluvy nezměněno. Viz Jenard-Möllerova zpráva, bod 95.

Článek 72 stanoví odlišný postup pro ostatní žadatelské státy uvedené v písmeni c). Kromě informací požadovaných pro uplatňování této úmluvy a prohlášení podle protokolu 1 musí jiné státy, které si přejí k úmluvě přistoupit, poskytnout depozitáři informace o svém soudním systému, o svém vnitrostátním právu týkajícím se občanského soudního řízení a výkonu rozhodnutí a o svém mezinárodním právu soukromém týkajícím se občanského soudního řízení. Depozitář tyto informace předá ostatním smluvním stranám, jejichž souhlas s přistoupením je nezbytný; smluvní strany vyvinou úsilí, aby svůj souhlas vyjádřily nejpozději do jednoho roku. Po obdržení souhlasu smluvních stran vyzve depozitář žadatelský stát, aby k úmluvě přistoupil a uložil svou listinu o přistoupení. Smluvním stranám je nicméně ponechána možnost podat proti přistoupení námitky, dokud přistoupení nevstoupí v platnost, k čemuž dojde prvního dne třetího měsíce následujícího po uložení listiny o přistoupení. Pokud tak učiní, vstoupí tato úmluva v platnost pouze mezi přistupujícími státy a smluvními stranami, které proti přistoupení nepodaly žádné námitky.

188. Uvedený postup se použije nejen na jiné státy, nýbrž i na organizace pro regionální ekonomickou integraci s výjimkou Evropského společenství, které je již stranou úmluvy a pro jehož účast již úmluva učinila nezbytné opatření. Diplomatická konference v říjnu roku 2006 projednala otázku, zda by zvláštní zmínka o takových organizacích mohla být učiněna v čl. 70 odst. 1 písm. c) slovy „jakýkoli jiný stát“. Bylo zdůrazněno, že výslovná zmínka by takovým organizacím umožnila přistoupení, aniž by to vyžadovalo změnu úmluvy, a že možnost takových přistoupení skutečně existuje, neboť s těmito organizacemi již probíhají jednání v rámci Haagské konference o mezinárodním právu soukromém. Tato výhoda nicméně ztratila na významu vzhledem k pružnosti nové úmluvy, která usnadnila provádění změn nezbytných pro přistoupení těchto organizací na základě povahy každé z nich. Nakonec bylo dosaženo shody o tom, že v současnosti ani v brzké budoucnosti není zapotřebí učinit výslovnou zmínku o organizacích pro regionální ekonomickou integraci, ačkoli by mělo být zřejmé, že úmluva je přistoupení organizací tohoto druhu skutečně otevřena.

189. V souvislosti s postupy pro přistoupení uvedenými v člancích 71 a 72 bylo rovněž projednáno, zda by bylo vhodné vložit do úmluvy „federální doložku“, aby se umožnilo přistoupení států, v nichž se na různých územních jednotkách uplatňují dva nebo více právních systémů, aniž by se musela měnit úmluva, aby se přihlédlo k požadavkům těchto států týkajícím se plnění závazků, které úmluva ukládá. Některé federální státy nemají centrální pravomoc k přijetí úmluvy jménem svých federálních jednotek, proto by za tímto účelem měla být některá pravidla upravena, a federální doložka by umožnila tak učinit beze změny úmluvy. Na druhé straně byly vyjádřeny pochyby, zda je taková doložka nezbytná, jelikož podle úmluvy je přistoupení předmětem zvláštního řízení umožňujícího posouzení případných námitek, jež je vzhledem ke struktuře federálního typu nezbytné. Od myšlenky federální doložky se nakonec upustilo a úmluva neuvádí státy, které uplatňují různé právní systémy na různých územních jednotkách. Možnost dohody o vhodných postupech pro přistoupení federálních států k úmluvě zůstává samozřejmě otevřena.

3 - Vypovězení nebo přezkoumání úmluvy a změna příloh (články 74-77)

190. Článek 74 uvádí, že úmluva se uzavírá na dobu neurčitou a že ji lze kdykoli vypovědět s účinkem na konci kalendářního roku následujícího po uplynutí lhůty šesti měsíců ode dne, kdy depozitář obdrží oznámení o vypovězení.

191. Článek 76 uvádí, že kterákoli smluvní strana může požádat o přezkoumání úmluvy. Postup přezkoumání stanoví svolaný Stálý výbor uvedený v článku 4 protokolu 2 (za tímto účelem viz bod 202 níže) složený ze zástupců smluvních stran, který provádí konzultace týkající se přezkoumání, po nichž může v případě potřeby následovat diplomatická konference s cílem přijmout změny úmluvy. Tento postup se použije na úmluvu a tři protokoly uvedené v článku 75, které jsou k ní přiloženy a které tvoří nedílnou část úmluvy.

Je třeba zdůraznit, že návrh úmluvy předložený na diplomatické konferenci v roce 2006 obsahoval dva další protokoly: protokol 4 o právech k průmyslovému vlastnictví na úrovni Společenství, který zde byl projednán v souvislosti s čl. 22 odst. 4,²²⁶ a protokol 5 o vztahu mezi Luganskou úmluvou a Haagskou úmluvou o dohodách o volbě soudu z roku 2005²²⁷. Tento návrh protokolu 5 obsahoval ustanovení umožňující soudům států vázaných úmluvou uplatnit pravidla obsažená v čl. 26 odst. 2 a 3 Haagské úmluvy,²²⁸ která vysvětlují, kdy Haagská úmluva nemá vliv na uplatňování dalších úmluv, a tedy i Luganské úmluvy. V souladu s návrhem protokolu by soud státu vázaného Luganskou úmluvou musel zastavit řízení podle článku 6 Haagské úmluvy, pokud by žalovaný napadl jeho příslušnost z důvodu existence ustanovení o volbě soudu ve prospěch soudu v jiném státě vázaném úmluvou, a musel by se prohlásit za nepřislušný, pokud by soud zvolený stranami přijal příslušnost v souladu s článkem 5 Haagské úmluvy. Diplomatická konference nakonec rozhodla, že tento protokol nezahrne z toho důvodu, že Haagská úmluva dosud nevstoupila v platnost, že úpravy navržené v protokolu by se dotýkaly systému litispendence v Luganské úmluvě, pokud by existovalo ustanovení o volbě soudu, a že ve většině případů se neočekává, že by mohlo dojít k rozporu při použití těchto dvou mezinárodních nástrojů, a že konkrétní pravidla týkající se koordinace tedy nejsou nezbytně nutná.

192. Devět příloh úmluvy obsahuje rozdílné postupy, které byly mnohokrát v této důvodové zprávě uvedeny. Postup přezkoumání je zde zjednodušen: a s cílem umožnit změnu bez složitosti a formálních náležitostí pravidelného postupu přezkoumání, jsou různé podrobnosti ohledně používání úmluvy, jakož i formuláře pro osvědčení vyžadovaná v některých ustanoveních uvedeny spíše v přílohách než v samotné úmluvě, jak tomu bylo v případě úmluvy z roku 1988.

Článek 77 uvádí dva různé postupy pro přezkoumání příloh v závislosti na jejich obsahu, se zjednodušením na dvou úrovních.

²²⁶ Viz bod 101 výše.

²²⁷ Úmluva ze dne 30. června 2005 o dohodách o volbě soudu, která byla přijata na 20. zasedání Haagské konference o mezinárodním právu soukromém.

²²⁸ Viz důvodovou zprávu T. Hartleyho a M. Dogaouchiho o Haagské úmluvě, body 271-282.

První postup se týká příloh, které uvádějí informace o použití úmluvy, které mají státy vázané úmluvou poskytnout: pravidla pro určení příslušnosti ve smyslu čl. 3 odst. 2 a čl. 4 odst. 2 úmluvy (příloha I); soudy nebo příslušné orgány, u kterých se podává návrh podle článku 39 (příloha II); soudy, u kterých se podává opravný prostředek podle čl. 43 odst. 2 (příloha III); opravné prostředky podle článku 44 (příloha IV); a úmluvy, jež se podle článku 65 nahrazují (příloha VII). Tyto informace předají státy depozitáři v dostatečném předstihu před vstupem v platnost a později v případě změny, doplnění nebo zrušení. Depozitář po konzultaci se Stálým výborem v souladu s článkem 4 protokolu 2 přílohy přiměřeně upraví.

Existují různé úpravy pro ostatní přílohy, které stanoví formuláře pro osvědčení o soudních rozhodnutích a soudních smírech podle článků 54 a 58 (příloha V); osvědčení o veřejných listinách podle čl. 57 odst. 4 (příloha VI); jazyky úmluvy, na něž se odkazuje v článku 79 (příloha VIII); a použití článku II protokolu 1 (příloha IX). Každá žádost o změnu je předložena Stálému výboru v souladu s článkem 4 protokolu 2 a je jím přijata přímo, aniž by bylo zapotřebí diplomatické konference smluvních stran.

4 - Oznámení ze strany depozitáře, jazyky úmluvy (články 78 a 79)

193. Jsou zde ustanovení běžně užívaná v úmluvách a nevyžadující zvláštní komentář.

KAPITOLA IX

PROTOKOLY PŘIPOJENÉ K ÚMLUVĚ

1 - Protokol 1 o některých otázkách příslušnosti, postupu a výkonu rozhodnutí

194. Tento protokol byl ve srovnání s příslušným protokolem úmluvy z roku 1988 značně zjednodušen, částečně díky související revizi Bruselské úmluvy, která vedla k nařízení Brusel I, v němž je odlišný přístup ke stejným situacím omezen na minimum, s ohledem na potřebu jednotnosti, která je příznačná pro právní předpisy Evropského společenství. Například zmizelo ustanovení o zvláštním zacházení v případě žalovaného s bydlištěm v Lucembursku, podle něhož se na takového žalovaného nevztahoval čl. 5 odst. 1 o smluvních závazcích a dohoda o soudní příslušnosti měla být v případě osoby s bydlištěm v Lucembursku platná pouze s výslovným a konkrétním souhlasem dané osoby. Toto zvláštní zacházení bylo ve skutečnosti zachováno v nařízení Brusel I (článek 63), ale pouze po dobu šesti let ode dne vstupu tohoto nařízení v platnost, takže se již nepoužívá.

Protokol již neuvádí ustanovení týkající se sporů mezi velitelem a členem posádky námořního plavidla registrovaného v jednom z několika států (článek Vb předchozího protokolu), který nařízení Brusel I ponechalo v platnosti po dobu šesti let, ale pouze v případě Řecka (článek 64 nařízení Brusel I). Do samotné úmluvy byla vložena další ustanovení, a to buď se změnami nebo bez nich. Například ustanovení o příslušnosti Evropského patentového úřadu v článku Vd předchozího protokolu bylo se změnami vloženo do čl. 22 odst. 4 (viz bod 99 výše).

195. Ustanovení, která byla v protokolu ponechána, již byla předmětem vyjádření v této důvodové zprávě na jiném místě: zejména článek I o doručování soudních a mimosoudních písemností byl projednán v souvislosti s článkem 26; článek II o žalobách o záruku nebo o jiných intervenčních žalobách byl projednán v souvislosti s čl. 6 odst. 2; a článek III o výhradách v souvislosti s čl. 34 odst. 2 nebo zeměmi, které přistupují k úmluvě, byl projednán v souvislosti s článkem 34 a článkem 41. Na uvedených místech by však měly být učiněny odkazy na komentář.

Je pouze třeba doplnit, že článek IV protokolu výslovně stanoví, že prohlášení uvedená v tomto protokolu lze kdykoli odvolat oznámením depozitáři. Odvolání nabývá účinku prvním dnem třetího měsíce následujícího po oznámení. Toto ustanovení pouze uvádí nárok, který by smluvní strany měly mít v každém případě, a jeho cílem je upozornit na to, že je žádoucí taková prohlášení přezkoumávat a v případě, že již nejsou nadále nezbytně nutná, je odvolat, čímž se dosáhne větší jednotnosti pravidel stanovených v úmluvě.

2 - Protokol 2 o jednotném výkladu úmluvy a o Stálém výboru

1. Obecně

196. Protokol 2 se stejně jako v úmluvě z roku 1988 zabývá jednotným výkladem úmluvy a rovněž, jak jeho název naznačuje, Stálým výborem vytvořeným dřívějším protokolem. Pravidla týkající se výkladu a úlohy Stálého výboru však byla značně pozměněna. Cílem změn bylo ve značném rozsahu zohlednit skutečnost, že Evropské společenství se účastní úmluvy namísto svých členských států, a je proto vhodné přidělit širší úlohu Soudnímu dvoru a vytvořit co nejpružnější a nejrychlejší mechanismus přezkoumání úmluvy zaměřený na její přizpůsobení vývoji evropského práva.

Tento přístup je již zřejmý z preambule, která se neomezuje pouze na zmínku o podstatné vazbě mezi úmluvou a právními akty uvedenými v článku 64 a o následné příslušnosti Soudního dvora pro vydávání rozhodnutí o výkladu těchto právních aktů, nýbrž má za to, že úmluva sama se stává součástí práva Společenství a že Soudní dvůr je tudíž příslušný pro vydávání rozhodnutí o výkladu samotné úmluvy, pokud jde o její používání soudy členských států. Preambule dále uvádí, že souběžná revize Luganské a Bruselské úmluvy vedla ke společnému revidovanému textu vycházejícímu z rozhodnutí Soudního dvora a vnitrostátních soudů a že toto znění bylo začleněno do nařízení Brusel I, které se pak stalo základem nové Luganské úmluvy, a uzavírá, že je žádoucí předcházet odchylným výkladům a docházet k co nejjednoduššímu výkladu různých právních aktů; je to skutečně nezbytnou podmínkou pro soudní prostor společný pro členské státy Společenství a státy, které jsou smluvními stranami Luganské úmluvy.

2. Povinnost přihlížet k precedentům (články 1 a 2)

197. V souladu se zásadami stanovenými v preambuli článek 1 protokolu po soudech požaduje, aby věnovaly řádnou pozornost nejen rozhodnutím vydaným soudy v ostatních státech vázaných touto úmluvou, jak uvádí odpovídající ustanovení protokolu 2 úmluvy z roku 1988, ale i rozhodnutím Soudního dvora týkajícím se samotné úmluvy, úmluvy z roku 1988 a nástrojů uvedených v čl. 64 odst. 1 této úmluvy, především nařízení Brusel I.

Tato povinnost je odůvodněna skutečností, že ustanovení úmluvy a nařízení jsou shodná, a uplatní se v rozsahu, v jakém jsou zcela souběžná. Tam, kde se obě znění liší, přihlédnou soudy států vázaných úmluvou pouze k rozhodnutím vnitrostátních soudů, při nichž byla uplatněna úmluva.

Pro soudy členských států Evropského společenství je tato povinnost podřízena povinností, které pro ně vyplývají ze Smlouvy o založení Evropského společenství a z Dohody mezi Dánským královstvím a Evropským společenstvím z roku 2005. Ačkoli úmluva je právním aktem, který je od nařízení Brusel I formálně oddělen a je na něm nezávislý, mohou soudy členských států ustanovení úmluvy předkládat Soudnímu dvoru za účelem rozhodnutí o předběžné otázce týkající se jejich výkladu podle článků 234 a 68 Smlouvy o ES, jelikož tato ustanovení jsou nedílnou součástí práva Společenství. Lze však rovněž požádat o rozhodnutí o předběžné otázce týkající se výkladu nařízení Brusel I a předmětná ustanovení mohou být shodná s ustanoveními úmluvy; takže i v tomto případě bude mít výklad Soudního dvora nevyhnutelně dopady na vysvětlení ohledně významu a oblasti působnosti ustanovení úmluvy.

Je-li Soudní dvůr požádán o poskytnutí výkladu, je jeho výklad v konkrétním případě závazný, což znamená, že dotyčný soud je při rozhodování sporu povinen jej nejen zohlednit, ale i použít. Povinnost uložená soudům členských států Společenství je tedy přísnější než povinnost uložená soudům států, které nejsou členy Společenství a které jsou stranou Luganské úmluvy, pro něž je závazná méně konkrétní povinnost „náležitě zohlednit“ zásady uvedené v příslušném rozhodnutí Soudního dvora.

198. Je třeba mít na paměti, že záměrem protokolu je zabránit různým výkladům a dosáhnout co nejjednotnějšího vykladu úmluvy, nařízení Brusel I a ostatních právních aktů uvedených v článku 64. Jakmile je Soudní dvůr vyzván k poskytnutí výkladu, měl by tedy být schopen zohlednit stanoviska států, které nejsou členy Evropského společenství. Soudy států, které nejsou členy Společenství, nemohou pro tyto účely požadovat rozhodnutí o předběžné otázce a článek 2 protokolu tyto státy opravňuje předkládat podání nebo písemná vyjádření, pokud soud členského státu Evropského společenství požádá o rozhodnutí o předběžné otázce. Předložení tohoto druhu se řídí článkem 23 Protokolu o statutu Soudního dvora²²⁹ a lze jej učinit nejen v souvislosti s úmluvou, nýbrž rovněž v souvislosti s právním aktem podle čl. 64 odst. 1, s ohledem na dopad, který by mohl mít jejich výklad na ustanovení úmluvy, která jsou zpravidla totožná.

3. Výměna informací ohledně vnitrostátních rozhodnutí a rozhodnutí Společenství (článek 3)

199. Mají-li soudy států vázaných úmluvou přihlížet k rozhodnutím Soudního dvora a vnitrostátních soudů, jak je po nich požadováno, musí existovat účinný systém informací ohledně rozhodnutí vydaných za použití této úmluvy, předchozí úmluvy z roku 1988, nařízení Brusel I a ostatních právních aktů uvedených v článku 64. Potřeba účinného mechanismu je obzvláště zřejmá v případě rozhodnutí vydaných vnitrostátními soudy, vzhledem ke značnému počtu států vázaných úmluvou, které mají rozdílné procesní systémy a používají různé jazyky, jejichž znalost se od všech vnitrostátních soudů nemůže očekávat.

²²⁹ Protokol č. 6 připojený ke Smlouvě o Evropské unii, ke Smlouvě o založení Evropského společenství a ke Smlouvě o založení Evropského společenství pro atomovou energii.

Protokol 2 úmluvy z roku 1988 stanoví systém výměny informací založený zejména na tom, že každý smluvní stát předává ústřednímu subjektu, jímž by měl být, jak bylo rozhodnuto, vedoucí soudní kanceláře Soudního dvora, rozhodnutí vydaná v rámci Luganské a Bruselské úmluvy. Dále stanoví klasifikaci těchto rozhodnutí ústředním subjektem a předávání příslušných písemností ústředním subjektem příslušným vnitrostátním orgánům smluvních států a Evropské komisi. V zájmu výměny názorů na judikaturu, kterou ústřední subjekt státům předal, by bylo možné svolat Stálý výbor složený ze zástupců smluvních států (bude o něm pojednáno níže).

V souladu s těmito ustanoveními byl Stálý výbor svoláván jednou ročně švýcarskou spolkovou vládou, která je depozitářem úmluvy z roku 1988. V prvních letech probíhala přímá výměna informací, ale počínaje pátým zasedáním konaným dne 18. září 1988 v Interlakenu výbor pracoval na základě zprávy o rozhodnutích za předchozí rok, kterou vypracovávali střídavě vybraní zástupci a která byla předmětem jednání s cílem vyzdvihnout jakékoli případné rozdíly ve výkladu vnitrostátních soudů a v zájmu předběžného vyřešení určit ty, které by se mohly v budoucnu znovu vyskytnout.

200. Tento systém výměny informací je v článku 3 nového protokolu značně pozměněn. Evropská komise je pověřena zřízením nového systému na základě řady kritérií, která byla stanovena: tento systém má být přístupný veřejnosti a má obsahovat rozhodnutí vydaná soudy v poslední instanci a Soudním dvorem i jiná rozhodnutí zvláštního významu, která jsou konečná a byla vydána podle této nové úmluvy, podle Luganské úmluvy z roku 1988 a podle právních aktů uvedených v čl. 64 odst. 1 této úmluvy a na prvním místě nařízení Brusel I. Rozhodnutí mají být roztržena a opatřena abstrakty. Na rozdíl od předchozího protokolu článek 3 nezmiňuje překlady, ale je zřejmé, že roztržená rozhodnutí budou muset být alespoň zčásti přeložena, pokud ne do všech jazyků států vázaných úmluvou, tak alespoň do několika jazyků, aby se zpřístupnila běžným soudům, které je mají při uplatňování úmluvy zohlednit.

Povinnost vytvořit informační systém přístupný veřejnosti je obzvláště důležitá a odchyluje se od předchozího systému, kdy se informace poskytovaly pouze státům a jejich zástupcům ve Stálém výboru, ačkoli v praxi vedoucí kanceláře Soudního dvora umožňoval přístup k informacím široké odborné veřejnosti (právníci, soudci, notáři, univerzitní lektori aj.). Cílem nové úpravy je poskytnout strukturovanější přístup k rozhodnutím pro všechny, kdo na tom mají zájem, čímž by se judikatura vydaná v souvislosti s touto úmluvou mohla snadněji a ve větší míře využívat.

Na státy vázané úmluvou se i nadále vztahuje povinnost předávat rozhodnutí Komisi. Vedoucí kanceláře Soudního dvora bude mít za úkol vybírat zvláště zajímavé případy pro fungování úmluvy a předkládat je k posouzení schůzce odborníků v souladu s článkem 5 protokolu (viz níže).

201. Dokud Komise nevytvoří nový systém, bude se používat předchozí systém svěřený Soudnímu dvoru. Ustanovení, podle něhož informace o rozhodnutí budou shromážděny depozitářem a předány státům prostřednictvím schůzky odborníků podle článku 5 protokolu, spíše než prostřednictvím Stálého výboru zástupců smluvních stran uvedeného v článku 3 předchozího protokolu, jemuž článek 4 nového protokolu svěřuje jiné úkoly, lze však použít okamžitě.

4. Stálý výbor zástupců smluvních stran (článek 4)

202. Protokol 2 úmluvy z roku 1988 stanoví, že má být vytvořen Stálý výbor složený ze zástupců smluvních států, jehož zasedání se mohou jako pozorovatelé účastnit Evropská společnost (Komise, Rada a Soudní dvůr) a Evropské sdružení volného obchodu (ESVO). Úkolem výboru je posoudit vývoj judikatury, která je předmětem právě popsaného systému výměny informací, a vztahy mezi úmluvou a dalšími smlouvami o zvláště vymezených věcech a na základě posouzení zvážit, zda je vhodné zahájit přezkoumání úmluvy týkající se konkrétních témat a učinit v tomto směru doporučení.

Článek 4 nového protokolu zachovává instituci Stálého výboru, ačkoli od té doby, co je omezen na smluvní strany, se počet jeho členů oproti původnímu subjektu snížil, jelikož členské státy Evropského společenství nyní nahradilo samotné Společenství. To znamená, že složení nového výboru není ideální pro výměnu informací a projednání vnitrostátních rozhodnutí, které bylo zahájeno v rámci úmluvy z roku 1988, a výbor byl pověřen jinými a důležitějšími úkoly v souvislosti s fungováním a přezkoumáváním úmluvy.

203. Úkoly svěřené výboru se týkají provádění konzultací a přezkoumání. Výbor provádí konzultace týkající se vztahů mezi touto úmluvou a jinými mezinárodními právními akty, konzultace týkající se použití článku 67, včetně zamýšlených přistoupení k právním aktům o zvláště vymezených věcech a navrhovaných právních předpisů podle protokolu 3, a konzultace týkající se případného přezkoumání úmluvy podle článku 76 a změn příloh I až IV a přílohy VII podle článku 77 odst. 1. Výbor rovněž zvažuje přistoupení nových států, může se přistupujících států uvedených v čl. 70 odst. 1 písm. c) dotazovat na jejich soudní systémy a na provádění této úmluvy a může zvažovat případné změny úmluvy nezbytné pro její používání v přistupujících státech. Ve všech těchto oblastech je úkolem výboru projednávat aspekty související s fungováním úmluvy a případně připravit konferenci za účelem přezkoumání úmluvy.

204. V souvislosti s přezkoumáním úmluvy překračují úkoly Stálého výboru rámec pouhých diskusí a přípravy rozhodnutí. O některých otázkách vyžadujících změnu úmluvy a jejích příloh rozhoduje sám výbor. Musí odsouhlasit nová platná jazyková znění podle čl. 73 odst. 3 a provést nezbytné změny přílohy VIII. Podle čl. 77 odst. 2 může rovněž provést změny příloh V a VI. Může být rovněž svolán k projednání odvolání prohlášení a výhrad učiněných smluvními stranami podle protokolu 1, rozhodnout o následcích takových odvolání a provést potřebné změny přílohy IX. Jedná se o důležité úkoly, které by podle úmluvy z roku 1988 vyžadovaly svolání diplomatické konference smluvních států za účelem změny úmluvy, ale které se nyní staly předmětem zjednodušeného postupu přezkoumání, který se usnadnil díky skutečnosti, že značné množství informací již není vloženo do samotné úmluvy, nýbrž do příloh.

Postup se dále zjednodušil díky tomu, že výboru byla udělena pravomoc stanovit jednací řád týkající se jeho fungování a rozhodování, který uvádí možnost konzultovat a rozhodovat písemně, aniž by bylo třeba svolat schůzku smluvních stran. I přes toto ustanovení jednacího řádu má jakákoli smluvní strana samozřejmě možnost požádat o svolání schůze výboru.

5. Schůzky odborníků (článek 5)

205. Potřeba veřejné diskuse, která by proběhla ve všech státech vázaných úmluvou za účelem projednání vývoje judikatury související s úmluvou, kterou dříve zajišťoval Stálý výbor, je nyní naplněna prostřednictvím různých druhů konzultací, během nichž lze pokaždé, kdy je to nezbytné nebo vhodné, svolat schůzku odborníků. Depozitář může i bez formální žádosti svolat schůzku odborníků pokaždé, kdy to uzná za vhodné, což byl již způsob svolávání výboru stanovený v úmluvě z roku 1988. Účelem schůzky odborníků je výměna názorů na fungování úmluvy, zejména s ohledem na vývoj judikatury a nové právní předpisy, zpravidla předpisy Společenství, které mohou používání úmluvy ovlivnit. Výměna názorů tohoto druhu je zpravidla užitečná v zájmu dokončení souběžného a jednotného výkladu této úmluvy a nařízení Brusel I.

Složení těchto schůzek přesahuje rámec Stálého výboru a je v zásadě stejné jako složení výboru stanoveného předchozím protokolem 2, což je přirozené vzhledem k tomu, že mají stejné úkoly týkající se výměny názorů o vnitrostátní judikatuře. Účastní se jich odborníci ze smluvních stran, států vázaných úmluvou, Soudního dvora a z ESVO. Složení schůzek může být i nadále rozšířeno o účast dalších odborníků, jejichž přítomnost by mohla být považována za vhodnou.

Ačkoli úkoly schůzek odborníků jsou omezenější, existuje propojení na Stálý výbor. Vystanou-li během schůzek otázky týkající se fungování úmluvy, které by podle názoru účastníků vyžadovaly další konzultace mezi smluvními stranami nebo důkladnější posouzení v zájmu přezkoumání úmluvy, lze je předložit za účelem dalšího jednání Stálému výboru.

3 - Protokol 3 o použití článku 67 úmluvy

206. Protokol o použití článku 67 úmluvy ve značné míře reprodukuje předchozí protokol 3 úmluvy z roku 1988, který se týkal použití článku 57 uvedené úmluvy. Protokol stanoví, že s ustanoveními obsaženými v aktech orgánů Evropských společenství, která ve zvláště vymezených věcech upravují příslušnost nebo uznávání nebo výkon rozhodnutí, je třeba zacházet stejně jako s úmluvami uvedenými v čl. 67 odst.1. Důvody této rovnocennosti jsou zcela vysvětleny ve zprávě týkající se úmluvy z roku 1988, na niž by se mělo odkázat (Jenard-Möllerova zpráva, body 120-125). Tato zpráva však uvádí, že odkaz se týká pouze aktů Společenství a nikoli právních předpisů členských států Společenství, kde došlo v souladu s uvedenými akty, jako jsou směrnice, k harmonizaci, neboť „přizpůsobení aktů Společenství smlouvám uzavřeným o zvláště vymezených věcech se může týkat pouze aktu, který je s takovou smlouvou rovnocenný a nemůže být tedy rozšířen na vnitrostátní právní předpisy“ (bod 125).

Nový protokol přidává ustanovení (odstavec 3), které uvádí, že pokud jedna ze smluvních stran nebo několik stran společně začlení některá nebo všechna ustanovení obsažená v právních aktech orgánů Evropského společenství uvedená v odstavci 1 do svého vnitrostátního práva, bude s těmito ustanoveními vnitrostátního práva zacházeno stejně jako se smlouvami o zvláště vymezených věcech. Cílem tohoto ustanovení je zlepšit přizpůsobení vnitrostátního práva států, které nejsou členy Společenství, právním předpisům přijatým Společenstvím a poskytnou těmto státům potřebnou pružnost při provádění nezbytných úprav, zejména pokud jsou dotčenými právními akty Společenství směrnice.

207. Bod 2 protokolu 3 reprodukuje příslušný článek předchozího protokolu a stanoví, že pokud akt Společenství není slučitelný s touto úmluvou, zváží smluvní strany neodkladně změnu úmluvy podle článku 76, aniž by byl dotčen postup stanovený protokolem 2. Předchozí protokol se vztahoval pouze na akt Společenství, který byl neslučitelný s úmluvou, zatímco nový bod 2 se rovněž vztahuje na případ, kdy se jedná o návrh aktu Společenství, který je neslučitelný, takže umožňuje změnu úmluvy v okamžiku konečného přijetí aktu Společenství.